

Jenna Ryhänen

VENÄJÄN ARKTISET ROOLIT
Rooliteoreettinen analyysi Venäjän arktisesta
toiminnasta

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Huhtikuu 2022

Tampereen yliopisto
Johtamisen ja talouden tiedekunta
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

RYHÄNEN, JENNA: Venäjän arktiset roolit: Rooliteoreettinen analyysi Venäjän arktisesta toiminnasta.

Pro gradu –tutkielma

Kansainvälisen politiikan opintosuunta
Huhtikuu 2022

jenna.p.ryhanen@gmail.com

Arktinen alue on jatkuvassa muutosprosessissa, mihin vaikuttavat erityisesti ilmastonmuutos sekä muutokset kansainvälisissä suhteissa. Arktisen toimijuuden merkittävyys kasvaa jatkuvasti alueen kohdatessa niin sisältä- kuin ulkoapäin tulevia haasteita. Venäjän ollessa yksi vähintäänkin geopolitiittisesti suuri arktinen toimija, kohdistuu sen toimijuuteen huomiota ja odotuksia. Venäjä painottaa arktisessa toiminnassaan erityisesti energia- ja turvallisuuspolitiikkaa. Valtion toimintaan Arktiksella vaikuttavat myös Venäjän kansainväliset suhteet ja suurvaltapolitiittinen kilpailuasetelma.

Tutkielman tavoitteena on pyrkiä tarkastelemaan Venäjän arktista toimijuutta, minkä toteutan analysoimalla Venäjän arktisia rooleja sisällönanalyysin avulla. Rooliteoreettinen lähestymistapa käsittää toimijoiden ylläpitävän samaan aikaan erilaisia rooleja, mikä toimii yhtenä tutkielman lähtökohtana. Tämän ajatuksen turvin on luontaista olettaa, että myös arktisella alueella Venäjä ylläpitää erilaisia rooleja, mikä käy ilmi analyysin lopputuloksista. Lisäksi roolien analysoiminen paljastaa Venäjän toiminnan takana piileviä rakenteita, joiden avulla argumentoin Venäjän pyrkivän vahvistamaan arktista statusta arktisena suurvaltana. Tämä on tutkielman toinen osa-alue, jota pyrin tarkastelemaan rooliteoreettisen lähestymistavan kautta käyttäen apunani kirjallisuutta statuksen rakentumisesta. Rooli ja status muodostavat käsitteellisen perustan tutkielmalleni ilmentäen toiminnallista keskeisyyttä Venäjän arktiselle toimijuudelle. Molemmat käsitteet pohjautuvat konstruktivistiseen ymmärrykseen yhteiskunnan rakentumisesta.

Tutkielman aineistona toimii Venäjän edustajien puheet, jotka on esitetty Arktisen neuvoston ministerikokouksissa vuosina 2015–2021. Puheiden rinnalla tarkastelen myös Venäjän uusinta arktista toimintaohjelmaa. Analyysi tuo esille Venäjän arktisen toimijuuden takana piileviä jopa ristiriitaisia rooleja, jotka ovat osana valtion pyrkimyksiä oikeuttaa sen suurvaltastatus arktisella alueella. Esille nousevat roolit keskittyvät arktisen alueen yhteistyötä korostavaan toimintaan sekä

ympäristöllisiin- ja turvallisuuspoliittisiin aspekteihin. Tämän lisäksi rooleissa painottuvat arktisen alueen luonnonvarojen tuomat kansalliset edut.

Roolien analyysin kautta ilmenee Venäjän pyrkimys hyödyntää arktisella alueella materialististen voimavarojen lisäksi myös pehmeän vallan käyttöä. Tämä myös ilmentää Venäjän pyrkimyksiä oikeuttaa arktinen suurvaltastatus hakemalla tunnustusta statukselleen toisilta valtioilta ja muilta toimijoilta. Sosiaalisen tunnustuksen saaminen on statuksen oikeuttamisen kannalta välttämätön. Analyysin lopputuloksia voidaan lisäksi tarkastella nykytilanteen kautta, sillä analyysissä ilmenevät Venäjän arktiset roolit kuvaavat myös valtion muuta ulkopoliittista toimintaa.

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen lähtökohdat.....	1
1.2 Tutkimusasetelma	1
1.2.1 Tutkimuskysymykset	3
1.3 Tutkielman rakenne.....	4
2 ARKTINEN ALUE.....	5
2.1 Arktinen alue muutoksessa	5
2.2 Alueen merkitys Venäjälle.....	7
2.3 Aiempi tutkimus Venäjän arktisesta toiminnasta.....	8
2.3.1 Arktinen politiikka osana ulkopoliitikkaa.....	10
3 ROOLITEORIA TUTKIMUKSEN TEOREETTISENA VIITEKEHYKSENÄ	12
3.1 Teoreettinen lähestymistapa.....	12
3.2 Rooliteoria tutkimuksessa	12
3.3 Mitä ovat roolit?.....	15
3.4 Venäjän perinteiset ulkopoliitiikan roolit.....	19
3.5 Rooliteorian kritiikki.....	21
3.6 Statuksen rakentuminen	22
3.7 Roolin ja statuksen suhde.....	25
4 AINEISTO JA MENETELMÄ.....	28
4.1 Aineiston muodostuminen	28
4.2 Venäjän poliittisen eliitin puheet Arktisen neuvoston ministerikokouksissa 2015–2021	30
4.3 Venäjän poliittinen linjaus arktisella alueella vuonna 2020	31
4.4 Teoriaohjaava sisällönanalyysi	32
4.5 Analyysimenetelmät.....	35
5 VENÄJÄN ARKTISET ROOLIT	37
5.1 Puheista löydetty roolit	37
5.1.1 Arktisen alueen rauhan, vakauden ja yhteistyön edistäjä	37

5.1.2 Geopoliittinen mahti	39
5.1.3 Suvereeniuden suojeleja	40
5.1.4 Kestävän arktisen promoottori	42
5.1.5 Välittävä Venäjä.....	44
5.1.6 Resurssien kehittäjä.....	46
5.2 Venäjän arktisen statuksen rakentuminen ja legitimointi	48
6 LOPPUPÄÄTELMÄT	52
6.1 Venäjän monet arktiset kasvot	52
6.2 Suurvalta -käsite.....	53
6.3 Huomioita tutkielman toteutuksessa	54
6.4 Roolit Venäjän arktisen toiminnan keskiössä	54
6.5 Sstatuksen rakentuminen	55
6.6 Nykytilanne.....	56
6.7 Mahdollisia jatkotutkimuksen tutkimusongelmia	58
7 LÄHTEET.....	60

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Yhteiskuntamme on rakentunut erilaisten riippuvuussuhteiden varaan. Riippuvuussuhteita löytyy kaikilta yhteiskunnan eri osa-alueilta ja ne ohjaavat toimintaamme. Vuonna 2020 globaalisti levinnyt pandemia jälleen osoitti, kuinka riippuvaisia yhteiskunnan eri rakenteet ja toimijat toisistaan ovat. Sama riippuvuussuhde tulee myös vahvasti esiin ilmastonmuutoksen järjestyessä elinympäristöjä ympäri maailmaa, joka muokkaa äärimmäisen nopeasti maapallon pohjoisinta aluetta. Arktinen alue lämpenee tällä hetkellä jopa kolme kertaa nopeammin kuin muu maailma (Sevestre 2021) ja sen vaikutukset alueen ekosysteemiin ovat vakavia. Ilmastonmuutoksen aiheuttamat suuret muutokset pohjoisessa ovat lisänneet eri toimijoiden intressien kohdistumista arktiseen alueeseen, ja samalla vahvistaneet alueen yhteistyön säilyttämisen tärkeyttä. Arktista toimijuutta, vastuuta ja huolenpitoa tarvitaan koko ajan enemmän, mikä korostuu erityisesti valtioiden kohdalla, joiden rajat ulottuvat pohjoiseen. Yksi tällaisista valtioista on Venäjä. Venäjä on nähty arktisena hegemoniana sen suuren alueellisen, resurssipohjaisen sekä väestöllisen kapasiteetin vuoksi (Paul ja Swistek 2022). Nämä aspektit eivät kuitenkaan yksinään takaa Venäjälle pysyvää positiota muiden arktisten valtioiden näkökulmasta. Venäjän arktinen politiikka kuvastaa valtion yleisesti harjoittamaa ulkopoliittista toimintamallia (Piskunova 2010, 852). Tämä antaa erinomaisen lähtökohdan sekä relevanttiuden tutkielman rakentumiselle Venäjän arktisen toiminnan ytimeen. Huolimatta fokuksestani kohdistumisesta Venäjän arktiseen politiikkaan, uskon tämän samalla paljastavan sekä toistavan rakenteita, joita Venäjän ulkopoliittikkaan sisältyy myös muilla ulkopoliittikan osa-alueilla.

1.2 Tutkimusasetelma

Ylläpidämme kompleksisessa yhteiskunnassa riippuvuussuhteiden rinnalla jatkuvasti erialaisia rooleja. Tämä pätee yksilöiden lisäksi myös valtioihin. Lisäksi toimijoilla on oma annettu statuksensa, jolla puolestaan viitataan johonkin hieman pysyvämpään tai merkityksellisempään asemaan tietyssä tilassa tai ryhmässä. Valtioiden kohdalla tilalla viitataan kansainväliseen järjestelmään. Esimerkiksi suurvaltastatuksen omaavien valtioiden on tunnustettu muodostavan eliittiryhmän (engl. *elite club*) (Larson ja Shevchenko 2019, 4). Tutkielmani rakentuu Venäjän asemaan arktisena valtiona sekä Arktisen neuvoston jäsenmaana. Rooliteoreettisen lähestymistavan kautta on mahdollista paljastaa Venäjän toiminnan takana piileviä rooleja sekä esittää niiden avulla, miten Venäjä legitimoii omaa arktista statustaan. Tutkielmani perustuu täten holistiseen näkemykseen

konstruktivistisesta yhteiskunnasta. Tämä edustaa ajatusta siitä, että toimijoiden identiteetit ja intressit rakentuvat käsitystensä pohjalta, ja lisäksi niiden suhde kansainvälisiin järjestelmiin sekä rakenteisiin on kausaalinen suhteessa esimerkiksi valtioiden identiteetteihin (Wendt 1999, 1, 372). Kansalliset intressit puolestaan rakentavat kansallista identiteettiä ja ovat näin tärkeässä roolissa pyrkiessämme selvittämään valtion statuksen rakentumista (Clunan 2009, 3). Kansalliset intressit ovat myös sidoksissa valtion ulkopoliitiikan suunnan antamiseen (mt., 3). Tämän myötä roolitutkimus, joka rakentuu kansallisten intressien ja valtion painottamien osa-alueiden varaan, on relevantti näkökulma valtion statuksen muodostumisen sekä sen oikeuttamisen avaamiseen.

Käsitteinä rooli ja status luovat perustan työlleni. Tulkitsen kyseisten käsitteiden toimivan toisia rakentavina elementteinä, kuten yllä käy ilmi. Käsitteiden välillä vallitsee paljon yhtäläisyyksiä ja ne esiintyvät paikoitellen limittäin. Tämän vuoksi käsitteiden käyttö tutkielmassani on toimiva, joskin haastava ratkaisu. Rooli ja status ilmentävät valtioiden toiminnallista keskeisyyttä. Kansallinen roolikäsitys on yhdistetty kuvaamaan valtion ulkopoliitiikan selittämistä tai kansainvälisten järjestelmien toiminnan syy-seuraussuhteiden muuttujia (Holsti 1970, 233–234). Puolestaan status ulottuu roolia syvemmälle valtion tunnustettuun identiteettiin (Murray 2019, 46). Molemmat käsitteet kumpuavat konstruktivistisesta ymmärryksestä yhteiskunnan ja sosiaalisen tilan rakentumisesta. On relevanttia huomioida päällekkäisyys roolin ja statuksen käsitteiden käytössä. Tämä osoittautui yhdeksi tutkielman haasteeksi, johon palaan myöhemmin.

Pyrin tutkielmallani esittämään eriteltyä tietoa Venäjistä arktisena toimijana sekä valottamaan sitä, miten valtion arktinen toimijuus kuvataan eliitin puheiden kautta. Eliitit muodostavat tärkeän ryhmän kansallisen identiteetin muodostumiselle, sillä heidän ymmärryksensä valtion poliittisesta toiminnasta sekä asemasta on merkittävä valtion kansallisen identiteetin muodostumiselle (Clunan 2009, 3). Kansallinen, tunnustettu identiteetti voidaan myös ymmärtää valtion statukseksi (Murray 2019, 46). Roolien avulla pyrin esittämään, kuinka Venäjä legitimoit ja rakentaa statustansa arktisella alueella. Tulkitsen tämän olevan osittain linjassa yleisen ulkopoliittisen toiminnan kanssa. Argumentoin kuitenkin, että arktinen alue on erityinen sen tarjotessa Venäjälle tärkeän strategisen resurssialueen, joka muodostaa energiapolitiikan kautta Venäjälle tärkeän toimintakentän. Se tarjoaa valtiolle energiaturvaa, jonka tarve on noussut Länsi-Siperian öljykenttien ehtyessä (Ahoniemi, 2014). Lisäksi Arktis on alue, jossa Venäjä jakaa rajojensa Natoon kuuluvien valtioiden kanssa, minkä kautta alueeseen kohdistuu voimakkaasti puolustuksellisia elementtejä. Alue sisältää niin taloudellisia, turvallisuuspoliittisia kuin geopoliittisiakin dimensioita, mikä tekee siitä erityisen hedelmällisen tutkimuskohteen.

Arktisen neuvoston jäsenmaana Venäjä painottaa yleisesti rauhanomaista yhteistyötä sekä tämän tärkeyttä Arktikselle ja sen tulevaisuuden kehitykselle. Tämän näen olevan enemmän painotettua valtion arktiselle toiminnalle kuin globaalille toiminnalle. Tässä piileekin aspekti, johon haluan tutkielmassa paneutua: korostuuko arktisen alueen kontekstissa pehmeän vallan toimet, ja jos näin on, miksi? Ajatus olisi ristiriitainen Venäjälle perinteisesti luonnehdittujen piirteiden kanssa, mitkä ovat valitettavasti jälleen nousseet esille Venäjän hyökätessä Ukrainaan helmikuussa 2022. Vaikka vallitseva sotatilanne Ukrainassa on muokannut vahvasti kansainvälisen politiikan ympäristöä sekä nostanut uusia näkökulmia esiin myös Venäjän arktisesta toiminnasta, tämä tutkielma ei ota analyysissa huomioon vuonna 2022 alkanutta Ukrainan sotaa lukuun ottamatta loppupäätelmiä, joissa viitataan nykytilanteeseen. Venäjä aloitti sodan aivan kirjoitusprosessini lopussa, eikä meneillään oleva tilanne sen vuoksi sisälly tutkielmaan.

1.2.1 Tutkimuskysymykset

Hypoteesini rakentuu ajatuksen varaan, jonka mukaan Venäjä ylläpitää ja pyrkii perustelemaan omaa toimintaansa alueella itse määrittelemiensä suurvalta-aseman sekä johtavan arktisen alueen maan turvin. Roolien etsiminen rajatusta aineistosta heijastelee Venäjän toiminnan takana piileviä rakenteita, joiden avulla Venäjä puolestaan pyrkii vahvistamaan arktista statustaan arktisena suurvaltana. Maantieteellisin perustein valtion on toisaalta suhteellisen helppo toteuttaa roolien hyödyntämistä statuksen vakiinnuttamisessa sekä oikeuttamisessa, sillä Venäjälle kuuluu eniten arktisia maa-alueita (Jordan 2021). Ajatus materialistisista voimavaroista ei kuitenkaan ole itsessään riittävä peruste jonkin tietyn statuksen määrittelyyn konstruktivistisesta näkökulmasta, mitä tulen avaamaan tulevien lukujen kautta. Hypoteesia seuraa käsitys Venäjän arktisen toimijuuden statuksesta sekä siitä, kuinka sen muodostumiseen vaikuttavat erilaiset roolit.

Koen statuksen oikeuttamisen relevanttina, sillä tämän kautta valtio pyrkii saavuttamaan haluamansa ja tavoittelemansa aseman kansainvälisen järjestelmän toimijoiden joukossa. Tämä liittyy myös kunnioitukseen ja sen tavoitteluun muilta järjestelmän toimijoilta. Lisäksi tunnustetun statuksen turvin on mahdollista edesauttaa kansallisten intressien saavuttamista. Sen tarpeellisuus Venäjälle piilee juuri näissä aspekteissa; Venäjä hakee kunnioitusta ja suurvalta-asemaa myös arktisella alueella. Suurvaltastatus on kansallisen identiteetin kautta Venäjälle hyvin tärkeä (Grajewski 2017, 141). Huolimatta Venäjän maantieteellisestä kapasiteetista, on valtio moneltakin osin nousevan vallan kaltainen valtio (Dal Parlar ja Ersen 2019, 4). Palaan suurvallan ja nousevan vallan käsitteisiin myöhemmin. Lähestyn tutkimusongelmaani näkökulmasta, jossa Venäjä pyrkii oikeuttamaan, sekä

osittain myös rakentamaan, suurvalta-asemaansa arktisella alueella. Lisäksi on tärkeä huomioida suurvaltakilpailu erityisesti Yhdysvaltojen kanssa, joka on myös arktinen toimija.

Pyrin tutkielmassani vastaamaan kysymyksiin: *Minkälaisia rooleja Venäjä rakentaa poliittisen eliitin puheissa, jotka on esitetty Arktisen neuvoston ministerikokouksissa vuosina 2015–2021 sekä miten kyseiset roolit ilmenevät Venäjän kansallisessa arktisessa toimintaohjelmassa, joka on hyväksytty vuonna 2020? Näiden kysymysten pohjalta pyrin myös selvittämään, miten Venäjä legitimoii ja rakentaa omaa arktista statustansa roolien avulla?*

Venäjän arktisen toimijuuden analysoiminen roolien avulla on relevanttia, sillä tutkielmani rakentuu oletuksen varaan, jonka mukaan roolit rakentavat statusta. Roolit rakentuvat sanallisten ja toiminnallisten aspektien kautta. Ne ovat myös alttiita muutoksille, jotka ovat kytköksissä tilanteisiin sekä muihin toimijoihin. Lisäksi toimijat ylläpitävät samaan aikaan erilaisia rooleja, jotka voivat toisinaan olla myös ristiriidassa (Breuning ja Pechenina 2020, 23). Palaan roolien luonteeseen myöhemmin teorian esittelyluvussa.

Roolitutkimuksessa on mahdollista analysoida toimijan intressejä sekä sitä, miten niillä pyritään vaikuttamaan kansainvälisen järjestelmän toisiin toimijoihin ja niiden käsityksiin roolien kohteesta. Tutkielmassa tällä viitataan Venäjään ja sen arktiseen toimijuuteen. Vastaan esitettyihin tutkimuskysymyksiin tekstiaineistojen ja rooliteoreettisen viitekehyksen avulla, jotka esittelen tulevissa luvuissa. Toteutan analyysin aineiston sisällön perusteellisella tarkastelulla, joka tapahtuu sisällönanalyysin avulla.

1.3 Tutkielman rakenne

Tutkielma etenee seuraavaksi käsittelemään arktista aluetta ensin alueen määrittelyn kautta yleisellä tasolla, minkä jälkeen käsittelen alueen merkitystä Venäjälle. Tämä luo pohjan tutkielman analyysin substanssille. Alueen käsittelykappaleen jälkeen esittelen teoreettisen viitekehyksen, rooliteorian sekä statuksen käsitteen. Tätä seuraa tutkimuksen aineisto- ja menetelmäluku, jonka kautta avaam puheet ja hyödyntämäni asiakirjan sekä esittelen käyttämäni menetelmän eli sisällönanalyysin. Tämän jälkeen siirryn analyysin pariin otsikolla ”Venäjän arktiset roolit”, jonka lopputulokset esittelen omassa luvussaan. Lopuksi esitän vielä mahdollisia suuntia jatkotutkimukselle sekä tutkielman relevanttiuden nykytilanteen kannalta.

2 ARKTINEN ALUE

2.1 Arktinen alue muutoksessa

Arktinen alue on käsitteenä varsin monitahoinen, eikä yksiselitteistä ja kaiken kattavaa määritelmää oikeastaan ole. Näkökulmia määrittellä aluetta on siis monia. Tutkielmaa varten olen valinnut lähteeksi määrittelyille Arktisen keskuksen sekä Arktisen Instituutin määritelmät, sillä koen näiden tarjoavan kattavan sekä koherentin määritelmän alueesta.

Yleisellä tasolla voidaan arktisen alueen nähdä tarkoittavan pohjoisnapaa ympäröivää maantieteellistä aluetta. Tämä on kuitenkin hyvin löyhä määritelmä, minkä vuoksi määrittelyn spesifiointi on paikallaan. Arktis herättää useimmiten mielikuvan jäätiköstä, mutta todellisuudessa alueella esiintyy lumen ja jään lisäksi tundraa ja metsää. Metsänrajan mukaisessa määritelmässä maa-alueet Arktiksella ovat suurimmaksi osaksi kuitenkin puutonta tundraa sekä jäätikköä. Arktisesta alueesta noin 60 prosenttia on merialuetta, josta suurin osa on jäätikön peitossa. Pohjoisen napapiirin (66° 33'N) mukainen Arktiksen rajausta perustuu auringosta tulevaan säteilyyn. Aluetta voidaan määrittellä myös kulttuurillisesti sekä poliittisesti. Kulttuurisen määritelmän mukaan Arktis kattaa seudut, joista pohjoisen alkuperäiskansat ovat kotoisin. Poliittisesti määritelty alue puolestaan on riippuvainen siitä, miten se palvelee valtion tai kansainvälisen yhteistyön ajamia etuja, ja täten vaihtelee määrittelijän mukaan. (Arktinen keskus; ”Arktinen alue”). Tällä viitataan alueen toimijoiden omiin käsityksiin itselleen kuuluvasta alueesta, jota avaan Venäjän kohdalla luvussa 2.1.

Arktinen alue on jo pitkään ollut muutosprosessissa ja kokenut erilaisia käännteitä alueeseen suuntautuneiden intressien sekä yhteiskunnallisten tapahtumien myötä. Kylmän sodan aikana alue oli keskeinen strategiselle kilpailulle Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen välillä, sillä ydinaseiden lyhin kulkureitti valtioiden välillä kulki Arktiksen läpi. Kylmän sodan päättymisen myötä alue menetti geostrategisen relevanttiutensa. Sodan jälkeinen aika myös muutti arktisten suhteiden luonnetta. Aikaisemmin vallinnut sotilaallinen keskittyminen siirtyi ympäristöasioiden sekä sosioekonomisten ongelmien tieltä. Tämän muutoksen myötä aiemmin yhdestä maailman militarisoiduimmasta alueesta alettiin käyttää nimitystä ”vuoropuhelun alue” (engl. *”territory of dialogue”*). (Mikkola 2019, 3.)

Arktisen alueen muutoksesta yhteistyötä painottavampaan suuntaan kertovat myös 1990-luvulla perustetut hallitustenväliset neuvostot: Arktinen neuvosto sekä Barentsin euroarktinen neuvosto. Neuvostojen perustamisen takana ovat osaltaan kylmän sodan aikana esillä olleet jännitteet, joita pyrittiin yhteistyötä lisäämällä vähentämään sekä välttämään tulevaisuudessa mahdollisia konflikteja. Barentsin euroarktinen neuvosto perustettiin vuonna 1993 ja siihen kuuluvat Tanska, Suomi, Islanti,

Norja, Venäjä, Ruotsi sekä Euroopan unioni. Puheenjohtajuus kuitenkin vaihtelee Suomen, Norjan, Venäjän ja Ruotsin välillä, sillä kyseiset valtiot kuuluvat alueellisesti Barentsiin (Barents Euro-Arctic cooperation; "About us"). Suomi toimii kaudella 2021–2023 neuvoston puheenjohtajana. Arktinen neuvosto seurasi pian Barentsin euroarktisen neuvoston perässä, sillä se perustettiin vuonna 1996 Ottawan julistuksella (Ulkoministeriö; "Keskeiset arktiset ja antarktisen toimijat"). Arktisen neuvoston muodostavat arktiset valtiot, joihin kuuluvat Venäjä, Suomi, Ruotsi, Norja, Tanska, Islanti, Kanada ja Yhdysvallat. Venäjä toimii Arktisen neuvoston puheenjohtajana kaudella 2021–2023.

Elämme jälleen muutoksen aikaa, sillä vaikka Arktiksella ponnistellaan kovasti yhteistyön säilyttämisen eteen, on toimintaympäristö yhä todella riippuvainen globaalista ympäristöstä sekä vallitsevista kansainvälisistä suhteista. Kiihtyvä ilmastonmuutos asettaa suuren uhan alueen tulevaisuudelle. Voimapolitiikan nousu sekä yhä kiihtyvä strateginen kilpailu suurvaltojen välillä ovat vaikuttaneet ja tulevat vaikuttamaan Arktiksen turvallisuustilanteeseen. Ilmastonlämpenemisen vaikutuksesta sulanut jäätikkö on tuonut mukanaan erinäistä huolta alueeseen kohdistuneen kilpajuoksun myötä, sillä kilpailun luonnonvaroista on pelätty altistavan aluetta mahdolliselle konfliktille. Ei kuitenkaan ole kovin todennäköistä, että itse arktisella alueella syntyisi konflikti, ainakaan sellainen, joka olisi riippuvainen alueen sisäisistä tekijöistä. Sen sijaan konfliktin syntyminen voisi olla mahdollista alueen ulkoisten toimijoiden myötä. Alueella tänä päivänä hallitsevat turvallisuuden dynamiikat ovat Venäjän pitkän kantaman ohjusten tärkeys ja ydinaseet sekä Euroopan puolustuksen kannalta merkittävä Pohjois-Atlantin merilinjan tietoliikenne (SLOC). Nämä edellä mainitut turvallisuuden osa-alueet eivät ole keskittyneet vain arktiseen alueeseen, vaan ne ovat osa myös laajempaa kansainvälistä tilannetta. (Mikkola 2019, 3.)

Arktinen alue on altis erinäisille maailmalla tapahtuville muutoksille, jotka väkisin heijastuvat alueeseen ja siellä tapahtuvaan yhteistyöhön. Alueella tapahtuva toiminta sekä muutokset vaativat aluetuntemuksen lisäksi ymmärrystä maailmalla vallitsevista tapahtumista sekä valtioiden välisistä suhteista. Historian kulku on myös osoittanut, kuinka alueen merkittävyys on muuttunut, mutta ei vähentynyt. Tulevaisuudessa alueen kohtaamat haasteet tulevat erityisesti kumpuamaan ilmastonmuutoksesta, mutta yhä enemmän valtioiden omista intresseistä sekä kyvystä toteuttaa ja ylläpitää jo olemassa olevaa yhteistyötä. Vuonna 2020 alkanut koronaepidemia on osoittanut kansainvälisen yhteistyön tärkeyden, jonka toimivuuden vahvistaminen tulee olemaan ainoa keino ilmastonmuutoksen hidastamiseen, sekä Arktiksen ekosysteemin tulevaisuuden takaamiseen. Argumentoin kansainvälisen yhteistyön yhdeksi alueen tulevaisuuden kulmakiveksi, jonka toteuttaminen tällä hetkellä nojaa vahvasti alueella toimiviin, valtioiden rajojen ylittäviin foorumeihin. Neuvostoissa tapahtuvan yhteistyön jatkuvuus on tällä hetkellä uhattuna Venäjän sotatoimien jatkuessa Ukrainassa.

2.2 Alueen merkitys Venäjälle

Venäjälle kuuluva arktinen alue on myös hyvä määritellä sen ollessa tutkielman keskeinen osa. Hyödynnän tässä Arktisen neuvoston ja Arktisen Instituutin sivujen mukaista määritelmää, jonka mukaan Venäjälle kuuluva alue Arktiksella levittyy jopa yli 24 000 kilometriä rantaviivaa myöten. Rantaviiva kulkee pitkin Jäämerta ja vesialueita Napapiirin yläpuolella sekä lännessä Norjan rajalta sijaitsevasta Barentsin merestä aina Kaukoitään Beringinmereen sekä Ohotan mereen asti. Venäjälle kuuluu noin 53 prosenttia Jäämeren rantaviivaa kattaen Barentsin, Karan, Laptevin sekä Itä-Siperian meren. Venäjän Arktinen alue kattaa esimerkiksi koko Murmanskin alueen, Nenetsian ja Yamalin Nenetsian piirikunnat sekä Tšukotkan. Valtion Arktikseen lukeutuvat myös Arkangelin alueen pohjoiset kunnat, Komin tasavalta, Krasnojarskin alue ja Sahan tasavalta (Jakutia) sekä Venäjän osassa Jäämerellä sijaitsevat saaret. (Arctic council; The Russian Federation; Arctic Institute, Russia.)

Meneillään oleva debatti pohjoisen jäämeren mannerjalustasta ja sen kuulumisesta rannikkovaltioille on yksi isoista kiistoista aluerajaukseen liittyen. Tämä on yhteydessä nimenomaan poliittiseen alueen määrittelyyn. Aluerajauskiista johtuu muun muassa siitä, että jäämeren pohjalta löytyy merkittävästi luonnonvaroja. Tähän liittyvät myös Venäjän vaatimukset liittää alueeseensa osan kyseisestä merialueesta. (Koivurova, Käpylä ja Mikkola 2015, 5–6.)

Venäjällä on suuria intressejä arktista aluetta kohtaan liittyen taloudellisiin ja hallinnollisiin osaluueisiin sekä turvallisuusaspekteihin. Näistä syistä Venäjä onkin yksi Arktiksen määrätietoisimmista toimijoista. Kaksikymmentä prosenttia Venäjän bruttokansantuotteesta on tuotettu Arktiksella, sillä alueella sijaitsee 95 prosenttia Venäjän maakaasusta sekä 75 prosenttia öljyvarannoista. Venäjän nouseva kiinnostus ja kiihtyvät toimet Arktiksella alkoivat 2000-luvulla, kun globaali tarve energiaan alkoi nousta mukaan lukien myös energian hinnat. Toimien tehostamiseen vaikutti myös Länsi-Siperian hiilivetykenttien ehtyminen. Arktinen alue kiinnostaa Venäjää myös merenkulkureittien avautuessa paremmin kuljettaviksi ilmaston lämpenemisen sulattaessa jäätä. Tämä tarjoaa pääsyn Pohjoiselle merireitille (engl. *Northern Sea Route*, ”NSR”), joka puolestaan tarjoaa pääsyn Atlantille sekä edellytykset luonnonvarojen kuljetukseen Venäjän Arktikselta globaaleille markkinoille, jossa esimerkiksi Kiina on merkittävä kauppakumppani. Mutta kuten energian kohdalla, myös merireitin infrastruktuurin kehittäminen kohtaa haasteita johtuen budjettiongelmistä, teknologian puutteesta sekä lännen sanktioista. Venäjä on useillakin kentillä riippuvainen kansainvälisistä investoinneista ja teknologisesta tietämyksestä, minkä myötä varsinkin sanktioiden aiheuttamat taloudelliset ongelmat näkyvät näiden puuttumisena hidastaen Venäjän Arktiksen kehittämistä. Venäjän intressit Arktiksella

ovat myös yhteydessä alueen tarjoamaan turvallisuusalueeseen. Venäjä on muun muassa lisännyt uusia sekä modernisoinut jo olemassa olevia sotilastukikohtia. (Käpylä, Mikkola, Martikainen 2016, 3–6.)

Suurvallan tulee suhtautua ympäristöönsä suurella huolenpidolla, mikä pätee erinomaisesti Venäjän pyrkimyksiin Arktiksella. Venäjä on taloudellisesti riippuvainen Arktiksen luonnonvaroista, joten onkin luonnollista, että Venäjä pyrkii lisäämään valtaansa alueella. Venäjä ei ole osoittanut halukkuutta irtautua arktisella alueella tapahtuvasta yhteistyöstä. Ukrainan viimeaikaisten tapahtumien myötä tähän on mahdollista tulla muutos. Tämä tuottaisi ristiriitaisen tilanteen, sillä kansainvälinen yhteistyö tarjoaa Venäjälle kaivattua teknologiaa sekä investointeja, joita erinäiset projektit Arktiksella vaativat. Sotilastoimet Ukrainassa ovat kuitenkin muodostaneet tilanteen, joka on johtanut Venäjän irrottamiseen yhteistyöstä useimmilla osa-alueilla mukaan lukien arktisella alueella. Tämä on tapahtunut muiden neuvoston jäsenmaiden aloitteesta.

2.3 Aiempi tutkimus Venäjän arktisesta toiminnasta

Arktista aluetta on tutkittu runsaasti ja tullaan varmasti tutkimaan myös tulevaisuudessa. Erityisesti Venäjän toiminta alueella kiinnostaa laajalti niin tutkijoita kuin valtamediaakin, mikä on myös ajanut omat intressini kohdistumaan tähän muuttuvaan ja kompleksiseen alueeseen. Venäjä vastaanotti Arktisen neuvoston puheenjohtajan Islannilta keväällä 2021, mikä lisäsi Venäjän arktiseen toimintaan kohdistuvaa huomiota. Venäjään keskittyntä arktista tutkimusta ovat tehneet muun muassa Ari Rautala, Alexander Sergunin, Ekaterina Piskunova, Göran Swiste, Lassi Heininen, Maria Lagutina, Nicole Grajewski, Paul Michael ja Sandra Engstrand. Lisäksi esimerkiksi Suomen Ulkopoliittinen instituutti (UPI), Lapin yliopiston Arktinen keskus, Norjan kansainvälisten asioiden instituutti (engl. *Norwegian Institute of International Affairs*, NUPI) sekä Arktinen instituutti (engl. *The Arctic Institute*) ovat tehneet tutkimusta Venäjän arktisesta toimijuudesta. Arktisen alueen puolustukselliseen osa-alueeseen on keskittynyt esimerkiksi kanadalainen Pohjois-Amerikan ja Arktisen puolustus- ja turvallisuusverkosto (engl. *North American and Arctic Defence and Security Network*).

Alexander Serguninin (2015) teos “Russia in the Arctic: Hard or Soft Power?” keskittyy tutkimaan Venäjän alueellisia intressejä tarkastellen Venäjän alueellista toimijuutta alueella hyvin laajalti. Sergunin pohtii tutkielmani tavoin Venäjän arktisen toiminnan takana piileviä aspekteja. Hän määrittelee Venäjän arktisen politiikan keskittyvän enemmän pehmeän vallan käyttöön. Lisäksi

Sergunin käsittelee Venäjän eri suhteita arktisten toimijoiden kanssa. Pohdin myös omassa tutkielmassani Venäjän arktisia suhteita, mutta lähestyn niitä Venäjän roolivalintojen näkökulmasta. Pyrin nostamaan Venäjän arktisesta erilaisia teemoja sekä analysoimaan niiden yhteyttä arktisen statuksen rakentumiseen. Tutkielmani pyrkiikin analysoimaan toiminnan takana piileviä tavoitteita, joiden koen olevan erityisen relevantteja Venäjän arktisen politiikan ymmärtämiseksi.

Arktiseen politiikkaan erikoistunut NUPI:n Helge Blakkisrud (2019) käsittelee artikkelissaan "Governing the Arctic: The Russian State Commission for Arctic Development and the Forging of a New Domestic Arctic Policy Agenda" tutkielmani kannalta olennaista Venäjän arktista agendaa sekä sen sisältämiä prioriteetteja. Artikkelissaan hän tarkastelee ongelmakohtia Venäjän arktiselle hallinnolle sekä valion alueellisia tavoitteita ja saavutuksia, mitkä yrityksistä huolimatta ovat jääneet Blakkisrudin mukaan heikoksi. Serguninin lailla Blakkisrud nostaa esille Venäjän arktiset prioriteetit. Käsittelen myös tutkielmassani Venäjän arktisia prioriteetteja nostoen ne esille uusimmasta arktisesta toimintaohjelmasta, jonka esittelen aineistoluvussa. Tutkielmani pyrkii menemään jo määriteltyjä prioriteetteja syvemmälle, sillä analyysin kautta muodostuneet roolit heijastelevat tulkintani mukaan arktisen toiminnan prioriteetteja, sekä paljastavat niiden yhteyttä itse hallitsevamman arktisen statuksen rakentumiseen.

Maria Lagutinan artikkeli "Russia's Arctic policies: concepts, domestic and international priorities" tutkii Venäjän kansallisia ja kansainvälisiä arktisia käytäntöjä ja niiden muuttumista 2000-luvulla suhteessa Venäjän suhteiden kiristymiseen lännen kanssa. Lagutina hyödyntää tutkimuksessaan arktisia strategioita, joiden kautta hän pyrkii erittelemään tärkeimpiä intressejä ja prioriteetteja sekä haasteita, joita arktinen Venäjälle tarjoaa niin nykyhetkessä kuin tulevaisuudessa. (Lagutina 2021). Lagutina pohtii samankaltaisia аспектеja kuin tutkielmani, mutta eroaa erityisesti havaintojen käsittelyssä sekä aikarajauksessa. Tutkimukseni pyrkii rooliteorian avulla määrittelemään Venäjän itselleen rakentamat roolit eliitin puheiden kautta, mutta ei kuitenkaan keskity ennustamaan tulevaisuutta Venäjän arktiselle toiminnalle, lukuun ottamatta lopun yhteenvedon mahdollisia, analyysiin pohjautuvia tulkintoja tulevaisuuden toiminnan kehityskulusta.

Lassi Heininen puolestaan käsittelee teoksen luvussa "Special Features of Arctic Geopolitics: A Potential Asset for World Politics" arktisen alueen poliittista näyttämöä nostoen esille sen erityislaatuisten piirteiden. Heininen esittää, ettei Arktisen alueen voimavara koostu pelkästään suurvaltojen harjoittamasta geopolittisesta kilpailusta, vaan ennemminkin konstruktivistista lähestymistapaa painottavammasta ja ympäristökeskeisyyttä korostavasta ajattelusta, jossa korostuu yhteinen alueellinen vastuu. Heinisen esittämä konstruktivistinen ajatus toimii myös tutkielmani rakentumisessa, sillä perustan tutkielman lähtökohdan ajatukseen konstruktivistisesti rakentuvista

rooleista sekä statuksesta. Näin tehdessäni pystyn analysoimaan materialististen dimensioiden lisäksi arktisen alueen poliittista toimintakenttää Venäjän osalta keskittymättä pelkästään materialistisiin kapasiteetteihin, joita toki Venäjä toiminnassaan painottaa.

2.3.1 Arktinen politiikka osana ulkopoliitikkaa

Venäjän toimintaa arktisella pohditaan monesti myös yleisemmällä tasolla, jossa huomioidaan Venäjän ulkopoliitikka. Esimerkkinä tämän kaltaisesta tieteellisestä artikkelista mainitsen jo joitain vuosia sitten julkaistun Ekaterina Piskunovan (2010) artikkelin Venäjän arktisesta toiminnasta ulkopoliitiikan näkökulmasta. Piskunova pohdiskelee Venäjän arktista toimintaa nostaen esille yhä otsikoissa olevia ydinkohtia, kuten Pohjoisen merireitin merkittävyyden sekä Venäjän halun suojelle kahdenvälisiä suhteita alueella. Kirjoittaja nostaa esille tärkeän huomion siitä, kuinka Venäjän arktinen politiikka kuvastaa valtion harjoittamaa toimintamallia ulkopoliitikassa yleisesti (Piskunova 2010, 852). Tämä heijastuu maan tavoitteista palauttaa oma suurvaltapolitiittinen asema, erityisesti alueellisesti (mt., 852). Samankaltainen toiminta jatkuu yhä Venäjän puolelta, mutta koen arktisen alueen toimivan vallan näyttämönä myös muille valtioille, kuten Yhdysvalloille sekä Kiinalle, jonka nouseva kiinnostus arktista kohtaan on huomioitu.

Myös Arktinen Instituutti tuottaa monipuolista tukimusta Venäjän arktisesta toiminnasta. Heidän tuotannostaan nostan Jonathan Jordanin (2021) suhteellisen tuoreen artikkelin Venäjän pakottavasta arktisesta diplomatiasta sekä K.M. Seethin (2021) artikkelin Venäjän ja Yhdysvaltojen kiehuva arktisesta geopolitiikasta. Nämä artikkelit pohtivat Venäjän toimintaa nykytapahtumien valossa. Jordan (2021) keskittyy pohtimaan Venäjän arktista toimintaa ”painostavana” diplomatiana Yhdysvaltoja kohtaan, ja Seeth (2021) pyrkii analysoimaan arktista keskustelua, joka nousi esille Genevessä pidetyssä Venäjä-Yhdysvallat -kokouksessa. Molemmat artikkelit ovat hyvin paljon kytköksissä tämän päivän keskeisiin puheenaiheisiin ja tapahtumiin. Se myös nostaa esille tämän tutkimuksenkin kannalta olennaisen aspektin: arktisen alueen tapahtumat voidaan nähdä osana suurempaa maailmanpoliittista toimintakenttää ja ne ovat niin hyvässä kuin pahassakin verrannollisia globaaleihin tapahtumiin. Alueen tutkiminen onkin pitkälti kytköksissä kansainvälisiin tapahtumiin sekä maailman politiikan muutoksiin.

Nicole Grajewski (2017) esittää arktisen alueen tarjoavan merkittävyyden Venäjän suurvaltastatuksen rakentumiselle sen sisältämien erilaisten komponenttien, kuten resurssien sekä historiallisen kontekstin, vuoksi. Hän analysoi Venäjän arktisen politiikan kehittymistä keskittyen valtion statuksen tavoitteluun alueella ja materialististen resurssien tuottamaan hyötyyn sekä siihen,

kuinka paljon nämä painottuvat politiikan kehittämisessä alueella. Myös Grajewski tuo esille Venäjän oman määritelmän sen asemasta johtavana arktisena valtiona tuoden myös esille valtion pyrkimykset suurvaltastatuksen saavuttamiseen alueella. Grajewskin artikkeli ”Russia’s Great Power Assertion: Status-Seeking in the Arctic” on lähtökohtaisesti erinomainen esimerkki statuksen merkityksen analysoimisesta valtion tavoitteissa. Hän antaa mielekkään näkökulman Venäjän arktisen politiikan keskittymiselle statuksen rakennukseen. Grajewskin keskittyessä statuksen muodostumiseen historiallisista, energiapoliittisista sekä militarikapasiteetin tuomista lähtökohdista, pyrin omassa tutkielmassani muodostamaan konstruktivistista analyysia roolien osuudesta statuksen oikeuttamisessa sekä analysoimaan eliitin puheista muodostuneita tematiikkoja ja niiden merkittävyyttä statuksen muodostuksessa.

Haluan viimeisenä relevanttina tutkimuksena Venäjän arktisesta toiminnasta nostaa esille tuoreen teoksen Sandra Engstrandilta ”Role Theory, Environmental Politics, and Learning in International Relations: The Case of the Arctic Region”. Teos keskittyy pohtimaan ympäristönormien oppimista, jonka valaisemiseen Engstrand hyödyntää rooliteoreettista lähestymistapaa väittämällä ympäristönormien oppimisen tapahtuvan ensisijaisesti kansainvälisten suhteiden roolien ymmärtämisen kautta. Teos käsittelee kahta Arktisen neuvoston neuvotteluasiakirjaa. Engstrand tuo esille, kuinka Venäjän arktinen toimintaohjelma eroaa toisista neuvostoon kuuluvista valtioista painottaen vahvemmin suvereniteettia, turvallisuutta sekä kansallisia intressejä. Hänen mukaansa Venäjän roolikäsitys arktisella on voimakas toimija materialististen varojen suhteen täysin kuitenkin sitä vielä saavuttamatta, minkä vuoksi valtio tarvitsee yhteistyötä sekä alueen antamaa symbolista voimaa saavuttaakseen roolitavoitteensa. Arktisessa neuvostossa Venäjä edelleen ylläpitää omia intressejään, joskin vaatimukset eivät ole enää sanallisesti yhtä voimakkaita. (Engstrand 2021, 2, 100, 102, 104.) Engstrand käsittelee arktisen alueen rooleja laajalti luonnostellen jokaiselle neuvoston jäsenmaalle roolinsa ja painottaen erityisesti ympäristöpolitiikkaa. Hänen lähestymistapansa kuitenkin eroaa tämän tutkielman näkökulmasta, joka keskittyy ainoastaan Venäjään sekä siihen, kuinka roolia luodaan arktisten toimintaohjelman ja valikoitujen puheiden kautta. Lisäksi pyrin osoittamaan, kuinka roolit ovat mukana legitimoimassa ja rakentamassa Venäjän arktista statusta.

3 ROOLITEORIA TUTKIMUKSEN TEOREETTISENA VIITEKEHYKSENÄ

3.1 Teoreettinen lähestymistapa

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostuu rooliteoriasta, mutta hyödynnän analyysissä myös status -käsitettä. Pyrin tutkielmassa esittämään, millä tavoin Venäjä legitimoii arktista statustansa painottaen erityisesti Arktisen neuvoston kontekstia. Argumentoin, että käsitteinä rooli ja status palvelevat toisiaan lähtökohtaisesti rakenteellisten seikkojen yhtäläisyyksien vuoksi. Käsitteet sivuavat ajatusta identiteetistä, sekä rakentuvat konstruktivistisesti. Tämän myötä uskon käsitteiden toimivan tutkimuksessani erinomaisena teoreettisena kehikkona tarjoten erilaisen lähestymistavan arktisen alueen ja Venäjän muodostamaan kokonaisuuteen. Tavoitteenani oli muodostaa Venäjän arktisen toiminnan takana olevista aspekteista suurempi kokonaisuus, minkä vuoksi statuksen ottaminen roolien rinnalle osoittautui relevantiksi valinnaksi. Roolien tutkiminen keskittyy ennemminkin toiminnan ja puheiden pinnallisempaan puoleen, mutta statuksella pyritään rakentamaan jotain pysyvämpää ja identiteettiin sitoutuvaa kokonaisuutta, mitä puolestaan rooleilla tuotetaan.

Etsin aineistosta rooleja, joiden avulla muodostan lopuksi käsityksen Venäjän arktisesta statuksesta. Tässä luvussa kartoitan käyttämäni rooliteorian taustaa sekä teorian sisältämiä nyansseja, mukaan lukien sen vastaanottamaa kritiikkiä. En käytä ainoastaan yhden tutkijan tai teoreetikon ajatuksia teorian määrittelyssä, vaan luon teoreettisen kokonaisuuden useamman tutkijan ajatuksia hyödyntäen. Teoksia, jotka erityisesti painottuvat työssäni, ovat ”Role Theory in International Relations” (Harnisch, Frank ja Maull 2011) sekä ”Role Dissonance in Foreign Policy: Russia, Power, and Intercountry Adoption“ (Breuningin ja Pecheninän 2020). Lisäksi avaam statuksen määrittelyä ja sen yhteensopivuutta rooliteoreettisen lähestymistavan kanssa. Statuksen käsitteellisessä avaamisessa apunani toimivat erityisesti Deborah Larsonin ja Alexei Shevchenkon (2019) teos ”Quest for Status: Chinese and Russian Foreign Policy” sekä Michelle K. Murrayn (2019) teos ”The Struggle for Recognition in International Relations: Status, Revisionism, and Rising Powers”.

3.2 Rooliteoria tutkimuksessa

Rooliteoria on ollut läsnä kansainvälisen politiikan ja ulkopoliittikan tutkimuksen piirissä aina Kalevi Holstin vaikutuksesta vuodesta 1970, jolloin Holsti julkaisi teoksensa ”Study of national role

conceptions”. Häntä seurasi Stephen Walker vuonna 1987 ensimmäisellä rooliteoreettisella julkaisullaan ”Role Theory and Foreign Policy Analysis” sekä monet muut rooliteoriasta kiinnostuneet tutkijat. Tämä avasi yhä lisää rooliteorian käyttöä kansainvälisen politiikan tutkimuksen piiriin. (Thies 2009, 2.) Rooliteorian löyhän metodisen rakenteen vuoksi teoria tarjoaa tutkijalle mahdollisuuden suunnata tutkimustaan haluamaansa suuntaan (Wehner ja Thies 2014, 412–413). Hieman tuorempien rooliteorian piirissä tutkimuksia tehneiden akateemikkojen joukkoon lukeutuvat myös omaa tutkimustani inspiroineet Cameron Thiesin, Arijke Breuning, Anna Pechenina sekä Sebastian Harnisch, Cornelia Frank ja Hanns W. Maull.

Rooliteoria valikoitui tutkielmani teoriaksi sen tarjoaman terminologian myötä. Teoria tarjoaa vahvan terminologisen pohjan, joka toimii erinomaisesti aineistoni kanssa vastaten määriteltyihin tutkimuskysymyksiin. Tutkielman lähtökohtana oli tuottaa erilainen näkökulma Venäjän arktiselle toiminnalle, jota on jo runsain määrin tutkittu. Rooliteoria antaa tutkielmalleni mahdollisuuden tarkastella Venäjän arktisia intressejä sekä niiden takana piileviä ajatusmalleja. Tämän yhdistäminen statusta käsittelevään analyysiin puolestaan muokkaa tutkielman kattamaan vielä laajemmin Venäjän asemaa arktisena toimijana, mihin omat intressini myös kohdistuvat. Statuksen mukaan tuominen mahdollistaa Venäjän arktisen statuksen käsittelemisen ja pureutumisen siihen, kuinka tämä on kytköksissä rooleihin, joita Venäjän puheissa ilmenee. Analyysin kohteena ovat seuraavassa luvussa esittelemäni tekstiaineistot. Tarkastelu on rajoittunut siihen, mitä Venäjä sanoo pyrkivänsä tekemään, ei siihen, mitä valtio oikeasti tekee. Tämä on tutkielmani vahvuus ja heikkous. Pystyn tuomaan esille, minkälaisia аспектеja Venäjän arktisen toiminnan takana on. En kuitenkaan pysty esimerkiksi vertaamaan sanotun ja tehdyn toiminnan eroja, olettaen, että mahdollisia eroja ilmenisi näiden välillä.

Rooliteoria tarjoaa monipuolisia työkaluja tarkastella valtion käyttäytymistä, sillä se integroi monia erilaisia muuttujia, jotka pystyvät vaikuttamaan valtion ulkopoliittikkaan. Päättäjien omat määritelmät valtionsa kansainvälisistä rooleista voivat kattaa myös puheen pitäjän oman käsityksen kansallisista osa-alueista, kuten taloudesta, maantieteellisestä alueesta sekä valtion vaikutuksesta kansainvälisessä tilassa. Valtion ulkopoliittisen käyttäytymisen on luonnehdittu olevan rooliesitys, jota päättäjät edustavat, sillä heidän käytöksensä on nähty olevan suhteessa siihen, millaisen he kokevat valtion roolin yhteiskunnassa olevan. (Grossman 2005, 335–336.)

Venäjän ulkopoliittikkaa on tutkittu useista rooliteoreettisista näkökulmista. Michael Grossman (2005, 335) pyrkii artikkelissaan ”Role theory and foreign policy change: The transformation of russian foreign policy in the 1990s” tuomaan roolien kautta esiin Venäjän ulkopoliitikassa tapahtuvia muutoksia sekä rooliteorian mahdollisuutta tutkia roolien muuttumisen kautta valtion ulkopoliittisen käyttäytymisen vaihtelua. Anna Breuningin ja Marjike Pecheninan (2020, 21) teoksessaan ”Role

Dissonance in Foreign Policy: Russia, Power, and Intercountry Adoption” puolestaan paneutuvat esittämään Venäjän pyrkimyksiä sovittaa yhteen sen pää- ja apurooli sekä tämän kautta havainnollistamaan roolien vuorovaikutuksen monimutkaisuutta. Sen sijaan Emel Dal Parlar ja Emre Ersen (2019, 1–2) esittävät toimittamassaan teoksessaan “Russia in the Changing International System” Venäjän erilaisena kansainvälisenä toimijana, joka tuo ilmi samanaikaisesti niin traditionaalisen suurvallan roolia sekä nousevan vallan roolia.

Oma tutkielmani pyrkii nostamaan esille erilaisia rooleja Venäjän arktisesta toiminnasta, jotka osaltaan myös tuovat esille suurvallan ja nousevan vallan roolin ilmentymistä. Argumentoin, että suurvaltarooli ei välttämättä viittaa ainoastaan yhteen rooliin, vaan suurvaltarooli voi olla hyvinkin erilainen. Suurvaltaroolia voivat ilmentää esimerkiksi taloudelliset pyrkimykset saavuttaa omavarainen asema tai toimiminen kansainvälisten kilpailujen isäntämaana. Nousevan vallan roolin puolestaan voisi yhdistää militaristisen kapasiteetin korostamiseen. En käytä pelkästään käsitteitä suurvaltarooli tai nousevan vallan rooli omassa tutkielmassani, sillä koen niiden edustavan liian yleisesti valtion toimintaa. Olen pyrkinyt pikemminkin erittelemään monipuolisempia rooleja sekä sitä, mitä niillä pyritään saavuttamaan. Nämä roolit voivat kuitenkin kategorisoidua suurvallan ja nousevan vallan roolin alle. Sen sijaan käytän käsitettä suurvaltastatus, jolla viitataan nimenomaan valtion identiteettiin sekä pyrkimykseen hierarkkisemman aseman saavuttamisesta kansainvälisessä järjestelmässä. Palaan statuksen käsitteeseen tuonnempana.

Vaihtoehtoja roolitutkimukselle on lukuisia. Kuten jo edellä esitetyt esimerkit osoittavat, Venäjää olisi mahdollista tarkastella hyvin erilaisista näkökulmista hyödyntäen samankaltaista teoriapohjaa. Oma tarkasteluni linkittyy lähestymistapaan, joka pyrkii muodostamaan Venäjälle rooleja, joita on havaittavissa rajattujen puheiden kautta arktisen alueen kontekstissa. Lisäksi pyrin teoreettisesti tuomaan esille roolin ja myöhemmin esitellyn statuksen käsitteen suhdetta sekä sitä, kuinka tätä hyödyntämällä kykenen tuottamaan vielä laajempaa ymmärrystä Venäjän arktisesta asemasta.

Lähestymistapani ei suoraan linkity yhteen edellä kuvattujen lähestymistapojen kanssa, vaan pikemminkin tutkielmani yhdistelee erilaisia ajatuksia rooleista ulkopoliittikan ja kansainvälisen politiikan toiminnan välineenä pyrkien tämän avulla hyödyntämään laajasti teorian antia. Tarkastelu keskittyy erityisesti ajatukseen rooleista sosiaalisesti rakentuneina elementteinä, joiden avulla toimija esittää omaa toimijuuttaan kansainvälisessä järjestelmässä. Argumentoin, että rooleilla tavoitellaan tietynlaista asemaa, minkä avulla yhdistän käyttämäni rooliteorian statuksen käsitteeseen.

3.3 Mitä ovat roolit?

Käsitteenä **rooli** on peräisin näytelmäkulttuurista (Thies 2009, 3). Teoreettisena konseptina rooli on lähtenyt kehittymään sosiologien toimesta, ja sillä viitataan erilaisiin arvoihin ja olettamuksiin, jotka toimijat tuovat itsestään kanssakäymistilanteisiin. Kyseiset roolit vaihtelevat riippuen siitä, kenen kanssa toimitaan ja ollaan vuorovaikutuksessa. Näin toimijoilla on yleensä jopa useita rooleja samaan aikaan. (Harnisch, Frank ja Maul 2011, 2.) Rooliteoria täten hyödyntää ajatusta teatterikulttuurista tutuksi tulleesta roolista, mutta liittää sen yksilöiden lisäksi koskettamaan myös valtioita ja kansainvälisiä järjestelmiä. Harnisch ym. (2011, 8) määrittelevät roolin sosiaalisesti rakentuneesti. Se syntyy kahdesta osasta: roolin omistajan käsityksestä (ego) sekä toisten toimijoiden näkemyksestä siitä, minkälainen tarkastelun kohteen roolin tulisi olla (alter). Käsitteenä **toiset** esiintyvät tässä kontekstissa universaalina terminä kansainvälisen tilan toimijoille, kuten valtioille ja organisaatioille. Viitataan toimijalla erilaisiin toiminnan harjoittajiin. Toimijat voivat olla yksilöitä, järjestöjä tai valtioita, jotka toimivat kansainvälisellä, interaktiossa rakentuneella, sosiaalisella kentällä. Roolit puolestaan voivat syntyä niin ryhmään kuulumisen myötä kuin myös siellä tapahtuvan toiminnan kautta. Esimerkiksi toimijan rooli YK:n turvallisuusneuvoston jäsenenä annetaan valtiolle ryhmän jäsenyyden kautta. Toimijan rooli voi myös syntyä sen omien toimintojen ja valintojen myötä. Roolit osaltaan rajoittavat toimijan toimijuutta tarjoten toiminnalle ajallisen rajauksen ja kehystävät toiminnan laajuutta.

Harnischin ja kumppaneiden (2011) roolin määrittelystä käy selvästi esille rooliteorian sidonnaisuus konstruktivistiseen näkemykseen yhteiskunnasta ja sen sisältämistä erinäisistä riippuvuussuhteista. Roolien muodostuminen on sosiaalinen, toisista riippuvainen prosessi, ja se sisältää erilaisia interaktioita niin toisten, toisten käsitysten kuin toimijan omien käsitysten kanssa. Tämä on yhteydessä tutkielman tieteelliseen lähtökohtaan konstruktivistisesta perspektiivistä sekä ymmärrykseen roolien rakentumisesta sosiaalisessa interaktiossa. Esitän tutkielman analyysin kautta rooleja, joita kumpuaa valikoidusta aineistosta. En kuitenkaan pyri tuomaan esille muutoksia rooleissa, vaan esittämään olemassa olevia rooleja. Päädyin tähän ratkaisuun, sillä tutkielmani pyrkii tuomaan esille Venäjän roolikäyttäytymistä alueella, jonka tarkastelu ei välttämättä vaadi muutoksen tutkimista. On selvää, että arktinen alue on läpikäynyt erinäisiä muutoksia viimeisen 10 vuoden aikana pitäen sisällään niin alueellisia kuin poliittisiakin muutoksia. Lisäksi alueen ulkopuoliset tapahtumat, joista viimeisimpänä globaali pandemia sekä Venäjän aloittama sota Ukrainassa vuonna 2022, muokkaavat alueella tapahtuvaa toimintaa sekä aluetta itsessään. En siis väitä, etteikö muutoksia ole tapahtunut ja etteivätkö muutokset näy valtioiden, tässä tapauksessa Venäjän,

arktisisissa rooleissa. Kuitenkaan muutoksen tutkiminen ei ole tutkimuskysymysten ja -ongelman näkökulmasta relevanttia, vaikka se olisikin mielenkiintoinen aihe.

Dynaamisen luonteen lisäksi rooleihin kohdistuu odotuksia, jotka liitetään osaksi toimijan rooleja. Odotukset ovat kytköksissä esimerkiksi toimijan asemaan, statukseen tai ryhmään kuulumiseen, ja niiden kautta muodostuviin odotuksiin. Kuten jo kuvattu, rooliin kohdistuvat oletukset ovat itseasiassa isossa osassa itse roolin muodostumisprosessia. Odotukset voivatkin olla niin sanotusti pääodotuksia kohdistuen odotuksiin roolista ja siihen sopivasta käytöksestä, kuten yllä esitetty esimerkki YK:n turvallisuusneuvoston jäsenyyden mukana tuomista odotuksista. Vastaavasti odotukset voivat roolien tavoin olla vaihtuvia, jotka puolestaan koostuvat eksplisiittisistä ja implisiittisistä odotuksista. Esimerkiksi kirjoitetut säännökset tai ohjeet tietyille toiminnalle muodostavat eksplisiittisen odotuksen roolista. Sen sijaan esimerkiksi Pohjoismaat ovat saaneet maailmalla roolin hyvinvoivista, demokraattisista valtioista, jonka myötä on oletettavaa, että nämä odotukset kohdistuvat myös Suomeen, niin implisiittisinä kuin eksplisiittisinäkin odotuksina.

Koska rooliodotukset ovat useimmiten riippuvaisia ajan ja paikan käsitteistä, saattaa roolien välille syntyä konflikteja. Konflikti voi tapahtua roolin sisällä, millä viitataan roolin omistajan ja toisten odotusten väliseen ristiriitaan (intra). Tämän lisäksi toimijan eri roolit voivat olla keskenään ristiriidassa (inter). (Harnisch ym. 2011, 8.) Esimerkkinä roolin sisäisestä ristiriidasta toimii Venäjän ympäristöpoliittisen roolin sisäinen ristiriita, jossa toisille toimijoille suunnattu roolin ego-osuus tukee ympäristösopimuksia, mutta toisten kyseiselle toiminnalle asettama alter-osuus ei täytä sille asetettuja kriteereitä. Venäjä allekirjoitti Pariisin ilmastopimuksen, mutta sen jälkeiset ilmastotoimet ovat olleet hyvin vähäiset (CAT, 2021), mikä kertoo allekirjoittajamaalle suunnattujen rooliodotusten toteutumattomuudesta.

Myös Thies (2009, 6–10) indikoi roolikonfliktien olevan mahdollisia. Hänen mukaansa roolitutkimuksessa usein keskitytään tutkimaan nimenomaan eri roolien välisiä konflikteja, minkä vaikutuksesta itse roolin sisäiset konfliktit jäävät tutkimatta. Tämän tutkielman valossa pysyttäydyn analysoimaan aineistosta esiin nousevia erilaisia rooleja Venäjän arktiselle toiminnalle sekä erittelemään sitä, kuinka esiin nousevien roolien avulla legitimoidaan ja myös rakennetaan Venäjän arktista statusta. Avaan loppupäätelmissä myös ristiriitoja, joita tulkitseen esiintyvän aineistosta ilmenneiden roolien välillä.

Kirjallisuuden valossa voidaan todeta, että valtiot ylläpitävät useita eri rooleja. Ne voivat vuorotella tai olla samanaikaisesti aktiivisena samassa ajassa ja tilassa. Eri roolien käyttöön vaikuttavat erilaiset ympäristö- sekä rakennetekijät johtaen siihen, että esimerkiksi valtioiden sijainti toisiinsa nähden voi

mahdollisesti vaikuttaa roolien käyttöön. Roolien valintaan voivat myös vaikuttaa aihealueet ja niiden keskeisyys valtiolle. (ks. Holsti 1970, 277; Breuning ja Pechenina 2020, 23.) Venäjän rooli Suomen kanssa on erilainen verrattuna muihin Euroopan unionin jäsenmaihin. Naapurimaat ovat ylläpitäneet suhteellisen hyvin toimivia suhteita huolimatta EU:n ja Venäjän jokseenkin hankalasta suhteesta. Venäjällä on EU:n kanssa toimittaessa painottuneena suurvaltarooli, jossa omien rajojen ja arvojen ylläpito esiintyy vahvasti. Suomen kanssa toimittaessa tämä rooli saa rinnalleen erilaisen, enemmän yhteistyötä tekevän ja kunnioittavan ”naapuriroolin”, huolimatta siitä, että Suomi on EU:n jäsenmaa. Toisinaan tämä tuottaa myös haasteita maiden välille, sillä Suomi edustaa EU:ta ja ei täten toimi Venäjän kanssa poiketen edustamistaan arvoista eikä Euroopan unionin jäsenmaalle kuuluvista velvoitteista. Venäjän suurvaltarooli ei suinkaan lakkaa olemasta aktiivinen Suomen kanssa toimittaessa, mutta sen rinnalle nousee lisäksi erilainen rooli. Tämän voi tulkita apurooliksi, johon Breuning ja Pechenina (2020) ovat tutkielmassaan keskittyneet. Alueelliset erot rooleissa on myös erittäin olennainen ajatus oman tutkielmani kannalta, kun perehdyn tiettyyn alueeseen.

Tulkitsen roolien luonteen vaikuttavan niiden mahdollisuuksiin olla olemassa ja toimia samanaikaisesti. Mikäli roolien välinen ero on liian suuri, joutuvat ne todennäköisesti ristiriitaan toistensa kanssa (Breuning ja Pechenina 2020, 21). Roolivalinnoilla valtiot pyrkivät sopeutumaan erilaisiin tilanteisiin erilaisten toimijoiden kanssa pyrkien samalla vahvistamaan mahdollisuuksiaan ylläpitää intressejään sekä vaikutusvaltaansa. Roolivalinnoilla yksinkertaisesti tavoitellaan itselle mieluisia tuloksia. Roolit ovat kuitenkin harvoin täysin ristiriidattomia ja selkeitä. Marjike Breuningin ja Anna Pechenin (2020) mukaan valtiot useimmiten ylläpitävät toistensa kanssa ristiriidassa olevia rooleja. Tässä kontekstissa nousevat esiin käsitteet apuroolista (engl. *auxliar*) ja pääroolista (engl. *master* tai *status*). Pääroolin voidaan nähdä tarkoittavan valtion ulkopoliittista pääajatusta, jonka kanssa ristiriidassa olevia rooleja valtioiden tulisi yleisesti välttää. Tästä huolimatta pääroolien kanssa ristiriitaisia rooleja ylläpidetään aika-ajoin, tilannesidonnaisesti. On myös mahdollista tehdä ero dissonanssin (ristiriidan) ja konfliktin välille. Dissonanssilla viitataan rooleihin, jotka ovat keskenään epäsoivia, mutta pystyvät silti olemaan aktiivisina samaan aikaan, kun taas konfliktilla viitataan paljon massiivisempaan epäsopuun, jossa roolien samanaikainen ylläpito on hankalaa. (Breuning ja Pechenina 2020, 21, 24.)

Roolien väliset konfliktit eivät ilmene pelkästään valtion ulkopoliitikassa, vaan ne voivat ilmentyä myös sisäpolitiikassa. Ei siis ole yksiselitteistä, että valtion sisällä vallitsisi yksimielisyys sen kansainvälisistä rooleista. Ristiriitoja voi ilmaantua niin päättäjien kuin kansainkin tasolla. Ristiriidassa olevat roolit voivat mahdollistaa tutkijalle tilanteen, jossa on mahdollista pureutua epäjohtonmukaisuuksiin sekä vaihtuvuuteen rooleissa ja ulkopoliittisessa käyttäytymisessä. Tämä johtaakin siihen, minkä vuoksi rooliteoriaa on käytetty myös ulkopoliittisen käyttäytymisen

ennustamisessa. (Breuning ja Pechenina 2020, 24; ks. myös Grosmann 2005.) Koen tämän olevan olennainen oivallus rooliteorian käytöstä. Vaikka en tutkielmassani pyri suoranaisesti yksinomaan selittämään ulkopoliittikkaa, uskon sen olevan sivutuote tarjoten oivalluksia Venäjän ulkopoliittisesta käyttäytymisestä arktisen alueen kontekstissa.

Kuten Harnisch (2011, 15) toteaa, kansalliset roolikäsitykset heijastelevat yhteiskunnallista sosiaalista tilaa, johon valtiot kuuluvat, ja ne voivat horjua erinäisten toimijoiden vaikutuksesta. Tällaisia ovat esimerkiksi tilasta poikkeavat toimijat, kuten terrorismijärjestöt. Luokittelisin horjuttaviksi aspekteiksi myös poikkeavat ihmisistä riippumattomat tai riippuvaiset tapahtumat, kuten konfliktit tai luonnonkatastrofit. Tämän kaltaiset poikkeavat toiminnot voivatkin muuttaa rooleja hyvinkin erilaisiin suuntiin, jopa muokata niitä yhteiskunnan yleisiä roolikäsityksiä tukevimmiksi tai täysin niiden vastaisiksi. Tämä kuvastaa roolien tutkimisen relevanttiutta, sillä kuten myös oma tutkielmani olettaa, eivät arktisella alueella ilmenevät roolikäsitykset ole pelkästään seurausta arktisesta toiminnasta, jota Venäjä harjoittaa. Esimerkiksi Ukrainan konflikti, niin vuoden 2014 kuin parhaillaan meneillään oleva, vaikuttaa Venäjän arktisiin rooleihin. Vuoden 2014 kriisi nostaa esille Venäjän pyrkimyksiä painottaa alueellisessa yhteistyössä rauhanomaisia keinoja, minkä noston esille analyysiluvussa. Tästä seuraten pidän ajatusta, jonka mukaan roolikäsitykset ovat heijastuksia yhteiskunnan tilasta, erinomaisena lähtökohtana rooliteoreettiselle tutkimukselle. Tutkimus paljastaa erinäisiä kerrostumia ja rakenteita yhteiskunnassa vallitsevasta tilasta (ks. Harnisch 2011, 15).

3.4 Venäjän perinteiset ulkopoliittikan roolit

Tutkielman yksi rakenteellisista ominaisuuksista keskittyy ajatukseen, jonka mukaan valtiot usein ylläpitävät monia eri rooleja (ks. Breuning ja Pechenina 2020, 23). Roolien määrittäminen on kuitenkin monimutkaista, eikä se tarjoa yksiselitteisiä ratkaisuja, sillä monesti ajatukset rooleista ovat hyvin riippuvaisia tulkitsijasta. Tämä ei poissulje tiettyjä rooleja tai rooli-odotuksia, jotka ovat laajemmin tunnustettuja ja tiettyyn toimijaan liitettyjä. Toki mikään on harvoin täysin selvää tai ristiriidatonta, joka pätee myös ajatuksiin Venäjään yleisesti liitettyistä rooleista. Tämän myötä hyödynnän Venäjälle ominaiseksi luonnehdittuja rooleja, jotka ovat peräisin aiemmin julkaistusta kirjallisuudesta. Kyseiset roolit toimivat perusolettamuksina Venäjän ulkopoliittiselle toiminnalle. Venäjään yhdistetään usein sellaisia konsepteja kuin kovan vallan käyttäminen, suurvalta, energiapolitiikka sekä kontrolli. Tämän kaltaiset ajatukset myös heijastelevat valtion rooleja kansainvälisessä järjestelmässä. Seuraavaksi käsittelen Venäjään perinteisesti yhdistettyjä kansallisia roolikäsityksiä. Pidän olennaisena tuoda esille Venäjälle perinteisesti esitettyjä rooleja, sillä se avaa samalla ymmärrystä arktisella alueella esiintyvien roolien suhteen.

Dal Parlarin ja Ersenin (2019, 4) mukaan Venäjä voidaan nähdä monikasvoisena (engl. *multifaced*) toimijana, joka on kykeneväinen useiden roolien esittämiseen vallitsevan kontekstin ja kansainvälisen tilan mukaan. Tämä toimii myös mielenkiintoisena lähtökohtana omassa tutkielmassani, jossa tutkin nimenomaan yhden alueen ja neuvoston sisällä tapahtuvia ja ilmeneviä rooleja. On mahdollista, että kyseiset roolit eroavat Dal Parlarin ja Ersenin väitteen mukaisesti Venäjälle perinteisesti luonnehdituista rooleista, mutta on yhtä lailla mahdollista, että samankaltaiset roolit toistuvat myös arktisen alueen luomassa kontekstissa.

Perinteisesti Venäjää pidetään suurvaltana johtuen sen maantieteellisestä koosta, energiaressusseista, YK:n turvallisuusneuvoston pysyvästä jäsenyydestä sekä ydinvoimaresseista (Dal Parlar ja Ersen 2019, 3). Tulkitsen tämän yhdeksi hallitsevaksi asetelmaksi, joka Venäjään liitetään. Renshonin (2017) mukaan suurvaltarooli on yleisesti määritelty merkittävien ominaisuuksien kautta, ja laajemmin määriteltyjen ulkopoliittisten intressien ja käytöksen kautta. Tämän lisäksi on erityisen tärkeää, että toiset valtiot tunnustavat kyseisen valtion roolin suurvaltana, johon liittyy valtion kyky käyttää globaalia vaikutusvaltaa (Renshon 2017). Venäjän toiminta muistuttaa jossain määrin Kiinan kaltaisten nousevien valtojen (engl. *rising power*) käyttäytymistä ja asemointia, sekä erityisesti ideologista suhtautumista lännen ylivaltaan, johon vastatakseen pyritään luomaan vaihtoehtoista maailmanjärjestystä. Tästä seuraten Venäjän kuuluminen suurvaltojen joukkoon on riippuvainen siitä, miten Venäjän ulkopoliittikkaa katsotaan. Jos tarkastellaan erityisesti Venäjän kansainvälistä hallintoa tematiikoissa kuten ilmastonmuutos ja ympäristöasiat, voitaisiin Venäjä sijoittaa nousevien

valtojen joukkoon. Kuitenkin sen kuuluminen turvallisuusneuvostoon sekä yleisestikin turvallisuussektorin näkökulmasta, Venäjän identifiointi suurvaltana vaikuttaisi relevantilta. (Dal Parlar ja Ersen 2019, 4, 14.)

Tarkastelemalla Venäjää sen identiteetin, roolin sekä materialististen voimavarojen kautta, voisi valtion katsoa olevan niin sanottu hybridi toimija (engl. *hybrid actor*). (Dal Parlar ja Ersen 2019, 4, 14). Dal Parlar ja Ersen muodostavat mielenkiintoisen identifioinnin Venäjästä nostamalla esille erilaisia aspekteja valtiosta kansainvälisenä toimijana. Tulkitseen heidän viittaavan Venäjän olevan dynaaminen toimija. Identiteettinsä puolesta valtio voitaisiin sijoittaa nousevien valtojen joukkoon, mutta sen vahva turvallisuuskäsite puhuu toista. Tutkielmani kannalta Dal Parlar ja Ersen ilmaisevat käsitteet rooli ja identiteetti hieman epäselvästi, joten en pysty tämän kautta tekemään tarpeeksi syvällistä johtopäätöstä siitä, viitataan roolin ja identiteetin olevan erilliset aspektit materialistisista käsitteistä. Ymmärrän tutkielmassani materialistiset voimavarat osana roolin käsitettä. Haluan myös nostaa esille kovan vallan sekä propagandan käytön, jotka ajatuksina yhdistetään Venäjään. Tämä on noussut vahvasti esille Venäjän hyökätessä Ukrainaan ja siitä seuranneisiin propagandatoimiin, joihin lukeutuu myös pyrkimys hallita kansalaisten toimintaa rajoittamalla muun muassa erilaisten tiedonvälityskanavien käyttöä Venäjän rajojen sisällä.

Valtion kapasiteettiä arvioidaan yleensä sen sotilaallisten ja taloudellisten ominaisuuksien kautta, joita verrataan toisiin toimijoihin kansainvälisessä yhteiskunnassa. Kuitenkin jälleen on tärkeä muistaa, etteivät materialistiset ominaisuudet ainoastaan vaikuta suurvallan roolin muodostumiseen. Venäjä ei ole aina nauttinut materialististen ominaisuuksien kautta oikeutettua suurvaltaroolia, vaan se on onnistunut rakentamaan globaalisti hyväksytyyn roolin suurvaltana, joka on ollut hyväksytty materialististen ominaisuuksien puutteista huolimatta. (Breuning ja Pechenina 2020, 2.) Suurvalta ei suinkaan ole kiistaton rooli, joka säilyisi Venäjällä kyseenalaistamatta ikuisesti. Edeltävästä kappaleesta johtuen voidaan todeta, että Venäjän suurvaltarooli ei ole täysin selkeä tai hyväksytty. Oli kyseessä sitten mikä rooli tahansa, se ei ole automaattisesti hyväksytty, vaan valtion tulee ylläpitää rooliansa.

Breuning ja Pechenina (2020) keskustelevat esimerkiksi Venäjän lähettäjän lisäroolista, jonka he argumentoivat toimivan ristiriitaisena suurvaltaroolille. Lähettäjäroolilla viitataan Neuvostoliiton hajoamisen synnyttämiin taloudellisiin ongelmiin, joiden yhteydessä lapsia adoptoitiin Venäjältä esimerkiksi Yhdysvaltoihin. (Breuning ja Pechenina 2020, 29–30.) Tästä huolimatta Venäjä onnistui säilyttämään roolinsa suurvaltana, sillä kuten Breuning ja Pechenina (2020, 30) huomauttavat, jos lisärooli (engl. *auxiliar role*) ei vie huomiota liikaa pääroolilta (suurvalta), voivat kyseiset roolit olla yhtä aikaa voimassa. Venäjä ei pyrkinyt ulos lähettäjän roolistaan toisten rooliodotusten vuoksi. Rooli

osattiin vastoin sen luontaista voimaa kääntää työkaluksi valtiolle itselleen (Breuning ja Pechenina 2020, 30). Venäjän voidaan toisaalta nähdä hyötyvän useiden roolien omaksumisen mahdollisuudesta kansainvälisen politiikan piirissä: turvallisuuden suhteen Venäjä pyrkii omaksumaan suurvaltaroolin, mutta puolestaan talous- ja globaalien ongelmien parissa Venäjän voidaan huomata ennemminkin nousevan vallan tavoin (Dal Parlar ja Ersen 2019, 4). Ulkopolitiikan roolit voivat olla hyvin erilaisia riippuen ensinnäkin vastaanottajan tulkinnasta tai itse ulkopolitiikan osa-alueesta. Tämä myös luo relevantin perustan omalle tutkimuskysymykselleni arktisen alueen rooleista, joita käsittelem analyysiosiossa.

3.5 Rooliteorian kritiikki

Rooliteoreettiset lähestymistavat eivät ole välttyneet kritiikiltä, kuten ei minkään tieteellisen käytänteen tulisi. Kritiikki mahdollistaa ajatusten vaihdon ja teorioiden kehittämisen. Wehnerin ja Thiesin (2014) ajatuksia apunani käyttäen, kritiikki lähtee liikkeelle jo rooliteorian ottamisesta käyttöön kansainvälisen politiikan tutkimuksen keskuudessa. Tämän ajatuksen mukaan rooliteoria ei täysin ollut valmis leviämään sosiologiasta kansainvälisen politiikan piiriin. Kenties suurin kritiikki piilee käsitteissä ja niiden identifioimisessa. Rooli käsityksen määrittely on säilynyt epäselvänä ja sitä on käytetty vapaasti yli termin määrittelyn rajojen. Roolin käsitettä on muun muassa käytetty synonyyminä valtakäsitteen kanssa. Tämän lisäksi on ollut epäselvää, millä tasolla analyysia toteutetaan, ja miten tasoja kuten ihmiset, valtio ja kansainvälinen järjestelmä, tulee demonstroida. (Wehner ja Thies 2014, 412–413.)

Rooliteoria tarjoaa monipuolisesti erilaisia käsitteitä tutkijan avuksi, joskin niiden määrittely ei välttämättä onnistu vakuuttamaan kaikkia. Sen sijaan teorian ongelmaksi muodostuu koherentin metodologisen tason puuttuminen. Toisin sanoen ei ole olemassa yhtä systemaattista tapaa tutkia rooleja, vaan tutkijan tulee valintansa mukaan hyödyntää erilaista metodikehikkoja, kuten process tracingia tai sisällönanalyysia. (Wehner ja Thies 2014, 412–413; ks. myös Wehner 2018, 359–360.) Koen tämän oman tutkielmani kannalta ennemminkin mahdollisuudeksi sen tarjotessa enemmän valtaa itselle kehittää metodologinen kehikko, joka tukee omaa tutkimusasetelmaani.

Objektiivisuuden tavoittelu on itsessään äärimmäisen tärkeää tieteellisen etiikan hengessä. Tästä huolimatta tutkimus on aina jollain tavalla subjektiivinen, johtuen ensinnäkin erilaisista valinnoista, joita tutkija joutuu läpi työnsä toteuttamaan. Tämän sanottuani en pidä viimeisimmäksi mainittua kritiikkiä, liittyen metodologisen kehikon puuttumiseen, suurena ongelmana, joskin se saattaa tuottaa aloittelevalle tutkijalle hankaluuksia päästä sisälle rooliteoriaan ja sen käyttöön. Koska olen

tutkimuksessani kiinnostunut erityisesti itse rooleista ja niiden tutkimisesta valitun aineiston kautta, päädyin tarkastelemaan aineistoani sisällön analyysin läpi. Mikäli olisin pyrkinyt tuomaan aineistosta enemmän esille roolien mahdollisia muutoksia, olisi esimerkiksi process tracing tarjonnut mainion työkalun tämän toteuttamiseen.

Huolimatta roolin sisältämistä ego- ja alter-osuuksista, kansallisen roolikäsityksen parissa työskentelevät teoreetikot ovat turvautuneet tutkimaan aineistoaan itsemääriteltyjen roolien muuttuvien alter-käsitysten kustannuksella (Grossmann 2005). Esitetyn rooliteorian luonteeseen viitaten tällä tavoin jossain määrin oiotaan teorian sisältämien nyanssien kustannuksella. Tutkijalla on toki aina mahdollisuus tulkita teorian ideologiaa ja hyödyntää sitä valitsemallaan tavalla. Tulen myös oman tutkielmani kohdalla hyödyntämään toimijalähtöistä lähestymistapaa, jossa tarkastelun kohde (Venäjä) määrittelee roolinsa valituissa puheissa oman tulkintani kautta. Päädyin tähän, koska käytän pelkästään toimijan itse tuottamaa aineistoa, josta toisten käsitysten huomiointi roolien analyysissa olisi erityisen hankalaa. En kuitenkaan halua täysin sulkea pois mahdollisuutta, että myös näihin toimijan itsensä määrittelemiin rooleihin pystyisivät toiset vaikuttamaan, esimerkiksi tiettyyn statukseen liitettyjen ennako-olettamusten kautta. Se ei ole kuitenkaan tutkimuskysymysten valossa ensisijainen ongelma. Tämän sanottuani on syytä huomioida, että vaikka olen valinnut toimijalähtöisen lähestymistavan, tulen analysoijana olemaan roolien tulkitsija. Omaan tulkintaani tulee aina väistämättä jossain määrin vaikuttamaan erilaiset tiedostetut ja tiedostamattomat asiat. Uskon pelkästään tämän tiedostamisen ja pyrkimyksen tuottaa mahdollisimman objektiivista tutkimusta olevan riittävä eettisesti eheän tutkimuksen perusta.

3.6 Statuksen rakentuminen

Jotta kykenen vastaamaan kysymykseen, *miten Venäjä legitimoii ja rakentaa omaa arktista statustansa roolien avulla*, tulee minun ensin määritellä status ja sen muodostuminen. Tämän tehdäkseni käytän apunani statuksen käsitettä sekä aikaisempaa kirjallisuutta Venäjän arktisesta toimijuudesta. Tämän toteutuksessa löysin Elias Götzin (2021) artikkelin ”Status Matters in World Politics” hyödylliseksi lähteeksi, sillä hän käsittelee ja analysoi artikkelissaan kolmea statusta käsittelevää teosta selkeästi tuoden esille teosten käsitteellisen annin sekä niiden mahdolliset ongelmat. Käytän tutkielmassani termiä **status**, sillä se toimii asianmukaisesti myös suomen kielessä. Toki synonyyminä toimii myös käsite ”asema”.

Tämän luvun alussa viitatus tutkijan, Murrayn (2019), ymmärrys statuksen luonteesta toimii tutkielmassani ohjaavana tekijänä. Hänen käsityksensä on rakentunut konstruktivistisen näkökulman varaan toimien täten hyvin käyttämäni rooliteorian kanssa. Murrayn (2019, 46) mukaan statuksella viitataan tunnustettuun identiteettiin (engl. *recognized identity*), ja tunnustus tässä kontekstissa tarkoittaa valtion identiteetin rakentamista. Valtion identiteetti on riippuvainen tunnustuksesta johtaen siihen, että sosiaalinen status on sosiaalisesti konstruoitu toisten kanssa vuorovaikutuksessa syntyneen poliittisen toiminnan kautta. Lisäksi tunnustus ei voi tulla keneltä tahansa, vaan sen on tultava jo tunnustetuilta, tiettyyn joukkoon kuuluvilta merkityksellisiltä toisilta (engl. *significant others*). Kyseinen vuorovaikutus joko vahvistaa tai on ristiriidassa valtion oman minäkuvan kanssa. Status ei ole suoraan verrannollinen sen materiaalien ominaisuuksien kanssa. Huolimatta valtion halusta ja materiaalisista ominaisuuksista saavuttaa tietty asema yhteiskunnassa, se ei voi tapahtua vain tätä vaatimalla, sillä statuksen saaminen on riippuvainen toisten toimijoiden tunnustuksesta. (Murray 2019, 46, 55.) Tulkiten identiteetillä viitattavan asemaan, jota valtio pyrkii tavoittelemaan kansainvälisessä tilassa sekä siihen, miten se pyrkii tulemaan tunnustetuksi toisten valtioiden silmissä. Identiteetti siis rinnastuu statukseen. Hierarkkisesti korkeampaa statusta (kuten esimerkiksi suurvaltastatusta) tavoitellaan, ja vastaavasti identifioitumista alemman statuksen omaavien kanssa pyritään välttämään, sillä korkeamman statuksen omaaminen vaikuttaa toimijan itsetuntoon ja ylpeyteen (Larson ja Shevchenko, 2019, 4).

Statuksella tavoitellaan kunnioitusta muiden silmissä. Koska statuksen muodostuminen on riippuvainen sosiaalisesta tunnustuksesta, aiheuttaa se epävarmuutta sekä pelkoa valtiolle sen identiteetin väärinymmärtämisestä viitaten tilanteeseen, jossa valtion ymmärrys omasta identiteetistään eroaa toisten tunnustuksesta. Tähän liittyvä epävarmuus ei kuitenkaan koskaan täysin poistu, huolimatta jo tapahtuneesta tunnustuksesta. Se puolestaan johtaa mahdollisesti erilaisiin toimiin, joilla epävarmuudesta pyritään pääsemään eroon. Valtiot pelkäävät väärinymmärretyksi tulemista, minkä vuoksi ne pyrkivät ottamaan kontrollin oman identiteetin ja sen kautta statuksen määrittämiselle. Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista. Epävarmuus voi myös johtaa valtioiden pyrkimykseen liittää identiteetti materialististen voimavarojen varaan. Esimerkiksi sotilaallinen voimavara ei välttämättä ole riittävä oman alueen puolustamiseen, mutta sillä pyritään osoittamaan oma valtiollinen status. (Murray 2019, 46–51.) Yllä esitetyistä, statukseen liitetyistä dimensioista, käy ilmi, että valtiot ikään kuin pyrkivät pakottamaan toiset toimijat hyväksymään niiden oman näkemyksensä identiteetistään, johon myös tämä tutkielma tarttuu analyysiluvussa.

Murrayn lähestyminen ylittää rajapyykin rationalistis-instrumentaalisen ja sosiaalipsykologisen koulukuntien välillä (Götz 2021, 236). Rationalistis-instrumentaaliset koulukunnat, joita esimerkiksi J. Renshon edustaa teoksellaan ”Fighting for Status: Hierarchy and Conflict in World Politics”,

painottavat erilaisia keinoja, joilla statusta pystytään mittaamaan (Götz 2021, 230). Renshon (2017) kuvailee statuksen viittaavan valtion asemaan verrattuna toisiin valtoihin arvokkuushierarkiassa: valtio voi kasvattaa statustansa ainoastaan, jos toinen valtio alenee hierarkiassa. Lisäksi Renshonin mukaan tietyt statukset eivät ole mahdollisia kaikille (esimerkiksi suurvalta-asema). (Renshon 2017, 33–35.) Sen sijaan sosiaalipsykologiset koulukunnat, joihin mm. Deborah Larson ja Alexei Shevchenko lukeutuvat teoksellaan ”Quest for Status: Chinese and Russian Foreign Policy”, painottavat statuspyrkimysten olevan peräisin ihmisluonteen halusta saavuttaa kunnioitus (Götz 2021, 243). Kansainvälinen status on riippuvainen arvostettavista attribuuteista, kuten sotilaallisesta voimasta, mutta statuksen arviointi voi tästä huolimatta tapahtua useiden erilaisten aspektien kautta. (Larson and Shevchenko 2019, 3–4.) Murray sen sijaan painottaa, että status on riippuvainen sosiaalisesta tunnustuksesta, ja lisäksi statuksen etsiminen on olennainen osa valtion identiteetin muodostumisprosessia, joka ei koskaan tule valmiiksi. (Götz 2021, 229, 233.) Esitetyn kirjallisuuden turvin tulkitseen ymmärryksen statuksesta rakentuvan sosiaalisen tunnustuksen kautta.

Tämä on myös olennainen osa oman tutkielmani teoreettista viitekehystä tutkielman perustuessa ajatukselle sosiaalisesti konstruoivasta yhteiskunnasta ja yhteiskunnan rakenteista, jotka ovat riippuvaisia niissä toimivista toimijoista sekä näiden vaikutuksista. Status ei rakennu pelkästään ympärillä olevista rakenteellisista ja materialistisista voimavaroista, vaan valtiot hakevat sanallista ja sanatonta tunnustusta sosiaalisesta tilasta. Kirjallisuuteen perustuen ei statusta voi rakentaa ilman kansaolevia ”toisia”, olivat ne sitten instituutioita, valtioita tai kansalaisia. Painotan statuksen rakentumisessa roolien asemaa ja vaikutusta. Valtion roolivalinnat on tehty harkitusti pitäen mielessä, millaista statusta halutaan oikeuttaa. Lisäksi, kuten jo aiemmin totesin, valitut roolit voivat vastavuoroisesti muokata statusta, joko tarkoitettusti tai tarkoittamattomasti. Sekä status että roolit ovat kytköksissä toimijan ulkopuolelta luotuihin merkityksiin ja eivät täten perustu pelkästään valtion omaan tulkintaan ja toimintaan. Esimerkiksi Venäjän mahdolliset pyrkimykset vakauttaa oma arktinen asemansa, voivat johtaa sen pyrkimykseen käyttää yhteistyötaitekevää roolia alueella. Tuon esille tutkielmani kautta, miten Venäjä roolivalinnoillaan pyrkii legitimoimaan statustaan arktisena toimijana. Venäjä on geopoliittisin perustein suurin arktinen valtio, mutta haluan tarkastella, miten tätä asemaa pyritään vahvistamaan ja oikeuttamaan materialististen voimavarojen lisäksi.

Huolimatta Murrayn (2019, 46) käsityksestä olla liittämättä statusta materialistisiin aspekteihin ainakaan suoranaisesti, hän silti tunnistaa kolme olemassa olevaa piirrettä, jotka toistuvat suurvalloilla, ja joita tavoittelemalla ja hyödyntämällä valtiot ovat kykeneväisiä painostamaan toisia valtioita hyväksymään heidän suurvaltastatuksensa. Nousevat suurvallat pyrkivät näin toimimalla luomaan illuusion riippumattomuudestaan toisten valtioiden tunnuksesta. Tällä tavoin ne viestivät olevansa kykeneväisiä määrittämään suurvaltastatuksensa materialistisilla kapasiteeteilla. Tämän

kaltaisia tunnustettuja toimintoja ovat suurvallalle olennainen ääni (engl. ”*great power voice*”), jolla viitataan valtion kykyyn tulla kuulluksi kansainvälisellä kentällä ja olla osana maailmanpolitiikan tärkeimpien kysymysten hallinnointia. Se voi myös viitata valtion kykyyn olla mukana kansainvälisten kriisien hallinnassa sekä määrittelemässä kansainvälisiä sääntöjä. (Murray 2019, 54, 57–60, 63.)

Erityinen sotilaallinen voima (engl. ”*exemplary military power*”) mahdollistaa valtiolle kyvyn puuttua maailmalla tapahtuviin konflikteihin ja hallinnoida tapahtumien kehityskulkua. Suurvaltastatukselle ominaista on omata vahva sotilaallinen koneisto, jonka voidaan nähdä myös viittaavan ei pelkästään puolustuksellisiin aspekteihin, vaan statuksen ylläpitämiseen ja hakemiseen. (Murray 2019, 54, 57–60, 63.) Tämän voidaan nähdä myös olevan statussymboli (Götz 2021, 237). Kolmannen tunnustetun toiminnan, vaikutusvaltaisen tilan (engl. ”*spheres of influence*”), avulla valtio pyrkii hallitsemaan poliittista tilaa sekä paikoitellen myös rajoittamaan heikompien valtioiden toimintaa. Vaikutusvallan tilan hallinnointi mahdollistaa valtion kyvyn esimerkiksi kontrolloida strategisia toimenpiteitä, jotka saattavat joskus tunkeutua jopa pienemmän valtion kansallisten suhteiden piiriin. Näin syntyy dominoiva valtio, jonka pienemmät valtiot tiedostavat. Tämänkaltaisilla materialistisilla toiminnoilla yksinkertaisesti pyritään poistamaan sosiaalista epävarmuutta, joka kansainvälisessä tunnustamisessa vallitsee jatkuvasti. (Murray 2019, 54, 57–60, 63.) Esimerkkinä dominoivan valtion käytöksestä ovat Venäjän pyrkimykset ulottaa vaikutusvaltansa Ukrainan hallintoon ja ohjata heidän strategista asemaansa kansainvälisessä järjestelmässä.

Venäjä on pitkään kuulunut ainakin näennäisesti suurvaltastatuksen omaavien joukkoon, mutta joutuu jatkuvasti ylläpitämään statustaan sekä oikeuttamaan kuulumistaan kyseiseen ryhmään. Aina löytyy myös nousevia suurvaltoja, jotka pyrkivät ohittamaan vanhat statuksen haltijat. Kuten Murray toteaa, statuksen tunnustuksesta riippuvainen sosiaalinen luonne luo luonnollisesti sosiaalista epävarmuutta kansainvälisessä yhteiskunnassa (2019, 46, 52), minkä taas argumentoin vaikuttavan valtioiden tarpeeseen todistaa omaa statustaan. Vaikka joku status on annettu, ei tämä ole pysyvää sosiaalisesti konstruoivassa yhteiskunnassa (ks. Murray 2019, 46), minkä tähden valtioiden tulee ylläpitää toimenpiteitä, joilla statusta ylläpidetään. Tutkielmani keskittyykin juuri tämän kaltaisten oikeuttavien roolien etsimiseen arktisen alueen luoman toiminnan ympäristöstä.

3.7 Roolin ja statuksen suhde

Rooli ja status voivat nopeasti tarkasteltuna ainakin käsitteellisesti vaikuttaa toistensa synonyymeiltä. Molemmat konstruoivat sosiaalisessa maailmassa ja ovat yhteydessä identiteettiin. Tulkitsen roolien

ja statusten olevan hyvin lähellä toisiaan – ainakin ne ovat osana rakentamassa toistensa muodostumista. Statusta rakennetaan roolien avulla, mutta toisaalta status vaikuttaa ja muokkaa rooleja. Lisäksi identiteetin käsite linkittyy vahvasti molempiin konsepteihin, ja ymmärrys näiden vallitsevista eroista on häilyvä. On siis luonnollista, että tutkielmassani käsittelen molempia käsitteitä, joskaan en lähde suoraan yhdistelemään teorioita. Rooliteoria kytkeytyy ajatukseen siitä, että sosiaalinen käyttäytyminen on paljolti riippuvainen odotuksista, joita toimijaan liitetään perustuen esimerkiksi heidän statukseensa sosiaalisessa järjestelmässä. (Grossmann, 2005.) Pelkästään tämän ilmaisun avulla voidaan johtaa yhteneväinen olemus roolin ja statuksen välille, mikä myös vahvistaa edellä mainittua seikkaa roolin ja statuksen vaikutuksesta toisiinsa ja toistensa muodostumisprosessiin. Statusta pidetään saavutettuna asemana, johon kuitenkin kytkeytyy odotuksia sosiaalisessa tilassa. Tämän pohjalta on todettavissa, että roolit toimivat ikään kuin ilmaisuna kyseisistä odotuksista, joita esiintyy niin statuksen haltijan kuin muidenkin toimijoiden puolelta. Statuksen haltijalla on itsellään omaan toimintaansa odotuksia, joita se implementoi roolivalintojen kautta. Statuksen on nähty tarkoittavan toimijan asemaa hierarkkisessa järjestelmässä tai sen identiteettiä ja kuulumista johonkin tiettyyn ryhmään (Renshon 2017, 1, 26).

Tutkielmassani painottaman Murrayn (2019, 46) ymmärryksen mukaan status on tunnustettu identiteetti. Kirjallisuuden kautta voidaan todeta statuksen viittaavan valtion identiteettiin, joka on tunnustettu toisten toimijoiden puolesta. Roolin suhde identiteettiin puolestaan kytkeytyy Wendthin konstruktivistiseen käsitykseen sosiaalisesta identiteetistä sisältäen toimijan identiteetin ja toisten käsitykset tästä. (Harnisch 2011, 8–10.) Kuten jo todettu, roolit koostuvat erilaisista käsityksistä toimijan toimijuudesta ja asemasta. Käsitykset liittyvät toimijan omaan ymmärrykseen asemastaan verraten muihin toimijoihin. (Harnisch 2011, 8.) Käsitteitä rooli ja identiteetti ei tule käyttää toistensa synonyymeinä, sillä roolit syntyvät ja ovat määritettävissä toisten toimijoiden kanssa tapahtuneen interaktion seurauksena, kun taas identiteetti yhdistää ajatuksen näytellyistä rooleista sekä sisimmäisestä, pelkistetystä käsityksestä, joka toimijalla on itsestään. (Breuning ja Pechenina 2020, 23; Harnisch 2011, 9–10.) Lisäksi roolit voivat muuttua, kun ne eivät enää vastaa toimijan identiteettiä (Nabers 2011, 84). Statuksella viitataan siis toimijan syvempään luonteeseen ja olemukseen, kun taas rooleilla viitataan vaihtuviin elementteihin, jotka ovat osa statuksen rakentumista ja muodostumista.

Tämän luvun lopuksi on myös relevanttia huomauttaa roolin ja statuksen käsitteiden käytöstä, mikä on myös yksi tutkielman haasteista. Tutkimani aikaisempi kirjallisuus linkittää suurvallan termin sekä roolin, että statuksen. Tämä osoittaa käsitteiden käytön merkittävyyden sekä niiden selkeän avaamisen tärkeyden. Yhteys termien välillä on suuri johtuen siihen, että kirjallisuuden tulkitseminen termien kohdalla on välillä haastavaa, sillä niitä käytetään paikoitellen päällekkäin. Tämä kuitenkin

puoltaa käsitteiden moninaisuutta sekä tarjoaa siihen mielenkiintoisen tutkimusvivahteen. Argumentoisinkin lukemani perusteella, että suurvallalla voidaan viitata niin rooliin kuin statukseenkin. Statukseen viitattaessa on kyseessä yleisesti ylempi ja hierarkkisesti tavoiteltu dimensio, joka kuvastaa nimenomaan valtion paikkaa sosiaalisessa järjestelmässä sekä kansainvälisessä tilassa. Puolestaan suurvaltaroleilla viitataan toimijan toimijuuteen liittyviin aspekteihin, joita toimija tietoisesti tai tiedostamattaan käyttää toiminnassaan sosiaalisessa järjestelmässä. Roolien avulla toimijan on myös mahdollista saavuttaa tavoittelemansa status. Esimerkiksi Venäjä pyrkii tavoittelemaan pysyvämpää ja toisten hyväksymää suurvaltastatusta globaalisti. Tämän tehdäkseen valtion tulee myös geopoliittisten voimavarojensa lisäksi olla osallisena erilaisia kansainvälisiä sopimuksia ja järjestöjä, jotta suurvallalle ominainen, Murrayn (2019, 54, 57, 59–60, 63) viittaama ”ääni”, tulee kuuluviin. Tämän kaltaisten sopimusten allekirjoittaminen sekä järjestöihin kuuluminen tuo mukanaan erilaisia rooleja, joita sopimusten allekirjoittajamaan odotetaan ylläpitävän, jotta valtion uskottavuus toisten näkökulmasta olisi kestävä. Jo kertaalleen käyttämäni esimerkki toimii myös tässä: YK:n turvallisuusneuvoston pysyvältä jäseneltä tai Pariisin ilmasopimuksen allekirjoittajalta odotetaan tietynlaista käyttäytymistä sekä sitoutumista säädettyihin toimintoihin.

Olen tämän luvun kautta kartoittanut kattavasti tutkielmaa tukevaa teoreettista viitekehystä, jonka uskon tarjoavan hyvin hedelmällisen näkökulman tutkimusongelmaani. Teoriakehikkoni on varsin kompleksinen, mutta uskon sen palvelevan tutkimusongelmaani. Rooliteorian avulla on mahdollista tarkastella Venäjän arktisen toimijuuden merkityksiä, minkä avulla pystyn myös tarkastelemaan statuksen määrittelyä. Puolestaan statuksen avulla pystyn analysoimaan Venäjän arktista toimijuutta hieman kattavammin sekä suuremmalta alueelta, sillä roolit esittävät lähinnä tiettyä toiminnan mallia. Tällä argumentoinikin teoreettisen viitekehysten relevanttiutta tutkielmalleni. Roolien määrittämisen jälkeen pohdin niiden yhteyttä Venäjän arktiseen statukseen ja sen legitimoimiseen.

4 AINEISTO JA MENETELMÄ

4.1 Aineiston muodostuminen

Tutkielman aineisto muodostuu Venäjän puheista, jotka valtion silloiset poliittiset edustajat ovat esittäneet arktisen neuvoston ministerikokouksissa vuosina 2015–2021. Pidätydyin aineistojen kohdalla nimenomaan Arktisen neuvoston ministerikokouksissa esitetyissä puheissa, sillä neuvosto on yksi johtavista toimijoista alueella ja toimii kansainvälisen yhteistyön foorumina tarjoten näin relevantin ympäristön tutkimuksen aineistolle. Ministerikokoukset järjestetään joka toinen vuosi ja sisällöltään ne kuvaavat alueella tapahtuvaa toimintaa. Puheet tuovat esille valtion oman toiminnan sekä intressit alueella, ja näin muodostavat mielenkiintoisen tutkimusalustan. Tämän lisäksi käytän analyysini tukena Venäjän uusinta arktista toimintaohjelmaa, joka on hyväksytty vuonna 2020. Päädyin aikarajaukseen 2015–2021, sillä vuoden 2014 Ukrainan kriisi asetti omia haasteita lännen ja Venäjän yhteistyön välille, mikä myös jossain määrin heijastuu arktisen alueen toimintaan tarjoten näin mielekkään tutkimuskontekstin. Aikarajaus on asetettu vuoteen 2015, sillä vuonna 2014 oli ministerikokousten välivuosi. Puolestaan vuosi 2021 on luonnollinen aikarajaus aineiston aikarajauksen päättymiselle, sillä tuo on viimeinen vuosi kokouksen pitämiseksi tutkielman tekemisen näkökulmasta. Lisäksi Arktisen neuvoston puheenjohtajuus vaihtui Islannilta Venäjälle vuodenvaihteessa 2019–2020, ja viimeisin ministerikokous pidettiin maaliskuussa 2021. Puheita kertyy rajaamaltani aikaväliltä yhteensä neljä.

Tutkielman aineistona olisi voinut toimia myös toisenlainen aineisto, kuten pelkästään Venäjän arktisten asiakirjat tai ne yhdistettyinä Arktisen neuvoston tämänhetkiseen strategiaan. Puheet valikoituivat kuitenkin tämän tutkielman aineistoksi, sillä olen kiinnostunut erityisesti Arktisen neuvoston kontekstista Venäjän arktiselle politiikalle. Tämän vuoksi oli luonnollinen valinta rajata aineisto neuvoston puheisiin. Puheet ovat myös sellaisenaan erinomainen aineisto tämän kaltaiseen tutkielmaan, sillä ne esittävät tiivistetysti valtion intressit ja pyrkimykset sisältäen joskus myös sanojen taakse piilotettuja merkityksiä, joiden tulkitseminen vaatii vahvaa aiheen tuntemusta ja kansainvälisen ympäristön tietämystä. Puheet ovat myös ensisijaisia välineitä valtion intressien ja kansainvälisten suhteiden yhteen asettamiseen. Ne tavoittavat julkisina esitettynä lähtökohtaisesti laadittuja toimintaohjelmia ja kirjallisia asiakirjoja suuremman yleisön. Puheiden tulkinta saattaa olla haastavaa, sillä monesti ne sisältävät, kuten jo mainittu, piilotettuja tarkoituksia ja metaforia. Lisäksi puheissa käytettyjen erilaisten retoristen keinojen avulla pyritään vaikuttamaan yleisöön. Puheiden näyttämö, eli ministerikokoukset, ovat tärkeä työkalu yhteistyön vahvistamiseen sekä alueella

tapahtuvan työn arviointiin (Arctic Council Ministerial 2021), mikä tekee niistä oivallisen aineiston tutkielmalleni.

Aineiston analyysia tukee Venäjän arktinen toimintaohjelma ”*Foundations of the Russian Federation State Policy in the Arctic for the Period up to 2035*” (suom. Venäjän Federaation poliittiset linjaukset arktisella alueella vuoteen 2035 asti). Toimintaohjelma on allekirjoitettu hyväksyttäväksi ja käyttöön otettavaksi Venäjän presidentin, Vladimir Putinin, toimesta maaliskuun 5. päivänä 2020. Ohjelma korvasi sitä aiemmin voimassa olleen toimintaohjelman ”*Basics of the state policy of the Russian Federation in the Arctic for the period till 2020 and for a further perspective*” (suom. Venäjän Federaation linjauksen peruseräkkeet arktisella alueella vuoteen 2020 asti sekä tulevaisuutta varten). Otin vuoden 2020 toimintaohjelman tueksi analyysilleni. Olisi ollut myös mahdollista vertailla kahden toimintaohjelman mahdollisia rooleja, mutta hylkäsin tämän vaihtoehdon, sillä tutkimusta asiakirjojen sisällöistä on jo jonkin verran tehty. Uskon kuitenkin olevan relevanttia hyödyntää puheiden analyysin tukena myös uusinta asiakirjaa Venäjän arktisista intresseistä ja alueen kehityskohdista. Pääasiallinen aineisto painottuu kuitenkin puheisiin, joita virallinen toimintaohjelma tukee.

Rooliteoria ohjaa analyysiäni luoden tietynlaisen kehyksen aineistolle. Kuten Holsti (1970) toteaa, tulee roolien analyysissä käytetyn datan olla luotettavaa, jotta myös analyysissä ilmenevät tulokset ovat mahdollisimman luotettavia ja totuudelliseen tietoon perustuvia. Hän korostaa, että aineiston tulee olla valtion korkeimpien poliittisten päättäjien julkilausuntoja, jotka edustavat mahdollisimman hyvin valtion intressejä. (Holsti 1970, 256.) Käyttämäni aineisto koostuukin nimenomaan poliittisen eliitin puheista täyttäen Holstin mainitsemat kriteerit. Lisäksi Holsti (1970, 256) tuo esille, että aineistotekstejä tulisi löytyä vähintään kymmenen, jotta valtion rooleja tarkastellessa otos sisältäisi mahdollisimman riittävän määrän mahdollisia lähteitä, joissa roolit ilmenevät. Julkilausuntoja olisi löytynyt runsain määrin. Jotta tutkielmani pysyisi mitoitukseltaan vaadittavissa raameissa, päätin pysyttäytyä pelkästään Arktisen neuvoston ministerikokousten puheissa sekä yhdessä puheita tukevassa asiakirjassa. Asiakirjalla viitataan Venäjän uusimpaan vuonna 2020 hyväksytyyn arktisen toimintaohjelmaan, jonka mukaan tuominen tuo tutkielmalle erilaisen tason puhutun informaation vierelle. Huolimatta puheiden merkittävydestä politiikan tuottamisessa, on myös tärkeää sitoa tutkimusta viralliseen, kirjoitettuun informaatioon.

4.2 Venäjän poliittisen eliitin puheet Arktisen neuvoston ministerikokouksissa 2015–2021

Arktisen neuvoston ministerikokouksia on pidetty yhteensä neljä vuosina 2015–2021. Arktisen neuvoston puheenjohtajuus vaihtuu kahden vuoden välein, ja ministeritasolla neuvosto on kokoontunut perinteisesti kerran kunkin puheenjohtajakauden lopussa ("About the Arctic council"; Williams 2012, 2.1.). Kyseiset kokoontumiset ovat puheenjohtajamaiden mukaisesti tapahtuneet seuraavasti: Kanada, Iqaluit (2015); Yhdysvallat, Fairbanks (2017); Suomi, Rovaniemi (2019) ja Islanti, Reykjavik (2021). Jokaisen kokouksen dokumenteista olen kerännyt Venäjän edustajan esittämät puheet, jotka toimivat osana analyysiani. Puheita ovat esittäneet Venäjän ulkoministeri Sergey Lavrov sekä luonnonvara- ja ympäristöministeri Sergey Donskoy. Rooliteorian vaatimusten mukaisesti he edustavat Venäjän intressejä ja sopivat tämän vuoksi tutkielmani aineistoiksi erinomaisesti. Kyseiset dokumentit puheista ovat löydettävissä Arktisen neuvoston sivuilta sekä Venäjän ulkoministeriön sivuilta.

Kanadan Iqaluitissa huhtikuun 24. päivä vuonna 2015, luonnonvara- ja ympäristöministeri Sergey Donskoy edusti Venäjää puheellaan, joka koostui yhteistyön painottamisesta, Arktisen ympäristön herkkyydestä sekä kansainvälisten sopimusten ylläpitämisestä ja implementoinnista. Tässä puheessa myös erityisesti korostui Venäjän viesti jatkaa arktista yhteistyötä keskeytymättömästi huolimatta "ulkoisista tekijöistä", joilla selvästi viitattiin silloiseen Ukrainan kriisiin ja tästä seuranneeseen suhteiden kiristymiseen. Seuraava ministerikokous pidettiin 11.5.2017 Yhdysvalloissa, Fairbanksissa, jossa Venäjän edustajana toimi ulkoministeri Sergey Lavrov. Lavrovin puhe keskittyi painottamaan yhteistyön tärkeyttä sekä alueen rauhaa ja vakautta. Lisäksi puheessa nousivat esille erilaiset sopimukset ja niiden implementointi, kuten hiilipäästöjen vähentäminen sekä alkuperäiskansojen elinolojen suojele ja osallisuuden takaaminen neuvoston työssä.

Vuoden 2019 ministerikokous pidettiin toukokuun 7. päivä Suomessa, Rovaniemellä, jossa Venäjää edusti jälleen ulkoministeri Lavrov. Puhe koostui arktisen alueen rauhan ja yhteistyön esille nostamisesta. Lisäksi puheen aikana viitattiin erilaisiin sopimuksiin ja alkuperäiskansojen elinolojen säilyttämiseen. Suomen puheenjohtajakautteen viitattiin puheen aikana useampaan otteeseen, mihin huomioni kiinnittyi verratessani sitä toisiin puheisiin. Lavrov toimi Venäjän edustajana myös tutkielman kannalta viimeisessä ministerikokouksessa, joka pidettiin toukokuun 20. päivänä vuonna 2021 Reykjavikissa. Jälleen alueen rauhaa, yhteistyötä ja vakautta painotettiin sekä tuotiin esille Venäjän toiminta kestävän kehityksen mukaisessa alueen kehittämisessä. Puheessa viitattiin myös Venäjän tulevaan puheenjohtajakautteen (2021–2023), jonka motto on "kestävän arktisen alueen

vastuullinen hallinto” (engl. ”*responsible governance for sustainable Arctic*”) (Arctic Council; Russian chairmanship 2021–2023).

4.3 Venäjän poliittinen linjaus arktisella alueella vuonna 2020

Tutkielman aineiston tukena toimii Venäjän arktisen alueen yleinen asiakirja ja toimintaohjelma vuodelta 2020. Asiakirja on nimeltään ”*Foundations of the Russian Federation State Policy in the Arctic for the Period up to 2035*” (suom. Venäjän Federaation poliittiset linjaukset arktisella alueella vuoteen 2035 asti), ja se on hyväksytty presidentti Vladimir Putinin toimesta 5.3.2020. Joudun käyttämään venäjän kielitaidon vähäisyyden vuoksi epävirallista käännöstä kyseisestä asiakirjasta. En löytänyt englanninkielistä käännöstä Venäjän valtion virallisilta sivuilta. En usko tämän kuitenkaan olevan ongelma tutkimuksessani. On selvää, että aineisto olisi ollut rikkaampi, jos olisin voinut käyttää venäjänkielisiä lähteitä, mutta koen pystyväni saamaan relevantin analyysin aineistosta myös englanninkielisiä lähteitä hyödyntäen. Käännös on otettu sivustolta *Russia Maritime Studies Institute* (suom. Venäjän merenkulkuinstituutti, Yhdysvaltojen Merisotaopisto), ja sen ovat kääntäneet Anna Davis ja Ryan Vest.

Asiakirja koostuu otsikoiduista pääkohdista ja niiden alta löytyvistä, spesifimmin kuvailluista, kohdista. Toimintaohjelma sisältää viisi pääotsikkoa ja niiden yhteyteen on sijoitettu eritellyt, asiayhteyteen liittyvät tekijät. Viittaaan asiakirjaan sulkumerkein esittämällä ensin asiakirjan sivun, osion numeron sekä alakohdan. Keskityn erityisesti roomalaisin numeroin merkittyihin kohtiin yksi, kaksi ja kolme (sivut 3-12), sillä nämä osiot käsittelevät Venäjän intressejä sekä alueella tapahtuvan toiminnan tavoitteita ja päämääriä. Kyseiset osiot samalla luonnehtivat valtion toiminnan suuntia tarjoten oivallisen mahdollisuuden perehtyä niistä syntyviin rooleihin.

Toimintaohjelma kuvaa Venäjän valtion päämääriä ja toimintojen käyttöönottoa arktisella alueella kattaen myös katsauksen turvallisuuden käsitteestä alueella. Ensimmäisessä osiossa ”Yleiset ehdot” (engl. ”*General Terms*”) määritellään Venäjän alueeseen kohdistamat pääintressit, jotka antavat asiakirjalle selkärangan sitä teemoittain sekä muodostavat tästä asiakirjasta syntyville rooleille pohjan. Venäjän pääintresseiksi luonnehditaan suvereeniuden takaaminen; alueen rauhan, stabiiliteetin ja jaetun sekä suotuisan kumppanuuden suojeleminen; asukkaiden elämänlaadun parantaminen; alueen kehittäminen strategiseksi resurssialueeksi ja sen kestävä käyttö valtion talouskasvun tueksi; Pohjoisen merireitin kehittäminen kansalliseksi, kilpailukykyiseksi kuljetusväyläksi; sekä alueen ympäristön ja alkuperäiskansojen maiden ja elämäntapojen suojeleminen. (3,

1:5.) Kyseiset intressit kulkevat punaisen langan tavoin läpi asiakirjan ja toimivat esitettyjen asiakohtien taustalla.

Ensimmäisestä toimintaohjelmasta poiketen uusimmassa toimintaohjelmassa on nostettu kansallisen turvallisuuden arviointi alueella omaksi kappaleekseen, joka sijoittuu kakkososiioon kantaen nimeä ”Kansallisen turvallisuuden arviointi arktisella alueella” (engl. *”Assessment of National Security in the Arctic”*). Osio perehtyy yksinomaan kansallisen turvallisuuden konseptiin ja siihen sisältyviin aspekteihin, mikä tarjoaa erityisen mielenkiintoisen rooliasetelman. Kolmas osio ”Venäjän valtion arktisen toimintaohjelman tavoitteet, primääriset trendit, ja päämäärät” (engl. *”Goals, Primary Trends, and Objectives of the State Policy of the Russian Federation in the Arctic”*) nimensä mukaisesti perehtyy laajemmin toiminnan suuntiin ja intressien toteuttamiseen ja avaa laajemmin intresseihin sisältyviä teemoja. Venäjän tärkeimmiksi tavoitteiksi alueella luonnehditaan elintason parantaminen mukaan lukien alueen alkuperäisväestön, alueen talouskasvu, ympäristönsuojelu, osapuolia hyödyttävän yhteistyön harjoittaminen sekä kansallisten intressien suojeleminen. Tavoitteet nojailevat intressien teemaa, josta puolestaan muodostetaan toimintamalleja. Toimintamalleja ovat mm. sosiaalinen -, taloudellinen -, ja infrastruktuurin kehitys sekä ympäristönsuojelu, sotilaallisen turvallisuuden tarjoaminen ja kansainvälisen yhteistyön kehitys. (5–11, 3:11–20.)

Toimintaohjelman kappaleessa neljä, ”Venäjän federaation ensisijaiset keinot valtion politiikan toteuttamiseksi arktisella alueella” (engl. *”Primary means of implementation of the state policy of the Russian Federation in the Arctic”*), käsitellään nimensä mukaisesti toimintamalleja, joiden avulla toteuttaa valtion kansallista arktista politiikkaa. Keinoihin lukeutuvat esimerkiksi erilaisten lakitoimien käyttöönotto sekä presidentin vastuu valtion politiikkatoimien käyttöönoton valvonnassa. Puolestaan osiossa viisi, ”Venäjän Federaation kansallisen politiikan suorituskyvyn avainindikaattorit arktisella alueella” (engl. *”Key performance indicators of the implementation of the Russian Federation state policy in the Arctic”*), tuodaan esille erilaisia tapoja seurata ja mitata politiikkatoimien suorituskykyä alueella. Näiden joukkoon asettuvat esimerkiksi alueen elinodotuksen seuranta sekä sotilasinfrastruktuurin volyymin osuus Arktiksella. (12–14, 4, 5.)

4.4 Teoriaohjaava sisällönanalyysi

Lähden rakentamaan analyysini sisällönanalyttisen tarkastelun turvin, jonka kautta määrittelen puheissa esiintyviä teemoja ja niiden sisältämiä Venäjän kantoja omaan toimijuuteensa arktisella alueella. Nämä kannat tulkitse rooleiksi. Sisällönanalyysi tarjoaa mahdollisuuden tarkastella aineistoa teorian antamista lähtökohdista perusteellisesti. Tämä sopii hyvin menetelmäksi puheiden

sisällön tulkitsemiseen. Tutkielman metodologisena työkaluna toimii teoriaohjaava sisällönanalyysi, joka kuuluu laadullisten tutkimusmenetelmien piiriin. Kuten jo mainittu, rooliteoria kaipaa rinnalleen metodologista apua, sillä sen rakenteellinen puute piilee juuri kyseisen työkalun puutteessa (ks. mm. Wehner ja Thies 2014, 412–413; Wehner 2018, 359–360). Laadullinen sisällönanalyysi on kenties yksi kevyimmistä metodologisista työkaluista, sillä se tarjoaa tutkijalle paljon vapauksia tuottaa analyysia valitusta aineistosta. Tässä lieneekin syy, jonka vuoksi päädyin tuottamaan analyysia juuri tämän metodologisen kehikon lävitse. Kyseinen menetelmä muodostaa osana konstruktivistista rooliteoriaa tutkielman teoreettisen viitekehysten ja toimii täten analyysia ohjaavana tekijänä.

Perinteinen jako laadullisten tutkimusten joukkoon kuuluvien menetelmien kesken perustuu analyysia ohjaavaan tekijään. Vaihtoehtoja ovat teoreettinen ja epistemologinen lähestymistapa sekä enemmän vapaampi lähestymistapa, johon erilaisten teoreettisten aspektien yhdistäminen on mahdollista. Sisällönanalyysi kuuluu viimeisimmäksi mainittuun ryhmään. (Sarajärvi ja Tuomi 2018, luku 4.) Laadullinen sisällönanalyysi tarjoaa systemaattisen tavan kuvailla laadullisen aineiston merkityksiä, mikä tapahtuu kategorioinnin avulla. Kyseinen menetelmä koostuu laadullisen aineiston tiivistämisestä sitä analysoimalla sekä sen systemaattisesta tarkastelusta. (Schreier 2014, 170.) Rooliteoreettinen tutkimus sopii sisällönanalyysin kanssa yhteen hyvin, sillä sisällönanalyysin toteutuksessa kategorisoidaan usein aineistoa. Tulen toteuttamaan analyysin erottelemalla aineistosta rooleja, jotka nimeän.

Alasuutarin (2011) mukaan sisällönanalyysin ominaispiirteisiin kuuluu aineiston tarkastelu kokonaisuutena, vaikka se koostuisikin erilaisista tutkimuskohteista. Laadullinen tutkimus sisältää kaksi päävaihetta: aineistosta tehtyjen havaintojen pelkistäminen sekä tutkimusongelman ratkaiseminen aineiston tulkinnan kautta. Havaintojen pelkistämällä tarkoitetaan aineiston tarkastelua valitusta teoreettisesta sekä tutkimuskysymykselle olennaisesta näkökulmasta. Samankaltaiset havainnot yhdistetään ja kaikki muu ylimääräisestä aineistosta löydettävä tulee jättää sivuun, jotta tutkimuksen ydin säilyy. Pelkistämisen jälkeen aineistosta tehdään tulkintoja, joiden kehikkona toimii tutkimuskysymys sekä teoreettinen viitekehys. (Alasuutari 2011, luku 2.)

Sarajärven ja Tuomen (2018) mukaan sisällönanalyysi on laadullinen tekstianalyysi, jossa tutkittavasta ilmiöstä tavoitteena on muodostaa tiivis ja koherentti kokonaisuus. Joskus aineisto voi olla hyvinkin hajanainen. Sisällönanalyysillä pyritään etsimään aineistosta tekstin merkityksiä, mikä on yhteensopiva tutkielmani aiheen ja rooliteoreettisen lähestymistavan kanssa. Itse analyysi perustuu aineiston tulkitsemiseen, jossa aineisto jaetaan osiin sekä käsitteellistetään aineistosta löydettävät, tutkielman kannalta oleelliset osat. Lopuksi muodostetaan looginen yhteenvedo analyysin lopputuloksista. (Sarajärvi ja Tuomi 2018, luku 4.4)

Sisällönanalyysi on jaettu kolmeen erilaiseen lähestymistapaan: aineistolähtöiseen, teorialähtöiseen ja teoriaohjaavaan. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi perustuu aineiston pelkistämiseen, jossa aineistosta muodostetaan käsitteitä. Tämän analyysin suunta on empiirisestä käsitteellisempään (induktiivinen). Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä puolestaan suunta on aineistolähtöiseen verraten eri, minkä vuoksi puhutaankin deduktiivisesta lähestymistavasta. Aineistoa lähdetään luokittelemaan deduktiivisessa lähestymistavassa jo olemassa olevien teorioiden ja/tai mallien kautta. Teoriaohjaava sisällönanalyysi sijoittuu näiden kahden edellä mainitun väliin. Siinä eteneminen tapahtuu kuten aineistolähtöisessä, eli aineiston ehdoilla, mutta eroaa abstrahoinnissa (eli yleiskäsitteen muodostamisessa). Tässä vaiheessa aineisto liitetään osaksi jo olemassa olevia teoreettisia käsitteitä, eikä empiirisestä aineistosta muodosteta uusia käsitteitä kuten aineistolähtöisessä mallissa. (Sarajärvi ja Tuomi 2018, luku 4.4.) Teoriaohjaava sisällönanalyysi tarjoaa analyysin tekijälle mahdollisuuden muodostaa analyysin aineistosta itsestään hyödyntäen samalla teoreettisia käsitteitä analyysin muodostuksessa (Sarajärvi ja Tuomi 2018, luku 4.2.). Vapautta on siis annettu enemmän kuin teorialähtöisessä sisällönanalyysissä, joka sopii oman tutkielman luonteeseen erinomaisesti, sillä analyysin kohteena ovat roolit, jotka kumpuavat aineistosta. Tästä huolimatta aineiston asema on työssäni merkittävä, sillä se toimii roolien muodostamisen lähtökohtana. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin päättelyn logiikka on useimmiten abduktiivinen, sillä analyysi syntyy nimenomaan aineiston ja teoreettisten mallien yhdistelystä (Sarajärvi ja Tuomi 2018, luku 4.2.). Tämä pätee myös oman tutkielman päättelyn järjestymiseen, sillä muodostan roolit analyysin kautta ja nimeän ne aineistosta ilmenevien aspektien mukaan. Teoria tässä kohtaa vain ohjaa analyysia, mutta ei toimi ehdottomana tekijänä.

Sisällönanalyysillä saadaan aineisto kuitenkin muodostettua vain yhtenäiseksi sekä mahdollisesti luokiteltua johtopäätöksiä varten, minkä vuoksi sitä on myös kritisoitu (Sarajärvi ja Tuomi 2018, luku 4.4.). Sisällönanalyysi aiheuttaa myös monesti hämmennystä termistön kannalta, mikä on myös syytä huomioida. Useasti sisällön erittely sekoitetaan synonyymiksi sisällönanalyysille, jota se ei kuitenkaan ole. Erittely viittaa sisällön kvantifioimiseen eli määrälliseen tarkasteluun, jossa esimerkiksi tietyn asian esiintyvyys aineistossa lasketaan analysointivaiheessa. Tällä toki voidaan saada relevanttia tietoa aineistosta, mikäli tutkimusasetelma sitä edellyttää. Tässä kohtaa kuitenkin tulee huomioida oman tutkimuskysymyksen esittäminen sekä se, minkälaista tietoa sisällön tarkastelulla halutaan saada. (Sarajärvi ja Tuomi 2018, luku 4.4.1.) Useasti erittely saatetaan sisällyttää osaksi tutkimusta, mutta itse en aio kvantifioida aineiston sisällöstä saatavia rooleja. Tulen analysoinnissa huomioimaan roolien muodostumisen sekä ilmaantuvuuden yleisyyden aineistossa.

4.5 Analyysimenetelmät

Aineiston analyysiluvussa tarkastelen Venäjän poliittisen eliitin puheita Arktisen neuvoston ministerikokouksissa vuosilta 2015–2021 kuljettaen vierellä Venäjän arktista asiakirjaa vuodelta 2020. Näiden kautta pyrin vastaamaan kysymykseen, *minkälaisia rooleja Venäjä rakentaa arktiselle toiminnalleen* valikoitujen puheiden kautta sekä *miten kyseiset roolit ilmenevät Venäjän kansallisessa arktisessa toimintaohjelmassa, joka on hyväksytty vuonna 2020*. Lisäksi pyrin vastaamaan kysymykseen, *miten Venäjä legitimoii ja rakentaa arktista statustansa kyseisten roolien avulla*. Rooliteoreettisten käsitteiden ja lähtökohtien avulla pyrin tuottamaan sisällönanalyysin avulla laadullisia tuloksia rooleista, joita aineistosta on tunnistettavissa. Laadullisen sisällönanalyysin periaatteita noudattaen erittelin aineistot ensin relevantteihin osioihin, joista rakensin esille tulevia rooleja. Mainittakoon, että ymmärrän roolien synnyn hyvin suhteelliseksi, sillä se on lähtöisin sekä roolin kohteesta että roolin yleisöstä. Rooli saa merkityksiä monelta taholta, eikä lopulta ole yhtä ainoa oikeaa vastausta luonnehtia rooleja ja niihin kohdistuvia merkityksiä. Roolit ovat käsitteenä lähtöisin konstruktivistisesta näkökulmasta, jossa toimijat antavat ja luovat merkityksiä. Tutkielma antaa paljon valtaa omalle tulkinnalle, minkä myötä olen itse osana luomassa ja tulkitsemassa rooleja ja niihin sisältyviä merkityksiä aineiston perusteella.

Aineistojen mahdollinen kohdeyleisö on relevantti tekijä analyysiä tuottaessa, sillä kuten todettu, roolit eivät muodostu pelkästään toimijan oman luonnehdinnan mukaan, vaan ne saavat merkityksiä myös yleisöltä. Koska en tässä tarkastele muiden Venäjälle asettamia rooliodotuksia, en sinänsä perehdy roolin tähän luonteeseen. Argumentoin kuitenkin, että toisten Venäjälle asettamat odotukset myös peilautuvat Venäjän omiin rooleihin, sillä argumentoin valtion hakevan hyväksyntää ympäröivältä yhteiskunnalta. Tämän myötä toisten rooliodotukset Venäjältä tulee ottaa valtion omassa kannoissa huomioon. Esitetyt roolit siis sisältävät valtion itselleen määrittelemän rooliosuuden (ego), mutta lisäksi ne saavat vivahteita toisten antamista merkityksistä (alter). Analysoinnin avulla ilmenevien roolimudostusten jälkeen käsittelen luvun lopussa Venäjän statuksen rakentumista arktisen alueen kontekstissa. Statuksen rakentuminen on jatkuva ja loppumaton prosessi (Murray 2019, 46). Täten on luonnollista olettaa, että myös rooleilla on merkitys statuksen rakentamisessa sekä ylläpitämisessä, minkä haluan tutkielmassani tuoda esille.

Tutkielman analyysi perustuu puheiden perusteelliseen läpilukuun, joka mahdollisesti eri roolien hahmottamisen. Aineiston ollessa rajattu, oli minun mahdollista perehtyä syvällisesti puheisiin ja niiden sisältöihin, sekä tarkastella Venäjän uusinta arktista toimintaohjelmaa. Aloitin analyysin luonnollisesti läpilukemalla aineistoa, minkä jälkeen alleviivasin erilaisia teemoja ja lausuttuja asiakokonaisuuksia, jotka korostuivat niin puheissa kuin toimintaohjelmassa. Näissä kiinnitin

erityisesti huomiota aisakokonaisuuksien toistuvuuteen sekä puheiden ja toimintaohjelman sisältöjen samankaltaisuuteen. Roolien muodostuminen tapahtui erityisesti korostetuista aiheista ja niiden ympärille liitetystä toiminnasta. On relevanttia olettaa, että tiettyjä intressejä ja toimia halutaan korostaa kansainvälisesti erityisesti arktisten maiden ministerikokouksessa, sillä näiden kautta pyritään luomaan valtiolle spesifejä rooleja, joilla taas pyritään saavuttamaan haluttuja lopputuloksia, kuten statuksen vahvistamista tietyllä osa-alueella. Lopputuloksilla voidaan viitata esimerkiksi yleiseen kansainväliseen arvostukseen, haluttujen taloudellisten toimintojen toteuttamiseen tai omien intressien saavuttamiseen, mikä monesti saattaa olla kiinni toisten antamasta hyväksynnästä. Kyseisten roolien arvo on kytköksissä siihen, miten valtiot haluavat toisten valtioiden ja muiden erilaisten toimijoiden heidät näkevän. Puolestaan tämä kaikki on yhteydessä siihen, minkälaista statusta valtio pyrkii ylläpitämään. On mahdollista, että roolit vaihtelevat eri konteksteissa. Sama pätee myös statukseen. Analyysiosiossa etenen seuraavaksi avaamaan esille nousseiden roolien luonnetta sekä ilmaantuvuutta tutkielman aineistossa. Lopuksi pohdin, miten roolit ovat kytköksissä Venäjän arktisen statuksen legitimoimiseen.

5 VENÄJÄN ARKTISET ROOLIT

5.1 Puheista löydetty roolit

Esitän seuraavaksi aineistosta löydetty roolit yksitellen alaotsikkoja avuksi käyttäen. Sisällönanalyysin ja rooliteorian tarjoamin työkaluin muodostin aineisoista kuusi erilaista roolia Venäjän arktiselle toiminnalle. Perustelen roolien muodostumisen valikoitujen puheiden sekä arktisen toimintaohjelman kautta, mutta viittaa myös muihin tukeviin lähteisiin. Tämän avulla pyrin rakentamaan aineistosta mahdollisimman relevantin analyysin, jonka uskon myös osittain heijastelevan Venäjän ulkopoliittista toimintaa. Toisaalta pyrin myös esittämään arktisen alueen tarjoaman kontekstin erityistä asemaa Venäjälle, mikä tekee tutkielman aiheesta relevantin.

Aineistosta nousi esiin kuusi erilaista roolia Venäjän arktiselle toiminnalle: arktisen alueen rauhan ja yhteistyön edistäjä, geopoliittinen mahti, suvereeniuden suojelija, kestävä arktisen promoottori, välittävä Venäjä ja resurssien kehittäjä. Tulen seuraavaksi esittelemään jokaisen roolin yksityiskohtaisemmin avaten roolin muodostumista ja sen merkitystä Venäjän toiminnassa arktisella alueella. Lisäksi muodostan analyysini siitä, kuinka kyseiset roolit toimivat osana Venäjän arktisen statuksen muodostumisprosessia ja oikeuttamista.

5.1.1 Arktisen alueen rauhan, vakauden ja yhteistyön edistäjä

Venäjä vastaanotti Arktisen neuvoston puheenjohtajuuden vuonna 2021. Aiemmin samana vuonna järjestetyssä ministerineuvoston kokouksessa Lavrov vannotti Venäjän pyrkivän ylläpitämään myös puheenjohtajuutensa aikana yllä alueen ”yhteistyön henkeä” (engl. ”*spirit of cooperation*”) pyrkien vahvistamaan rakentavaa kanssakäymistä toisten jäsenvaltioiden kanssa. Puheiden läpileikkaavana teemana toimii Venäjän painotus näkemykseen arktisesta alueesta rauhan, vakauden ja yhteistyön alueena (engl. ”*territory of peace, stability and cooperation*”). Kyseinen ilmaisu toistuu jokaisessa neljässä puheessa melkein samoin sanoin ilmaistuna, mikä tekee siitä erityisen tärkeän myös roolin muodostumisen kannalta.

Vuoden 2014 Ukrainan kriisi aiheutti paljon muutoksia Venäjän suhteisiin länsimaiden kanssa, mikä heijastui myös Arktisen kontekstissa tapahtuvaan yhteistyöhön. On kuitenkin merkittävää huomata, että huolimatta maailmalla tapahtuvista ongelmista, on alueen yhteydessä tapahtuva yhteistyö silti säilynyt ja neuvosto on pystynyt jatkamaan. Niin kutsuttua konfliktin ”*spill-over*” -ilmiötä (suom.

leviäminen) ei vuoden 2014 tapahtuneen Ukrainan kriisin myötä tapahtunut lukuun ottamatta kiristyneitä suhteita (Rahbek-Clemmensen 2016).

Ilmaisu, jolla viitataan alueen rauhan, vakauden ja yhteistyön ylläpitämiseen ei ole ainoastaan esiintynyt aineistoni puheissa, vaan esimerkiksi Arktisen foorumin tapaamisessa vuonna 2017 presidentti Vladimir Putin käytti ilmaisuna juuri näitä kyseisiä sanoja. Kyseessä on siis selvästi kanta, jota Venäjä pyrkii tuomaan esille, mutta samalla muodostamaan itsestään roolia näiden yllä esitettyjen arvojen edistäjänä pohjoisessa. Uusin toimintaohjelma ”Foundations of the Russian Federation State Policy in the Arctic for the Period up to 2035” myös listaa yhdeksi valtion prioriteetiksi arktisen alueen säilyttämisen rauhan, vakauden ja osapuolia hyödyttävän yhteistyön kenttänä (3, 1:5) vahvistaen tämän roolin ilmentymää. Lisäksi Venäjä luonnehtii toimintaohjelmassa yhteistyötä kehittäviksi toimenpiteiksi muun muassa kahdenvälisen suhteiden vahvistamisen arktisten valtioiden kanssa; multilateraalisen yhteistyön eri organisaatioiden yhteydessä (esim. Arktinen neuvosto); yhteistyön ylläpitämisen liittyen jäämeren manneralustan rajoittamattomuuteen kansalliset intressit huomioiden sekä alkuperäiskansojen avustamisen huomioiden myös rajat ylittävän yhteistyön ja osallistumisen Venäjän arktisella alueella tapahtuviin taloudellisiin yhteistyöprojekteihin. (9–19, 3:16.).

Venäjä toteaa intresseissään haluavansa säilyttää arktisen alueen rauhan, vakauden ja yhteisesti hyödyttävän kumppanuuden alueena. Tähän vedoten valtiolle on omien etujen mukaista säilyttää yhteistyö arktisten valtioiden kanssa sekä osallistua aktiivisesti neuvoston toimintaan. Meneillään oleva Venäjän puheenjohtajakausi on lisäksi erityisen tärkeä, sillä alueen ympäristöpoliittinen ympäristö vaikeutuu koko ajan nopeammin, minkä myötä puheenjohtajana Venäjällä on paljon vastuuta. Samalla maa saa osakseen myös kansainvälistä huomiota. Tämä tietenkin sopii Venäjälle, sillä multilateraalisen neuvoston puheenjohtajana oleminen on todella tärkeä osa valtion kansainvälistä asemaa, erityisesti johtuen neuvoston toisista jäsenistä; länsimaisista hyvinvointivaltioista sekä globaalisti tunnustetusta suurvallasta, Yhdysvalloista. Lisäksi Venäjä tarvitsee neuvostoa ja siitä saatuja hyötyjä: se tarvitsee alueella tapahtuvaan toimintaansa rahoitusta ja länsimaista osaamista.

Neuvosto on lisäksi yksi harvoista yhteistyönkentistä, jossa yhteistyö on toistaiseksi toiminut rauhanomaisesti huolimatta alueen rajojen ulkopuolella tapahtuvista konflikteista, joita Venäjä on myös osaltaan kiihdyttänyt. Kremlin tämänhetkinen toiminta Ukrainassa huolettaa monia tahoja globaalisti, ja kriisin pelätään yltävän myös pohjoiseen. Ennen helmikuussa 2022 alkanutta konfliktia Ukrainassa, arktinen alue oli kyennyt säilyttämään toimivan yhteistyönsä. Tämä johtui osittain alueella toimivien suurempien valtioiden, jolla tässä viitataan Yhdysvaltoihin ja Venäjään,

intresseissä ylläpitää alueen rauhanomaista yhteistyötä. Yhdysvallat pyrkivät säilyttämään globaalia vakautta ja vastaavasti Venäjän energiaintressit alueella vaativat yhteistyön vakautta ja yhteistyötä (Rahbek-Clemmensen 2016). Tällä hetkellä yhteistyö on kuitenkin jäädytetty Venäjän aggression vuoksi (U.S. Department of State 2022). On vaikea ennustaa tulevaisuuden näkymiä, kuitenkin historian perusteella voidaan alueellisen konfliktin Arktiksella todeta toistaiseksi olevan kaukana. Alueellisen yhteistyön jatkuvuuden takaaminen on seuraava askel, mitä alueellinen hallinto joutuu käsittelemään. Toivottavasti keinot yhteistyön jatkamiseen löydetään, sillä arktisen alueen tulevaisuus on siitä riippuvainen.

Pyrkiessään vahvistamaan rooliaan alueen rauhan, vakauden ja yhteistyön edistäjänä, Venäjä tuo puheissaan esille, ettei konfliktin uhkaa alueella ole. Tämä korostuu niin Donskoyn vuoden 2015 puheessa kuin myös Lavrovin vuosien 2017 ja 2019 pidetyissä puheissa, joissa kaikissa viitataan suoraan konfliktin mahdottomuuteen tai sotilaallisen voiman käytön ilmaantumattomuuteen alueella. Lisäksi Lavrov sanoo vuoden 2021 puheessaan, kuinka positiivisten suhteiden tulisi saavuttaa myös alueen sotilaallinen ympäristö. Erityisesti vuoden Donskoyn vuoden 2015 puheessa korostettiin alueen positiivisia suhteita sekä viitattiin siihen, ettei alueella ole tilaa etenkin ulkopuolelta tuleville välien kiristymisille, millä selvästi viitataan Ukrainan kriisin jättämään suhteiden kiristymiseen. Jää nähtäväksi, miten parhaillaan meneillään oleva välien uudelleen kiristyminen Ukrainassa näkyy alueen suhteiden dynamiikassa tulevaisuudessa.

5.1.2 Geopoliittinen mahti

Venäjä painottaa puheissaan sen geopoliittista asemaa arktisella alueella – valtio on maantieteellisesti alueen suurin valtio. Tämä myös mainitaan sellaisenaan Lavrovin vuosien 2017, 2019 sekä 2021 puheissa. Geopolitiikka on lisäksi tekijä, jolla Venäjä pyrkii luomaan vahvistusta omalle statukselleen, mutta tähän palaan tuonnempana. Geopolitiikan kautta Venäjän on sellaisenaan suhteellisen helppo luoda itselleen roolia, sillä tämän kaltaista maantieteellistä faktaa on vaikea kenenkään pyrkiä sellaisenaan kumoamaan. Geopolitiikan ympärille on lisäksi helppo rakentaa rooli, jota pystyy hyödyntämään tilanteen niin vaatiessa. Esimerkiksi vuoden 2017 puheessa, Lavrov toteaa, että suurimpana arktisena valtiona Venäjä pyrkii jatkamaan alueen kestävyuden vahvistamista globaaleille haasteille, sekä implementoi YK:n vuoden 2030 agendan kestäväälle kehitykselle. Puolestaan vuonna 2019 Lavrov esittää ensin Venäjän maantieteellisen ominaisuuden, minkä jälkeen hän painottaa edellä mainittua roolia liittyen alueen rauhaan, vakauteen ja yhteistyöhön. Tällä tavoin

Venäjä legitimoii omaa alueella tapahtuvaa toimintaansa sekä pyrkii samaan maantieteellisen koon puolesta lisää vaikutusvaltaa toisten toimijoiden näkökulmasta.

Geopolitiikka on lisäksi muodostanut Arktikselle globaalin kilpailun Yhdysvaltojen, Venäjä sekä alueen uuden tulokkaan, Kiinan, välille (Paul ja Swistek 2022). Kilpailuun voisi myös laskea mukaan Euroopan unionin. Ei ole laisinkaan ennennäkemätöntä, että geopolitiikalla on paljon valtaa valtion roolin rakentumisessa, tai että sen ympärille rakennetaan roolia. Materialistiset voimavarat ja ominaisuudet nähdään realismin maailmankatsomuksen tai lähestymistavan näkökulmasta erityisen relevanttina maailmanpolitiikan työvälineenä. Venäjä voidaan ainakin tämän perusteella sijoittaa tähän koulukuntaan. Tämän tutkielman kannalta on kuitenkin tärkeää pitää mielessä, ettei Venäjä tästä huolimatta pelkästään ylläpidä roolia geopolitiittisena mahtina, vaan se joutuu tai pyrkii muodostamaan sen rinnalle toisenlaisia, jopa tämän roolin vastaisia rooleja. Tämä on paljolti linjassa tutkielmassani paljon viitattuun käsitykseen useiden roolien, jopa toisten kanssa ristiriidassa olevien esiintyvyyteen samanaikaisesti. Kyseistä näkemystä edustavat mm. Breuning ja Pechenina (2020, 23).

Energiapolitiikka, joka on yksi Venäjän alueen tärkeimpiä komponentteja liittyen taloudellisiin ja kansainvälisen riippuvuuden luomiseen, on hyvin paljon sidoksissa geopolitiittiseen valtaan, jonka Venäjä pyrkii Euroopassa sekä Aasiassa saavuttamaan. Mitä enemmän Venäjä pystyy resurssirikasta maaperää alueellaan ottamaan käyttöön, pystyy se samalla saavuttamaan vaikutusvaltaa geopolitiittisesti Euroopan ylle. (Rumer, Sokolsky ja Stronski 2021, 4.) Lisäksi Nato on esimerkiksi Norjan kautta hyvin lähellä Venäjää, mikä muodostaa Venäjän näkökulmasta geopolitiittisen riskin, jonka myötä se pyrkii myös itse haalimaan omalle pohjoisen osalleen vahvempaa ja kestävämpää geopolitiittista roolia.

5.1.3 Suvereeniuden suojeleja

Kansallisen turvallisuuden asema on paljon esillä toimintaohjelmassa, mutta se jää selvästi vähemmälle Venäjän esittämässä ministerikokousten puheissa. Tämä kieli Venäjän halusta puheissansa painottaa yhteistyön tärkeyttä sekä neuvoston jaettua merkitystä alueellisena toimijana. Huolimatta käsitteen vähäisestä esiintyvyydestä puheissa, muodostaa se kuitenkin toimintaohjelman perusteella roolin Venäjälle, minkä haluan nostaa esille sen merkittävyyden takia. Suvereeniuden suojelejan rooli on useasti esillä asiakirjassa, ja sen tärkeys Venäjälle on ensisijainen. Konseptille on varattu oma osionsa asiakirjasta otsikolla ”Assessment of National Security in the Arctic” (suom. Kansallisen turvallisuuden arviointi). Osio käsittelee useita eri aihepiirejä, jotka liittyvät kansallisen

turvallisuuden parantamiseen, uhkiin sekä haasteisiin, ja teema itseasiassa läpi leikkaa intressien aihepiirit. Venäjä haluaa turvallisuuden takaamiseksi muun muassa parantaa infrastruktuuria, toteuttaa yhteistyötä arktisen valtioiden kanssa sekä perustaa sotilasjoukkoja tarjotakseen sotilaallista tuvallisuutta tilanteen niin vaatiessa (4, 2:6). Argumentoin Venäjän implikoivan sen pyrkimyksiä ylläpitää ja kunnioittaa kansainvälisiä sopimuksia, mutta lopulta kuitenkin rakentaa itselleen roolia rajoistaan kiinni pitävänä arktisena valtiona. Asiakirjasta voi päätellä Venäjän näkevän toiset toimijat ensisijaisesti uhkana, jonka myötä oma sotilaallinen toiminta perustellaan turvallisuuden takaamisella.

Puheissa ei esiinny niinkään käsitteitä omien rajojen suojelemiseen liittyen, mikä ei sinänsä ole yllättävää. Kuitenkin on tiettyjen ilmaisujen kautta mahdollista tulkita Venäjän painottavan omaa kansallista etuaan alueen toiminnassa. Vuoden 2015 puheessa Donskoy painottaa neuvoston työn laajentamista yhteisten agendan luomiseen, jonka taustalla on kansalliset intressit. Lavrov myös nostaa esille kansallisten intressien suojelemisen vuonna 2017. Nämä eivät suoranaisesti liity oman suvereniteetin suojelemiseen, mutta se kertoo Venäjän halusta rakentaa neuvostoa kansallisten intressien varaan. Tämäkään ei vielä ole suoraan verrannollinen omien rajojen kiinni pitämiseen, mutta se kertoo kansallisten intressien painottamisesta Venäjän arktisessa politiikassa sekä siellä tapahtuvassa yhteistyössä. Donskoy kuitenkin pian mainitsee kansallisiin intresseihin vetoamisen jälkeen, ettei Arktiksella ole tilaa konfliktille, etenäkään ulkopuolisten lähteiden puolelta. Tämän voi tulkita pyrkimyksenä kääntää huomio silloisen Ukrainan kriisiin synnyttämästä pelosta liittyen konfliktin leviämiseen pohjoiseen sekä Venäjän pyrkimys näyttäytyä yhteistyöhalukkaana ja yhteisen edun ajattelijana verrattuna pelkästään kansallisen edun ajamiseen.

On sellaisenaan hieman paradoksaalinen ajatus, että Venäjä ei toivo Arktiksen toimintaan mahtuvan kriisejä ulkopuolisten tapahtumien vuoksi, vaikka valtio on itse toiminut päänäyttelijänä kriiseissä. Toki tätä ei tietenkään esitetä näin tapahtuneen. Kiinnittäisinkin huomiota siihen, että Venäjä todella tarvitsee yhteistyötä alueella, eikä sen ole varaa pilata alueen suhteita. On siis suvereeniuden kannalta tärkeää ylläpitää suhteita alueella toimiviin valtioihin ja järjestöihin. Venäjä selvästi unohtaa, että suhteita on hankala ylläpitää toimivina yhteiskunnassa, jos toisella alueella uhkaa aseellisesti ulkovaltion suvereeniutta. Tässä nousee esille jälleen useamman roolin ylläpitäminen sekä ristiriita roolituksissa (ks. Breuning ja Pechenina 2020, 23). Kuinka erilaiset roolit ovat samaan aikaan mahdollisia ylläpitää, jos nämä roolit ovat jopa toistensa vastakohtat: toisella alueella rauhan rikkoja ja toisella rauhan rakentaja. Vai voidaanko tässä todeta, että koska kyseessä on eri alue, ei ole tällä ole merkitystä?

Haluan palata vielä toimintaohjelmaan, jossa painotettiin vahvasti kansallista turvallisuutta. Erityisesti osio ”The primary challenges to national security in the Arctic” (suom. Primääriset haasteet kansalliselle turvallisuudelle arktisella alueella) kuvailee aspekteja, jotka Venäjä määrittelee uhkiksi omalle suvereeniuudelleen alueella. Uhkiksi luonnehditaan pääasiassa ulkomailta tulevat toimet, kuten muiden valtioiden sotilastukijoukkojen perustaminen arktiselle, Venäjän alueellisen toiminnan estäminen, ulkomaisten toimijoiden kansainvälisten sopimusten huomiotta jättäminen sekä Venäjän alueella tapahtuvien toimien epäily (4, 2:8). Nato ei sellaisenaan käy ilmi toimintaohjelman sivuilta, mutta todellisuudessa se muodostaa Venäjän näkökulmasta suurimman uhan omalle suvereeniuudelleen alueella. Nato voidaan nähdä yhtenä merkittävimmistä syistä, jonka vuoksi Venäjä rakentaa omaa turvallisuussektoriaan alueella. (Rumer, Sokolsky ja Stronski 2021, 4–6.)

5.1.4 Kestävän arktisen promoottori

Arktisen alueen ympäristöongelmat ovat alueen suurin uhka, mutta samalla ilmastossa tapahtuvat muutokset vaikuttavat alueen resurssien käytön helpottumiseen, sekä mahdollistavat esimerkiksi Pohjoisen meritein ympärivuotisen käytön. Tähän oikeastaan perustuu suurimmaksi osin arktiseen alueeseen kohdistunut kiinnostus, minkä vuoksi onkin erittäin relevanttia käsitellä kyseistä aspektia Venäjän roolin kautta. Jokaisen arktisen valtion vastuulla on osallistua alueen suojeluun sekä implikoida erilaisia menetelmiä, joilla ilmastonmuutoksen tuomia vaaroja ekosysteemille ehkäistään. Lisäksi on valtion omien intressien mukaista huolehtia omasta alueestaan, sillä ympäristöhaitat vaikuttavat kansallisella tasolla jokaiseen. Arktisen alueen eri toimijat ovat myös olleet aktiivisesti mukana ilmastokokouksissa. Viimeisin ilmastokokous pidettiin Glasgow’ssa 2021, johon Arktinen neuvosto osallistui puheenjohtajamaan, Venäjän, johdolla. Ympäristön suojelu ja kestävän kehityksen tukeminen löytyvät myös Venäjän uusimmasta asiakirjasta kolmannen luvun kohdan 15. alta. Siinä Venäjä indikoi pyrkivänsä muun muassa monitoroimaan ympäristöä, kehittämään tieteeeseen pohjautuvaa luonnonsuojelua sekä varmistamaan, että luonnonvaroja käytetään kestävästi. Tämän lisäksi pyrkimyksenä on minimoida päästöjä, joita syntyy taloudellisten aktiviteettien myötä ja kehittää jätteiden käsittelyjärjestelmää. (9, 3:15.)

Arkinen valtio käsitteenä antaa valtiolle velvoitteita, niin ääneen lausuttuja kuin lausumattomia. Alueen ekosysteemin suojelu on yksi suurimmista tavoitteista, jota neuvostolla on. Tämän vuoksi jokaisen jäsenvaltion tulee omalta kohdaltaan omaksua toimenpiteitä, jolla suojella omaa ympäristöä. Tämä on erinomainen esimerkki roolista, jossa on selvästi nähtävissä sekä roolin ego-, että alter-osuus (ks. Harnisch ym. 2011, 8). Ympäristön suojelija ei siis vain ole rooli, jonka Venäjä antaa itselleen,

vaan se on käytännössä pakollinen rooli, jotta oma arktinen status säilyy arvostettavana. Palaan tähän hieman tuonnempana, sillä käsitteillä oleva konsepti on yksi tärkeimmistä aspekteista, jolla argumentoin Venäjän legitimoivan omaa arktista statustansa.

Tämän komponentin huomioon ottaen on luonnollista, että Venäjän esittämissä puheissa kestävä kehityksen promoottorin rooli korostuu todella paljon. Donskoy vuoden 2015 puheessaan toteaa, että Venäjä toimeenpanee kansallisesti tiukkoja ympäristöllisiä vaatimuksia sekä kunnioittaa ympäristöstandardeja Arktiksella tapahtuvien taloudellisten projektien kohdalla. Lisäksi Donskoy (2015) painottaa Venäjän osallisuutta erilaisissa ympäristötoimissa, liittyen esimerkiksi hiilen ja metaanin vähentämiseen, mikä nousee esille myös Lavrovin vuoden 2017 puheessa. Lisäksi samaisessa puheessa Lavrov nostaa esille YK:n 2030 agendan kestävästä kehityksestä ja Venäjän rooliin tämän agendan implementoinnissa myös Arktiksella. Venäjä toivottaa Lavrovin puheessa heidän kumppaninsa laittamaan omat kontribuutionsa Venäjän arktisen ekonominen kehityksen ohjelmaan, jossa yhdistyy ympäristön suojelu sekä alkuperäiskansojen elinlaadun, kulttuurin ja traditioiden kehittäminen. Vuoden 2019 puheessa Lavrov painottaa Venäjän pitkän aikavälin tavoitteiden sisältävän kestävä kehityksen aspekteja. Sosiaaliset, taloudelliset ja ympäristölliset dimensiot nostetaan esiin myös vuoden 2021 puheessa. Tämän lisäksi Lavrov (2019) painottaa alueen resistenttiyden parantamisen ilmastonmuutosta vastaan olevan äärimmäisen tärkeää. Tähän liittyen on ehkäistävä ihmisten aiheuttamia ympäristöllisiä vaikutuksia sekä säilytettävä alueen biodiversiteetti. Venäjä pyrkii hänen mukaansa toteuttamaan taloudellista kehitystä ”ympäristöllisten standardien mukaan” sekä avustamaan alueen sopeutumista globaalille ilmastonmuutokselle implementoiden Pariisin ilmastopöytäkirjan.

Venäjän suhtautuminen ilmastonmuutokseen on ollut hyvin ristiriitainen, mutta vuonna 2021 Putin julisti Venäjän tavoitteen tulla hiilineutraaliksi vuoteen 2060 mennessä (Kramer 2021). Venäjän kaltaisen öljyn ja kaasun tuotantoon perustuvan talouden on koettava vielä suuria muutoksia, jotta valtion muuntautuminen ilmastotavoitteisiin olisi mahdollista. Donskoy (2015) mainitsee, että ilmastonmuutos yhdessä kehittyneen teknologian kanssa tekee mahdolliseksi päästä käsiksi arktisen alueen resursseihin sekä niiden kaupalliseen kehittämiseen. Vaikkakin tämä on aivan tosiasiallinen ilmaisu, antaa se kuvan Venäjän intresseistä hyödyntää aluetta taloudellisista syistä, mihin ilmastonmuutos tarjoaa mahdollisuuden. Kramer (2021) ilmaisee Venäjän toimintamallin erinomaisesti “- - *the Kremlin’s strategy for adapting to change — spending where needed and profiting where possible.*” (suom. ”Kremlin strategia muutokselle sopeutumiseen – kuluttaminen siellä missä tarvitsee, ja hyötyminen missä mahdollista”). Venäjän puheiden läpileikkaava teema yhteistyön lisäksi on ehdottomasti ympäristöystävällinen lähestyminen alueen kehittämiseen, mitä

korostetaan runsaasti. Puheet painottavat kestäväen kehityksen korostamista Venäjän prioriteetiksi alueelle. Kuten jo todettu, tätä odotetaan neuvoston jäsenmaalta.

Venäjän rooli kestäväen kehityksen promoottorina arktisella alueella on aihe, jota olisi erittäin mielekästä käsitellä vielä hieman syvemmin. Se sisältää mielekkäitä aspekteja valtiolle asetetuista olettamuksista, median luomasta kuvasta, Venäjän totuudellisista toimista jne. Tutkielmani kontekstissa pidättäydyn kuitenkin tähän katsaukseen, jonka kautta olen tuonut esille vivahteita, miten asiaa käsitellään ministerikokouksissa sekä, miten ympäristöasiat näkyvät uusimmassa toimintaohjelmassa.

5.1.5 Välittävä Venäjä

Venäjä määrittelee tavoitteekseen parantaa alueen asukkaiden elinoloja, niin koulutuksen, terveyden kuin rakennusten kunnan kehittämisen kautta (6, 3:11). Sosiaalisen kehityksen kautta viestitään halusta saavuttaa asukkaiden hyväksyntä valtion alueella tapahtuvasta toiminnasta, mutta lisäksi sillä viestitään kansallisella ja kansainvälisillä tasoilla välittävästä valtiosta. Asukkaat ovat väistämättä valtioiden voimavara ja ilman heidän hyväksyntäänsä jopa suurvaltojen on hankala toteuttaa intressejään. Sosiaalisen kehityksen esille tuonti kielii ensivaikutelmaltaan välittävästä valtiosta, mutta todellisuudessa sillä tavoitellaan myös valtaa ja omien tavoitteiden läpilyömistä. Tästä huolimatta uskon välittävän valtion roolilla haettavan roolia niin kansalliselta kuin kansainväliseltä näyttämöltä. Jälleen nousee esille rooliteoreettisen lähestymistavan relevantti konsepti alter-roolista, eli toisten luomasta roolin osasta. Vaikka en pysty tämän aineiston perusteella analysoimaan muiden näkökulmia Venäjän pyrkimyksistä sosiaalisen osa-alueen kehitykseen, on selvää, että toisten antamat merkitykset valtion ominaisuuksista ovat mukana siinä, kuinka Venäjä itse roolittaa omaa toimintaansa.

Arktisen alueen sekä sen asukkaiden suojeleu toimintaohjelmassa sisältää jo yllä mainittuja elementtejä, kuten infrastruktuurin sekä teknologian kehittämistä, jotta Venäjä pystyy vastaamaan alueen tuomiin haasteisiin. Alueelle kaivataan uusia pelastuskeskuksia sekä ilmateitse annettavaa tukea hätätilanteissa. Lisäksi alueelle pyritään lisäämään kansallisesti sisäisten turvallisuusjoukkojen määrää sekä yhteisön osallisuutta järjestyksen ylläpitämiseen sekä avun takaamisen myös kaukaisille asutuksille. (10–11, 3:17–18.) Tämä kielii valtion halusta omaksua rooli välittävästä valtiosta, mutta samalla siinä esiintyy pyrkimys kontrolloida. Valtio haluaa näyttäytyä välittäväenä ja huolehtivaisena omista asukkaistaan, mutta samanaikaisesti sen avulla peitetään pyrkimys kontrolloida. Kontrollointi on varsin tuttu jo Neuvostoliiton ajoilta (Wallach 1991, 76), joten Venäjän pyrkimykset harjoittaa

sitä, ei ole laisinkaan uutta. Ulospäin halutaan näyttää toista, mutta todellisuudessa tavoitellaan aivan muunlaisia lopputuloksia. Tästä on mainio esimerkki Venäjän vastikään julkaisema laki, joka velvoittaa valtiossa asuvia ulkomaalaisia käymään terveystarkastuksissa ja antamaan biometrisen datan kolmen kuukauden välein maasta karkottamisen uhalla. Venäjä pyrkii myös kontrolloimaan kansallista organisaatiokenttäänsä. Toimijat, jotka saavat rahoitusta ulkomailta, nähdään ”ulkomaisina agenteina” (engl. *foreign agents*), ja täten ovat valvonnan ja erinäisten rajoitusten alaisia (Kluge ja Paul 2020, 3). Tämän kaltaiset toimet ovat selvä valtion keino pyrkiä kontrolloimaan ja valvomaan kansalaisia sekä ulkomaalaisia maassa-asuvia.

Alkuperäiskansojen elinolot sekä traditionaalisten elintapojen säilyttäminen arktisella alueella ovat uhattuna ensinnäkin ilmastonmuutoksen aiheuttamien muutosten kautta, mutta lisäksi alueella vilkastunut yritystoiminta, erityisesti energiasektorilla, uhkaa kansojen tulevaisuutta. Syystäkin keskustelu arktisen alueen alkuperäisväestön elinoloista on hyvin vallitseva aihe alueen suojelussa. Tämä löytyy myös tämän tutkielman aineiston puheista, joissa Venäjä painottaa alkuperäiskansojen elinolojen turvaamista sekä parantamista. Vuonna 2017 Lavrov nostaa esille elinolojen parantamisen, alkuperäiskansojen traditioiden suojelun sekä heidän osallisuutensa Arktisen neuvoston työhön. Alkuperäisten ryhmien suojelu löytyy myös vuosien 2015 ja 2019 puheista. Venäjän Arktiksella asuu 2,5 miljoonaa asukasta ja 40 laillisesti tunnustettua alkuperäiskansaa (Arctic Council; The Russian Federation), joten on oletettua, että heidän asemansa otetaan huomioon Venäjän puheissa. Vuonna 2021 Venäjällä hyväksyttiin toimintatapa valtion arktisen alueen asukkaiden vastuuseen suhteessa alkuperäiskansojen elintapojen ylläpitämiseen (UArctic 2021). Tähän liittyvä maininta löytyy myös Lavrovin (2021) puheesta, jossa hän mainitsee alueella toimivien yritysten sosiaalisen vastuun sekä toiminta edistää suhteita alkuperäiskansojen kanssa. Lavrov (2021) indikoi Venäjän pitävän keskeisenä parantaa koulutuksen ja terveydenhuollon saatavuutta alueella tuoden myös esille alkuperäiskansojen identiteetin ja perinnön säilyttämisen. Samaisessa puheessaan hän myös tuo esille Venäjän esittämän alkuperäiskansojen kielten ja kulttuuristen perinteiden digitalisaatioprojektin.

Huolimatta puheiden sekä toimintaohjelman esittämästä alkuperäiskansojen elinolojen säilyttämisestä sekä parantamisesta, alkuperäiskansojen tunnustaminen kansallisessa lainsäädännössä ei kuitenkaan sellaisenaan tapahdu. Venäjän useiden paikallisten ja alueiden välisten alkuperäisjärjestöjen kansallinen kattojärjestö RAIPON toimii valtion kontrollin alaisena, mikä jälleen luo kytköksen valtion kontrollin säilyttämiseen eri sektoreilla. Venäjä ei ole myöskään muun muassa tunnustanut YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien julistusta. Lisäksi kuten jo yllä todettu, vuodesta 2012 rahoitusta ulkomailta saavat riippumattomat organisaatiot ovat tuomittu ”ulkomaisiksi agenteiksi”, mikä rajoittaa heidän toimintaansa. Tämä on myös vaikuttanut alkuperäiskansojen järjestöjen toimintaan. Vuodesta 2015 paikallisten hallintojen on ollut mahdollista määrätä alueiden

käytöstä, mikä on poistanut turvan alkuperäiskansojen maiden käyttöön liittyen, ja tehnyt heidän maidensa käytön helpommaksi yrityksille. (IWGIA; Russia.) Alkuperäiskansojen, kuten muunkin sosiaalisen sektorin elinolojen turvaaminen ja parantaminen arktisella alueella on merkittävä. Nämä löytyvät Arktisen neuvoston tuoreimmasta strategisesta suunnitelmasta, jossa erityisesti tavoitteet neljä (kestävä sosiaalinen kehitys) ja viisi (kestävä taloudellinen kehitys) korostuvat (Arctic Council; Strategic Plan 2021–2030, 16, 18). Venäjän edustaessa Arktista neuvostoa, tulee sen toimia yhteisten toimintamallien ja arvojen mukaisesti statuksen turvatakseen.

5.1.6 Resurssien kehittäjä

Arktinen alue on Venäjälle resurssiaitta, joka toimii pääasiallisena keskipisteenä Venäjän arktisessa toiminnassa. Alueen talouden kehityksessä Venäjä pyrkii muun muassa lisäämään valtion tukea sekä yksityisen sektorin osuutta alueella tapahtuvassa toiminnassa. Resursseilla viitataan tässä yhteydessä Venäjän kansallisiin, erityisesti valtion taloutta ja omavaraisuutta edesauttaviin resursseihin, kuten öljyyn ja kaasuun, jotka toimivat arktisella alueella erityisen tärkeinä luonnonvaroina valtiolle. Lisäksi resursseilla viitataan strategiaan resursseihin, kuten Pohjoisen merireitin kehittämiseen. Vuoden 2020 toimintaohjelmassa nostetaan esille muun muassa mineraaleihin ja maaperään liittyvän tutkimuksen laajentaminen, valtion tuki Arktikselle töihin muuttaville sekä asiantuntevan koulutuksen lisääminen alueella. (7, 3:12.) Arktisen alueen tuomat talousmahdollisuudet ovat olleet selvä Venäjän intressi, mikä näkyy käsiteltävissä puheissa ja asiakirjassa. On selvää, että mikäli alueen resursseja kehitetään ja hyödynnetään oikealla tavalla, tarkoittaa se talouskasvua koko Venäjälle. Tämä on myös mainittu yhdeksi intressiksi (4, 1:4) alueen suhteen.

Taloudellinen vakaus on suoraan yhteydessä menestyvään valtioon, joka pystyy myös omavaraisesti tuottamaan kansalaisilleen heidän tarvitsemansa hyödykkeet. Venäjän rooli taloudellisesti menestyvänä, resursseja hyödyntävänä arktisen valtiona, ei ole mitenkään yllättävä löytö, vaan rooli, jota Venäjä pyrkii loppuun asti ylläpitämään. Lavrov (2019) korostaa Venäjän pyrkimyksiä panostaa kiertotalouteen sekä ympäristöystävällisempien energiamuotojen tuottamiseen. Kaasun tuotannon sekä sen kuljettamisen kehittämisellä nähdään yhteys Euroopan ja Aasian energiaturvallisuuden tasapainottamiseen sekä edistämiseen. Tämä löytyy myös Lavrovin vuoden 2021 puheesta, jossa hän painottaa Arktiksen roolia globaalin energiaturvallisuuden takaajana. Venäjän talouden vahva riippuvuus sen energiantuotannosta nostaa alueen resurssien merkittävyyttä. Energian viennillä Venäjä vahvistaa omaa talouttansa, mutta luo samalla riippuvuussuhteita esimerkiksi sen suurimpaan kauppakumppaniin, Euroopan unioniin (Trading Economics; Russia exports, 2022).

Donskoy (2015) nostaa esille Pohjoisen merireitin kehittämisen merkittävyyden, joka on Venäjälle äärimmäisen tärkeä, sillä sen avulla Venäjä pystyy lisäämään esimerkiksi kaupankäyntiä Eurooppaan ja Aasiaan. Alueen kehittämiseen sekä resurssien saatavuuden helpottamiseen liittyy myös infrastruktuurin kehittäminen, joka on Venäjän arktisella alueella heikossa kunnossa. Tämä johtuu muun muassa sen päivittämättömyydestä sekä ikiroudan sulamisen aiheuttamista ongelmista, joista esimerkkinä rakenteiden haurastuminen. Toimintaohjelmassa painottuu infrastruktuurin kehityksessä erityisesti Pohjoisen merireitin edellyttämät modernisoinnit ja kehitykset, kuten jäänrikkojen lisääminen, jolla mahdollistetaan koillisväylän navigointi vuodenympäri. Tämän lisäksi tarvitaan järjestelmä, jolla pyritään ehkäisemään mahdollisia öljyvetoja. Arktiksen lentokentät, satamat ja junaradat kaipaavat myös ehostusta sekä reittien lisäämistä. (7–8, 3:13.)

Valtioiden välisten sopimusten voidaan nähdä osaltaan tukevan Venäjän roolia resurssien kehittäjänä, koskettaen myös tiiviisti ensimmäisenä esittelemääni roolia arktisen alueen rauhan, vakauden ja yhteistyön edistäjänä. Venäjän tuomalla esiin sen tuen erilaisiin sopimuksiin, valtio mahdollistaa samalla omien agendojen edistämistä. Esimerkiksi Lavrov (2021) esittää, että ilmastonmuutoksen asettamassa nykytilanteessa on tärkeää edistää kestäviä ja turvallisia merenkulkuaktiiviteetteja, erityisesti navigoinninkehitystä, joka liittyy koillisväylän käyttöön. Koillisväylä puolestaan on, kuten jo todettu, todella merkittävä aspekti Venäjän tulevaisuuden mannertenvälisessä kaupankäynnissä. Donskoy (2015) osaltaan nostaa esille Arktisen talousneuvoston perustamisen, jonka hän ilmaisee kumpuavan Venäjän aloituksesta. Samaisessa puheessa korostuu myös taloudellinen yhteistyö. Venäjä on riippuvainen muiden maiden kontribuutioista niin taloudellisesti kuin tieteen ja teknologian kehityksen kohdalla (ks. mm. Michael ja Swistek 2022). Tieteen ja teknologian kehitys liittyy myös vahvasti Venäjän arktisen alueen kehittämiseen, jota pyritään toimintaohjelman mukaan edistämään esimerkiksi lisäämällä luonnon ja ihmisten aiheuttamien onnettomuuksien tutkimusta, kehittämällä turvallisuuden takaamiseen kytköksissä olevaa teknologiaa sekä ratkaisemalla ilmastonmuutoksen tuomien haasteiden vaikutuksia. (8–9, 3:14.) Teknologian kehitys on nykyaikaisessa yhteiskunnassa erityisen tärkeää, mikäli valtio haluaa tulla tunnustetuksi modernina yhteiskuntana, joka on kykeneväinen tuottamaan moderneja ratkaisuja. Arktinen alue tarjoaa tähän oivallisen tilaisuuden, sillä kuten mainittu, on alueen muutoksen tuoneet suuria haasteita niin infrastruktuurille kuten muillekin teknologian ja talouden osa-alueille.

5.2 Venäjän arktisen statuksen rakentuminen ja legitimointi

Olen edellä käsitellyt aineistosta kumpuavia erilaisia rooleja liittyen Venäjän arktiseen toimintaan. Kyseiset roolit muodostavat kehikon, jonka kautta pyrin seuraavaksi vastaamaan tutkimuskysymykseen, *miten Venäjä legitimoii ja rakentaa omaa arktista statustansa aineistosta kumpuavilla roolivalinnoilla?* Kuten todettu statuksen rakentumista käsittelevässä osiossa, tutkielma perustuu ajatukselle, jonka mukaan yhteiskunta rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Täten yhteiskunnallisten toimijoiden asema painottuu statuksen rakentumisprosessissa. On myös hyvä pitää mielessä teorialuvussa esitelty roolin ja statuksen suhde. Tulkintani mukaan tämä kiteytyy erinomaisesti Grossmannin (2005) käsitykseen toimijaan liitetyistä odotuksista, kuten sosiaalinen status, josta toimijan sosiaalinen käyttäytyminen on riippuvainen. Status on siis saavutettu ja se voi liittyä toimijan asemaan hierarkkisessa järjestelmässä, identiteettiin tai spesifin ryhmän jäsenyyteen (Renshon 2017, 1, 26). Statukseen liittyy odotuksia, joita puolestaan roolit heijastavat. Roolit ilmenevät toimijan puheen ja toiminnan kautta. Aineistoni tapauksessa roolit ovat ilmentyneet puheista, ja toiminnan tutkiminen on jäänyt enemminkin lausuttujen aspektien varaan. Aineistosta kumpusivat seuraavat roolit: arktisen alueen rauhan ja yhteistyön edistäjä, geopoliittinen mahti, suvereeniuden suojelija, kestävän arktisen promoottori, välittävä Venäjä ja resurssien kehittäjä. Argumentoin roolivalintojen olevan harkittuja, joilla pyritään oikeuttamaan arktinen status. Tulen tämän luvun lopuksi analyysin kautta esittämään, miten nämä roolit rakentavat ja legitimoivat Venäjän arktista statusta.

Venäjä on jo pitkään kuulunut suurvaltastatuksen omaavien joukkoon, mutta joutuu jatkuvasti ylläpitämään statustaan sekä oikeuttamaan kuulumistaan kyseiseen joukkoon. Status on tunnustettu identiteetti, mikä tarkoittaa sitä, että saavuttaakseen tietyn statuksen, tarvitaan sosiaalinen tunnustus. Tunnustus tarvitaan tietyltä ryhmältä, jolla tässä viitataan arktisen neuvoston jäsenmailhin. Tämän vuoksi Arktisen neuvoston puheista koostunut aineisto on relevantti. On oletettavaa, että neuvostossa esitetyt puheet on esitetty ensisijaisesti neuvoston jäsenmaille, sillä ne muodostavan niin sanotun primääriryhmän, jolta statuksen legitimointia haetaan. Venäjän arktinen status ei siis muodostu ainoastaan valtion materialistisista ominaisuuksista. Venäjän pyrkimykset kehittää toimintaansa alueella johtuvat niin poliittisista kuin resurssiperäisistäkin syistä. Venäjälle kuuluu pinta-alallisesti suurin osa arktista, jonka väitän lisäävän valtion intressejä pyrkiä saavuttamaan suurvaltastatus myös arktisen alueen kontekstissa. Tämä kaikki on riippuvainen rooleista, joita ylläpitämällä ja valitsemalla rakennetaan statusta arktisen alueen vahvana toimijana.

Edellä mainittu pyrkimys suurvaltastatuksen vahvistamiseen Arktiksella on sidoksissa aiemmin esitettyyn kirjallisuuteen. Täten onkin hyvä palata tarkastelemaan Dal Parlar ja Ersen (2019, 14)

ajatuksia. Heidän mukaansa Venäjän ulkopoliittikka on luonteeltaan dynaaminen, joka on riippuvainen näkökulmasta, josta ulkopoliittikkaa tarkastellaan. Tulkitsen arktisen alueen edustavan Venäjälle poliittista pelikenttää, jossa sen tulee kyetä yhdistämään nousevan vallan ja suurvallan roolit. Näin tekemällä Venäjän on mahdollista esiintyä Larsonin ja Shevchenko (2019, 4) sanoja lainaten suurvaltojen arktisen eliittikerhossa. Myös meneillään olevassa analyysiosiossa on relevanttia kiinnittää huomiota statuksen ja roolin suhdetta käsittelevässä kappaleessa nostettuun aspektiin suurvaltakäsitteen sidonnaisuudesta sekä rooliin että statukseen.

Valtion omaa statusta pyritään kontrolloimaan kansainvälisissä rakenteissa vallitsevan jatkuvan epävarmuuden vuoksi. Lisäksi statusta pyritään jatkuvasti ylläpitämään ja kehittämään, mikä puoltaa sitä, ettei statuksen muodostumisprosessi tule koskaan päätökseen (Murray 2019, 46–51). Venäjä pyrkii Arktiksella materialistisilla voimavaroillaan kontrolloimaan omaa statustansa välttääkseen tilanteen, jossa sen valta-asemaa voitaisiin kyseenalaistaa kansainvälisesti tai kansallisesti. Tulkitsen Venäjän arktisen statuksen muodostuvan sen intresseistä säilyttää kontrolli alueella tapahtuvassa toiminnassa. Statusta voidaan pyrkiä kontrolloimaan liittäen se materialististen voimavarojen, kuten sotilaallisen kapasiteetin, varaan. Tämä tapahtuu tulkintani mukaan arktisen alueen kontekstissa Venäjän puolelta. (Murray 2019, 46–51, 55.) Kaksi aineistoista kumpuavaa roolia edustavat melko suoraan materialistisilla kapasiteeteilla haettavaa statuksen legitimointi-ilmiötä. Tällaisia rooleja ovat suvereeniuden suojelija sekä geopolitiittinen mahti. Vaikka suvereeniuden suojelu ei sellaisenaan liity materialistisiin voimavaroihin, tämä rooli kattaa myös Venäjän sotilaallisen kyvyn esille tuomisen ja sen kapasiteetin painottamisen myös arktisella alueella. Toimintaohjelman (2020, 4, 2:6) mukaan Venäjä tulee perustamaan sotilaalliset joukot alueelle, joiden on mahdollista tarjota militaristista turvaa tilanteen niin vaatiessa. Tämän lisäksi Arktiksella pyritään kunnostamaan tukikohtia sekä kehittämään ilma- ja vesiteitse tapahtuvaa kontrollia (2020, 11, 3:19).

Venäjä korostaa myös toimintaohjelmassaan toisten tuomaa uhkaa alueella, minkä voidaan tulkita olevan keino oikeuttaa oman alueen militarisoitua. Tämänkaltaisen materialistisen sotilaallisen kapasiteetin volyymin nostaminen ja painotus kertoo Venäjän pyrkivän vahvistamaan asemaansa alueella. Tämä on myös suoraan yhteydessä Venäjälle tyypilliseen sotilaallisen voiman korostamiseen sekä sen kautta suurvalta-asemansa vahvistamiseen ja oikeuttamiseen, mikä ei kuitenkaan automaattisesti takaa valtiolle kyseistä statusta. Sama pätee arktisella alueella. Geopolitiittisen aseman korostaminen on itseasiassa hyvinkin suoraan kytköksissä Venäjän oman statuksen muodostumiseen. Kuten todettu, puheissa esiintyy maantieteellisesti suurimman alueen kuuluvuus Venäjälle. Pinta-alallisesti suurimman alueen omaaminen ei tietenkään suoraan anna Venäjän statukselle sosiaalista tunnustusta alueella. Siitä huolimatta tämä on selvästi yksi osa-alue, jota Venäjä pyrkii hyödyntämään johtuen kenties siitä, että kyseisen maantieteellisen tosiasian

kiistäminen on varsin haastavaa. Tällaisten materialististen kapasiteettien korostaminen on Murrayn (2019) ajatuksiin viitaten tapa poistaa epävarmuutta kansainvälisessä tilassa. Tulkitsen tämän myös pitävän paikkaansa Venäjän kohdalla, sillä se pyrkii hakemaan hyväksyntää hyödyntäen juuri edellä mainittujen materialististen roolien korostamista. Venäjä kuitenkin ymmärtää, että saavuttaakseen tavoittelemansa arktisen suurvallan statuksen, tulee sen saavuttaa sosiaalinen tunnustus myös muilla osa-alueilla kuin pelkästään materialistisilla.

Venäjän ollessa yksi Arktisen neuvoston pysyvistä jäsenmaista, sen tulee toimia yhteisten toimintamallien ja arvojen mukaisesti statuksensa turvatakseen. Lisäksi pystyäkseen saavuttamaan kansalliset energiaintrössinsä alueella, Venäjän tulee noudattaa yhteisiä periaatteita, jotta tuki omien rajojen ulkopuolelta on ylipäänsä mahdollinen. Aineistosta esille nousseet roolit arktisen alueen rauhan ja yhteistyön edistäjänä, kestävän arktisen promoottorina sekä välittävänä Venäjänä, tukevat esitettyä argumenttia. Arktisen neuvoston tavoite on edistää yhteistyötä, koordinaatiota ja kanssakäymistä arktisten valtioiden, alkuperäiskansojen sekä muiden alueen asukkaiden kesken, erityisesti kestävän kehityksen ja ympäristön suojelun saralla (“About the Arctic Council”). Tämä tarkoittaa sitä, että jäsenmaiden tulee kunnioittaa foorumin tavoitteita. On oletettavaa, että tavoitteet myös sisällytetään kansallisiin ohjelmiin. Näin on myös Venäjä tehnyt. Ympäristön suojelija ei ole vain rooli, jonka Venäjä antaa itselleen, vaan se on käytännössä pakollinen rooli, jotta oma arktinen status säilyy arvostettavana. Oikeuttaakseen oman arktisen statuksen ”arktisen suurvaltana”, ei tämänkaltaisten ydinarvojen ja tavoitteiden ylläpidosta voi tinkiä. Arvoja ainakin näennäisesti kunnioittamalla Venäjä pyrkii hakemaan sosiaalista hyväksyntää omalle statukselleen Arktiselta neuvostolta sekä samalla saavuttamaan kansalliset intressinsä alueella.

Rooli resurssien kehittäjänä yhdistelee kahta edellä mainittua suuntaa. Toisaalta resurssien kehittäjä liittyy Venäjän tavoitteisiin painottaen materialistisia voimavaroja sekä pyrkimyksiä saavuttaa riippumaton taloudellinen kehitys, minkä avulla omaa arktista suurvaltastatusta pyritään rakentamaan. Toisaalta se on myös sidoksissa edellä mainittuun dimensioon neuvoston jäsenyyden tuomista oletuksista, sillä myös Arktisen neuvoston uusimmassa strategisessa suunnitelmassa yksi tavoitteista liittyy nimenomaan alueen kestäväan taloudelliseen kehitykseen kattaen alleen muun muassa vähäpäästöisen teknologian kehittämisen sekä kestävien sijoitusten ja taloudellisten aktiviteettien toteuttamisen (Arctic Council Strategic Plan 2021–2030, 18–19). Argumenttoisin resurssien kehittäjän roolin rakentavan tästä huolimatta enemmän Venäjän resursseihin perustuvaa arktista statusta, joka siis jälleen keskittyy materialististen kapasiteettien korostamiseen. Venäjä pyrkii osoittamaan olevansa omavarainen ja moderni valtio, joka ei ole riippuvainen länsimaisesta tieteestä ja tutkimuksesta. Tämä ei ole yllättävää, sillä tähän mennessä on valtio ollut paljon riippuvainen länsimaista arktisella alueella, niin teknologian kuin rahoituksenkin osalta (Ahoniemi,

2014). Puolestaan vahva infrastruktuuri kertoo modernista valtiosta, joka pystyy jatkuvasti kehittämään omaa teknologiaansa. Venäjän arktinen infra on kohtalaisen heikossa kunnossa ja sen kehittämistä korostetaan toimintaohjelmassa, joka taas viittaa Venäjän pyrkimyksiin rakentaa vahvaa arktista suurvaltastatusta.

Statuksen rakentumista käsittelevässä kappaleessa esitetyt Murrayn (2019, 46) määrittelemät toiminnot, joita hyödyntämällä suurvaltastatusta tavoittelevat valtiot pyrkivät vahvistamaan oman asemansa, ilmenevät myös analyysin kautta Venäjän arktisessa toiminnassa. Kyseisiä ominaisia toimintoja suurvallalle ovat suurvallan ääni (engl. ”*great power voice*”), erityinen sotilaallinen voima (engl. ”*exemplary military power*”) sekä vaikutusvaltainen tila (engl. ”*spheres of influence*”) (2019, 46). Kaikki nämä dimensiot löytyvät Venäjän arktisesta toiminnasta, mikä kertoo tutkielman löytäneen hedelmällisen kohteen. Arktinen neuvosto tarjoaa itsessään tärkeän näyttämön Venäjälle lisätä omaa vaikutusvaltaansa. Lisäksi Venäjän ollessaan yksi jäsenmaista, se myös antaa valtiolle äänen. Sotilaallisen kapasiteetin vahvistaminen on ollut Venäjälle äärimmäisen tärkeä elementti alueella, mikä korostuu myös uusimmassa arktisessa toimintaohjelmassa, jossa Venäjä määrittelee kansallisen turvallisuuden aspektin alueella sisältäen myös sotilaalliset toimet. Palatakseen Murrayn (2019, 46–51, 55) argumenttiin yhteiskunnallisesta epävarmuudesta statuksen hyväksymisen suhteen ja materialististen voimavarojen käytön epävarmuuden poistamisessa, voidaan yllä esitettyjen aspektien kautta todeta Venäjän ilmentävän juuri tämän kaltaista toimintaa. Arktisen suurvaltastatuksen tavoittelu on Venäjälle tärkeää, sillä se pyrkii saavuttamaan ensisijaisesti kunnioitusta toisten valtioiden puolelta, mutta myös kansallisella sektorilla. Lisäksi Venäjä pyrkii kasvattamaan omaa asemaansa alueella, jossa Naton läsnäolo voimistuu. Arktinen alue on eräänlainen pelikenttä, jossa Venäjä pyrkii haalimaan eniten kapasiteettiä voittaakseen kilpajuoksun resurssirikasta maailmanpolitiikan toimintakentästä.

6 LOPPUPÄÄTELMÄT

6.1 Venäjän monet arktiset kasvot

Yhteenvedona rooliteoreettisen analyysin tuloksiksi nousivat esiin Venäjän arktisiksi rooleiksi Arktisen alueen rauhan ja yhteistyön edistäjä, geopoliittinen mahti, suvereeniuden suojelija, kestävä arktisen promoottori, välittävä Venäjä ja resurssien kehittäjä. Roolit edustavat hyvin erilaisia aspekteja ja toimintaa, mitä Venäjä alueella harjoittaa. Mutta kuten jo teorialuvussa todettu, roolien väliset ristiriidat ovat hyvinkin mahdollisia, jos ja kun valtio ylläpitää erilaisia rooleja samaan aikaan (Breuning ja Pechenina 2020, 21, 24). Analyysin kautta rakentuneita rooleja tarkastelemalla on todettavissa, että tämä esiintyy myös Venäjän toiminnassa arktisella alueella.

Arktisen alueen rauhan ja yhteistyön edistäjän rooli perustuu nimenomaan valtion pyrkimyksiin korostaa yhteistyön rauhanomaista toimimista alueella, sekä ylläpitää vuoropuhelua toimijoiden välillä. Kuitenkin suvereeniuden suojelijan roolilla viitataan toimintoihin, joiden avulla Venäjä pyrkii lisäämään esimerkiksi militaristista varautumista alueella, sekä ylläpitämään kansallisia intressejään eri osa-alueilla. Intressien ylläpitäminen ei tietenkään liity suoraan ongelmalliseen yhteyteen yhteistyön ylläpitäjän roolin kanssa. Tällä roolilla kuitenkin viitataan enemmän oman edun ajamiseen sekä kansallisen turvallisuuden takaamiseen ulkopuolisia ”toisia” vastaan, minkä voidaan nähdä olevan ristiriidassa ensiksi mainitun roolin kanssa.

Myös geopoliittisen mahdin rooli on osittain sidoksissa suvereeniuden suojelijan kanssa, sillä se viittaa valtion maantieteelliseen kokoon sekä sen tuomiin etuuksiin Venäjän näkökulmasta. Maantieteellisen kapasiteetin kautta Venäjän on mahdollista oikeuttaa omaa arktista suurvaltastatustansa sekä pyrkiä saavuttamaan etulyöntiasema toisiin arktisiin valtioihin. Lisäksi tämä myös viittaa tulkintani mukaan suurvaltopoliittiseen kilpailuun, jota Venäjä käy erityisesti Yhdysvaltojen kanssa alueella. Tämä on myös hieman ristiriitainen arktisen yhteistyön edistäjän roolin kanssa, sillä rooli viittaa nimenomaan yhteisesti jaetun alueen suhteiden rauhanomaiseen ylläpitämiseen, eikä alueen valtioiden kanssa kilpailemiseen tai oman edun ajamiseen kapasiteettien kautta. Muut esille nousseet roolit eivät tulkintani mukaan suoraan ilmennä ristiriitaa keskenään, vaikka sisältävät erilaisia aspekteja Venäjän arktiselle toiminnalle.

6.2 Suurvalta -käsite

Tutkielma nosti esiin rakenteellisen kysymyksen käsitteestä suurvalta sekä sen tuomat haasteet tutkielman toteutuksessa. Voiko suurvalta olla sekä rooli, että status? Pyrin tutkielmassani käyttämään käsitteitä mahdollisimman selkeästi, sillä ne olivat toistuvasti lähellä toisiaan niin aiemmassa kirjallisuudessa kuin omassa tutkielmassa. Pyrkimyksistä huolimatta suurvallan käsitteen kohdalla oli haastavaa tehdä selvää eroa, viitataanko sillä aiemmassa tutkimuskirjallisuudessa rooliin vai statukseen, mikäli kyseinen tutkimus ei sitä selvästi alussa määritellyt. Tämä nousi relevantiksi tutkimusongelmaksi, sillä pyrkiessäni tuomaan esille käsitteiden eroavaisuuksia, tuli minun pyrkiä löytämään eroavaisuudet myös käyttämästäni lähdekirjallisuudesta. Käsitteiden tulkinta on tietenkin riippuvainen tutkijasta, mikä aiheutti paikoitellen haasteita lähdekirjallisuuden tulkitsemiseen ja hyödyntämiseen tutkielman tukena. Roolin ja statuksen erottelu on tärkeää, sillä se mahdollistaa toimijan toimijuuden sekä pysyvämmän identiteetin erottelun, sekä niiden keskinäisten vaikutussuhteiden esille nostamisen.

Koen analyysin lopputulosten kuitenkin ilmentävän Venäjän arktista toimintaa sekä sen taustalla vallitsevia intressejä, mitä tutkielmalla pyrittiin selvittämään. Käsitteiden merkitysten haasteista huolimatta kirjallisuuden sekä analyysin perusteella on todettavissa, että suurvallalla voidaan viitata rooliin tai statukseen. Tämä riippuu tutkijan näkökulmasta tutkielman rakentamiselle sekä pyrkimyksille käsitteellistää aineistoa. Oma tutkielmani hyödynsi ajatuksena molempia. Tulkitseen roolien ilmentävän toimintaa, jolla statusta rakennetaan. Analyysin kautta rakentuvat roolit ovat Venäjän työkaluja, minkä avulla se rakentaa sekä pyrkii oikeuttamaan arktista suurvaltastatustaan. Täten myös kyseiset roolit edustavat suurvaltarooleja, sillä niillä on asema suurvaltastatuksen muodostumisessa. Suurvaltastatus on yksi, suurvaltarooleja on yleensä useita. Ajatus arktisesta suurvallasta perustuu Venäjän primäärisiin tavoitteisiin ylläpitää loppuun asti suurvalta-asemaa globaalilla näyttämöllä, mikä näkyy tietenkin myös arktisella alueella. Tämä väittämä on vahvasti sidoksissa jo johdannossa esittämäni Piskunovan (2010, 852) argumenttiin, jossa hän tulkitsee Venäjän arktisen politiikan heijastelevan valtion harjoittamaa ulkopoliittikkaa myös yleisellä tasolla.

Tulkitseen Venäjän vallan voiman osoituksen valtion identiteetin kannalta kaikkea toimintaa ohjaavana aspektina. Tämän vuoksi suurvaltastatuksen rakentuminen Arktiksella on myös erityisen relevanttia ymmärtää. Arktinen alue on kytköksissä varsinkin tänä päivänä kansainvälisen kentän eri osiin, minkä vuoksi alueella tapahtuvan toiminnan analysointi on todella mielekäästä. Kuten jo alussa mainitsin, arktisessa kontekstissa maailmanpolitiikan toimintakentän sekä poliittisten suhteiden tapahtumien ymmärtäminen on relevanttia. Tämä toimii myös molempiin suuntiin, sillä arktinen alue yhtä lailla heijastelee toimintaa maailmanpolitiikan suhteisiin ja niiden toimintaan.

6.3 Huomioita tutkielman toteutuksessa

Tutkielman toteutuksessa haasteiksi muodostuivat venäjän kieli sekä käsitteiden päällekkäisyydet. Jouduin turvautumaan pelkästään englanninkielisiin lähteisiin taatakseni mahdollisimman hyvän aineiston ymmärtämisen sekä legitiimin tutkielman toteutuksen. En pidä tätä suurena ongelmana tutkielman tuottamisessa, sillä aineistoja löytyi luotettavista lähteistä runsaasti, joskin olisi ollut mielekkäämpää käyttää alkuperäiskieltä. Jouduin myös aineistoissa käyttämään epävirallisia käännöksiä. En koe käännösten käytön ilmentävän ongelmia tai virheellisiä lopputuloksia tutkielmalle, niiden maininta lienee kuitenkin eettisten tieteellisten käytänteiden mukaista.

Käyttämäni pääkäsitteet status ja rooli osoittautuivat hieman haasteellisiksi hyödyntää yhdessä tutkielmassa, sillä ne paikoitellen esiintyivät päällekkäin tai toistensa synonyymeina joissain kirjallisuuksissa. Esimerkiksi termi ”suurvalta” esiintyi Venäjän kontekstissa niin roolina kuin statuksena. Toisaalta koin tämän myös nostavan esille loppupäätelmien suhteen mielekkäitä tuloksia sekä osoittavan kritiikin kohteen, jonka teoriakehikko kohtasi tutkielman muodostuessa. Haasteen voittaakseni, pyrin selvästi määrittelemään käyttämäni käsitteet sekä tuomaan esille asetelman, jossa koin käsitteiden kohtaavan. Lisäksi pyrin tuomaan esille, kuinka termeillä pystytään viittamaan esimerkiksi suurvaltaan sekä roolina, että statuksena. Lopulta uskon terminologisen haasteen olevan yksi erittäin hedelmällisistä teoreettisista aspekteista, joita tutkielmani tarjoaa.

6.4 Roolit Venäjän arktisen toiminnan keskiössä

Roolien tutkiminen osoittautui hedelmälliseksi tavaksi tarkastella Venäjää arktisena toimijana. Rooliteoria tarjosi aineiston analyysiin mielekkäät työkalut, joiden avulla puheiden tulkinta tapahtui teemojen muodostuksen kautta noudattaen sisällönanalyysin periaatteita. Tästä muodostui kuusi jo tämän luvun alussa esittelemääni erilaista roolia Venäjälle. Analyysi muodostui määritellystä aineistosta teorian avulla, mutta analyysi toteutui oman tulkintani kautta.

Roolit edustavat Venäjää edustavien aineistojen painopisteitä, jonka kautta ne kertovat, mitä Venäjä pyrkii alueella tapahtuvassa toiminnassaan korostamaan. Roolit myös ilmentävät Venäjän arktisten intressien suuntautumista sekä tuovat esille erilaisia elementtejä, joita toimintaan liittyy. Venäjän viimehetkisten Ukrainassa tapahtuvien sotatoimien myötä on vaikeaa ajatella toiminnan olevan millään tavalla ”välittävää” tai ”rauhaa ja yhteistyö edistävää”. Tästä huolimatta ei kuitenkaan ole

koskaan ollut yksiselitteistä puhua valtioista pelkästään kovan vallan (sotilaallisen vallan) käyttäjänä. Myös pehmeää valtaa tarvitaan. Kreml tietää sen, mikä näkyy myös arktisen kontekstissa erinomaisesti. Pehmeällä vallalla viitataan ei-sotilaallisiin toimiin, joilla pyritään lisäämään kansallista vetovoimaa ja muokkaamaan toisten toimintaa valtion toivomallaan tavalla (Nye 1990, 166–168; Trunkos 2021). Lisäksi pehmeän valtaa apuna käyttäen pyritään saavuttamaan omat kansalliset ulkopoliittiset tavoitteet (Nye 1990, 166–168; Trunkos 2021).

Kuten todettu, en perehtynyt tutkielmassani Venäjän arktisen toiminnan puhutun ja tekojen eroihin, joskin tämä olisi tuottanut varsin mielenkiintoisia lopputuloksia. Tutkielmani kuitenkin osoitti, että myös tämän kaltaisesta suppeasta aineistosta on mahdollista rakentaa Venäjän arktiselle toiminnalle pääkohdat sekä analysoida niiden merkityksiä itse arktisen statuksen oikeutuksessa. Lisäksi valikoitunut aineisto toi esille toistuvuutta puheissa, niiden vastaavuutta toimintaohjelman kanssa sekä termien käytön merkittävyyttä. Venäjän arktisen toiminnan tutkimusten suuren volyymin vuoksi oli suhteellisen haasteellista löytää tilaa tuottaa omaa näkökulmaa, mutta uskon sellaisen löytäneeni. Oma tutkielma tuotti yhdistetyn analyysin roolien käytöstä statuksen muodostumiseen, minkä koen olevan ainakin suhteellisen erilainen lähestymistapa perustuen omaan perehtyneisyyteeni olemassa olevasta tutkimuskirjallisuudesta. Se myös paljasti intresseihin perustuvaa arktisen alueen toiminnan taakse piiloutuneita rakenteita. Puheet toivat esille yhtäläisyyden uusimman toimintaohjelman kanssa, mikä ei tietenkään ole poikkeavaa sinänsä, varsinkaan Venäjän kaltaisessa hyvin hierarkkisesti ylhäältä johdetussa valtiossa. Hypoteesina toimi ajatus, että puheet nostavat esille toimintaohjelman teemoja, mutta koska ne ovat suunnattu tietyille yleisölle, painotukset ovat erilaisia. Tämä ajatus osoittautui oikeaksi, sillä puheet nostivat esille nimenomaan arvoja, joita arktiselta valtiolta oletetaan. Esimerkkinä ympäristöystävällinen lähestymistapa alueen kehittämiseen. Puolestaan turvallisuusaspekti, erityisesti sotilaallisen valmiuden kehittäminen, ei esiintynyt puheissa samalla tavoin kuin toimintaohjelmassa. Puheiden ja toimintaohjelman käyttäminen limittäin analyysin aineistoina osoittivat nimenomaan ennako-olettamuksien realistisuuden, sekä vahvistivat puheissa ilmaantuvien roolien paikkansapitävyyttä.

6.5 Statuksen rakentuminen

Lähdin rakentamaan tutkielmaani näkökulmasta, jonka mukaan roolien ja statuksen välillä vallitsee tietynlainen riippuvuusuhde. Tällä viitataan niiden mahdollisuuksiin vaikuttaa toistensa luonteeseen. Tutkielmassa tarkastellaan statuksen muodostumista roolien avulla. Yhtä lailla voidaan myös olettaa saman tapahtuvan toiseen suuntaan. Käsitteinä nämä eroavat toisistaan, toki roolissa ja statuksessa

on myös samankaltaisuuksia, mitä olen jo aiemmin käsitellyt. Analyysissä pyrin tuomaan esille roolien vaikutuksia statuksen rakentumiseen, mikä osoittautui relevantiksi lähestymistavaksi. Koko tämä lähtökohta tietenkin perustuu konstruktivistiseen lähestymistapaan yhteiskunnan sosiaalisesta rakentumisesta. Argumentoin Venäjän rakentavan arktista suurvaltastatustaan yllä esiteltyjen roolien kautta. Materialistisiin voimavaroihin keskittyvät roolit eivät ole yksinomaan riittäviä, sillä legitimoidakseen asemansa Arktiksella, Venäjä joutuu turvautumaan myös pehmeää valtaa hyödyntäviin rooleihin, kuten yhteistyötä edistävään arktiseen pelaajaan. Tällä tavoin Venäjän on mahdollista saavuttaa arktiselle statukselleen oikeutetumpaa jalansijaa myös muiden toimijoiden silmissä.

Konstruktivistisen statuksen rakentumisen näkökulmasta tarkasteltuna, on yhteiskunnan muiden toimijoiden merkityksen antamisella suurin vaikutus tietyn toimijan statuksen muodostumiseen. On myös tärkeä huomioida statuksen hierarkkisuuden merkitys valtioiden toiminnalle kansainvälisessä järjestelmässä, mikä myös pitää paikkansa ei vain Venäjän yleisessä ulkopoliittisessa toiminnassa, mutta myös arktisella tapahtuvan toiminnan kontekstissa. Hierarkkisesti korkeampaa statusta (kuten suurvaltastatusta) tavoitellaan, ja vastaavasti identifioitumista alemman statuksen omaavien kanssa pyritään välttämään, sillä korkeamman statuksen omaaminen vaikuttaa toimijan itsetuntoon ja ylpeyteen (Larson ja Shevchenko, 2019, 4). Tulkitsen tämän toteutuvan myös Venäjän arktisessa toiminnassa.

Lisäksi tulkitsen Venäjän arktisten pyrkimysten peilaavan ei vain sen tavoitteita legitimoida suurvalta-asemaansa arktisella alueella, mutta myös kansainvälisen kunnioituksen saavuttamista. Tämän saavuttamisessa arktinen alue tarjoaa toimintakentän, minkä vuoksi alueella tapahtuvan monialaisen toiminnan seuraaminen on relevanttia myös tulevaisuudessa. Yleisesti tulkitaan, että arktisen alueen ulkopuolella tapahtuvat tapahtumat heijastuvat alueella tapahtuvaan toimintaan, mutta yhtä aikaa arktinen toiminta voi heijastella muutoksia poliittisiin suhteisiin alueen ulkopuolelle.

6.6 Nykytilanne

Venäjän hyökätessä Ukrainaan 24.2.2022 olemme valitettavasti jälleen tilanteessa, jossa uskon turvallisuusaspektin sekä alueen militarisoinnin nousevan vahvasti esille myös arktisella alueella. Sota alkoi tutkielman kirjoitusprosessin lopussa, jonka myötä en enää huomioinut sitä tutkielmassani. Hyökkäystä edelsi Venäjän pitkään jatkunut sotilaallisten voimien aktivointi Venäjän ja Ukrainan rajalla. Juuri ennen sotatoimien aloittamista, Venäjä tunnusti niin sanottujen kansantasavaltojen

Luhanskin ja Donetskin itsenäisyyden. Seurasin tasavaltojen tunnustustilaisuutta paikallisesta mediasta Venäjältä käsin. Venäjän hyökkäys on altistanut kansainvälisen järjestelmän periaatteiden kestättömyyden koetukselle. Valitettavasti diplomatian keinot eivät enää toimineet eikä yhteisiin pelisääntöihin pystytty luottamaan. Seuraukset tulevat järjestyttämään koko olemassa olevaa kansainvälistä järjestelmää.

Analyysin kautta rakentuneita rooleja on myös mahdollista tarkastella peilaten niitä nykytilanteeseen. Venäjän tavoitteet Ukrainassa voidaan tulkita monesta näkökulmasta, mutta yksi mahdollinen syy on Venäjän oman alueellisten voimavarojen vahvistaminen. Tämä heijastelee myös tämän tutkielman aineistosta kumpuavaa geopoliittisen mahdin roolia, jonka turvin Venäjä pyrkii painottamaan arktista geopoliittista asemaansa sekä sen tuomaa kapasiteettiä. Venäjä pyrkii Ukrainassa mahdollisesti saavuttamaan alueellisia valtauksia, sekä niiden liittämistä osaksi Venäjää; joko kirjaimellisesti tai aatteellisesti perustamalla alueelle omaa etua palvelevan nukkehallituksen, kuten esimerkiksi Tšetšeniassa. Lisäksi esille nousee suvereeniuden suojelijan rooli. Venäjä vaatii Ukrainalta takuita sen liittoutumattomuudesta Natoon. Tämän roolin turvin Venäjä käyttää sotilaallista voimaansa Ukrainassa pyrkien suojelemaan omaa turvallisuutta sekä omaa kansakuntaansa kansallisesta näkökulmasta. Lisäksi lännen vastareaktiot sanktioineen kuvataan julmina. Näin tehdessään Venäjä samalla hakee omalle toiminnalleen hyväksyntää kansalaisiltaan luoden muusta maailmasta kansakunnan vihollisen, epäystävällisen toimijan. Samankaltainen asetelma on toisinaan nähtävissä arktisella alueella, sillä myös sen kontekstissa ”toisista” muodostetaan uhka, jota vastaan on kehitettävä omaa militaristista varautumista. Erityisesti analyysissäni esille nousevat roolit suvereeniuden suojelijasta sekä geopoliittisesta mahdista sopivat myös Venäjän toimintaan Ukrainassa. Tämä kertoo siitä, että rooliteoreettinen tutkimus on relevanttia, sillä se kuvastaa valtion ulkopoliittista toimintaa myös laajemmin.

Ukrainan tilannetta voidaan tarkastella myös Venäjän pyrkimyksien kautta vakiinnuttaa suurvaltastatus. Nostin teorialuvussa Murrayn (2019, 46–51) esityksen valtioiden pyrkimyksistä vakauttaa statuksensa muiden toimijoiden silmissä, minkä tekemiseen monesti pyritään käyttämään esimerkiksi militaristisen kapasiteetin voimannäyttöä. Arktisella alueella tätä tapahtuu ennemminkin tukikohtien ja valmiuden kehittämisessä, mutta Ukrainassa Venäjä pyrkii tuomaan esille oman sotilaallisen voiman sekä sen kautta pelkoa herättämällä vakauttamaan omaa suurvaltastatustaan kansainvälisessä järjestelmässä. Mutta kuten Murray (2019, 46–51) toteaa, ei valtio voi yksinomaan itse päättämällä saavuttaa tiettyä asemaa, vaan se vaatii sosiaalisen tunnustuksen ja hyväksynnän. Vaikka Venäjä on onnistunut horjuttamaan kansainvälisen järjestelmän rakenteita, sodan tuhoiset seuraukset eivät ole vakiinnuttaneet Venäjän kansainvälistä statusta, päinvastoin. Seurauksena on ollut vastareaktio, jonka myötä Venäjä on poistettu monilta osin kansainvälisen yhteistyön parista.

Yritykset ovat jättäneet Venäjälle tyhjiön kansantalouden kriisiytyessä ja kulttuurillinen toiminta on hiipunut olemattomaan matkustusyhteyksien lakatessa. Tämä kaikki kertoo siitä, että Venäjä on itseasiassa paradoksaalisesti toiminnallaan aiheuttanut aivan vastakkaisen reaktion suurvaltastatuksensa vakiinnuttamisessa sosiaalisen tunnustuksen kautta.

6.7 Mahdollisia jatkotutkimuksen tutkimusongelmia

Tutkielma käsitteli Venäjän arktista toimijuutta roolien ja statuksen antamien mahdollisuuksien kautta, nostaten esille erilaisia näkökulmia Venäjän arktiselle toiminnalle. Roolit esiintyvät aineistossa toistensa kanssa harmoniassa, mutta olisi ollut mielekästä tutkia myös niiden välisiä mahdollisia konflikteja vielä syvemmin. Tämä on jatkotutkimuksen kannalta mielenkiintoinen suunta. Lisäksi tutkielma jättää tilaa kysymyksille liittyen rooliodotuksiin, joita Venäjää kohtaan esitetään arktisena valtion toisten arktisten valtioiden toimesta. Tämä oli aspekti, johon olisi halunnut enemmän paneutua. Uskon näkökulman antavan mielekkäitä ajatuksia Venäjän arktisesta toiminnasta. Tutkielma ei myöskään tarkastellut arkista toimintaa syventyen erityisesti yhteen näkökulmaan, kuten ympäristöä tai turvallisuutta painottavaan näkökulmaan. Spesifin näkökulman valitseminen olisi mahdollistanut tietyn aihepiirin syvällisemmän tarkastelun ja kenties avannut tällä tavoin arktisen alueen toimintaa. Esimerkiksi konfliktin mahdollisuutta alueella on tarkasteltu paljon erityisesti vuoden 2014 Ukrainan kriisin jälkeen. Muun muassa Arktinen instituutti sekä Suomen Ulkopoliittinen instituutti ovat julkaisuissaan tarkastelleet alueen sotilaallista aspektia sekä mahdollisuuksia konfliktiin.

Tähän mennessä Venäjän aloittama sota Ukrainassa on osittain keskeyttänyt pitkään jatkuneen arktisen yhteistyön. Muut seitsemän jäsenmaata ovat ilmoittaneet, etteivät matkusta tapaamisiin Venäjälle ja väliaikaisesti pysäyttävät osallisuutensa kaikkiin neuvoston tapaamiseen lukuun ottamatta välttämättömiä toimia. (U.S. Department of State 2022.) Venäjä on tällä hetkellä Arktisen neuvoston puheenjohtamaa, joten päätös olla osallistumatta neuvoston kokouksiin ja muihin tapaamisiin on voimakas ja oletettu kannanotto Venäjän suvereeniutta rikkoviin toimenpiteisiin Ukrainassa. Lisäksi Barentsin euroarktinen neuvoston, johon myös Venäjä kuuluu ja jossa on parhaillaan menossa Suomen puheenjohtajakausi, on tehnyt päätöksen keskeyttää toimintansa Venäjän kanssa. Sodan muita vaikutuksia arktiselle alueelle on tässä vaiheessa vaikea lähteä ennustamaan, mutta varmasti tulevaisuudessa tutkimuksia tämän aiheen parissa tulee runsaasti. Suuntia niille on monia. Venäjää kohtaan asetetut pakotteet vaikuttavat vahvasti valtion talouteen sekä mahdollisuuksiin toteuttaa kaupankäyntiä ulkomaiden kanssa. Lisäksi tulemme mahdollisesti

näkemään Kiinan ja Venäjän suhteiden tiivistymistä, mitä on jo tällä hetkellä havaittavissa. Ensisijaisena tavoitteena tällä hetkellä on rauhan saavuttaminen Ukrainassa diplomaattisin keinoin sekä pyrkimys estää konfliktin leviäminen globaalisti.

Mainitsin aiemmin, ettei arktinen alue ole kokenut niin sanottua konfliktin ”*spill-over*” -ilmiötä (suom. leviäminen) (Rahbek-Clemmensen 2016). Vaikka aseellinen konflikti on toistaiseksi pysynyt Ukrainan rajojen sisäpuolella, sen vaikutukset näkyvät tästä huolimatta jo pohjoisessa asti. Yhteistyön heikentyminen Arktiksella uhkaa alueen koko ekosysteemin turvallisuutta. Arktinen alue tarvitsee valtioiden rajat ylittävää yhteistyötä, jotta ilmastonmuutoksen aiheuttamat vakavat seuraukset olisivat edes jollain tasolla hillittävässä. Venäjän arktisen alueen levittäytyessä laajalle, on valtion toiminta valtioiden välisissä foorumeissa äärimmäisen tärkeää. Arktinen alue tulee tarvitsemaan tulevaisuudessa yhä enemmän kansainvälisen yhteistyön kautta saatavaa tieteen ja teknologian kehittämistä sekä arktisella asuvien ihmisten mukaan tuomista alueella tapahtuvaan päätöksentekoon. Tämä on mahdollista vain, jos arktiset valtiot pystyvät toteuttamaan ja ylläpitämään rauhanomaista sekä keskeytymätöntä yhteistyötä.

7 LÄHTEET

Primääriaineisto

Venäjän Arktisen neuvoston ministerikokouksissa pidetyt puheet vuosina 2015–2021

Donskoy, Sergey. 2015. "Statement by Minister S.E. Donskoy at the Arctic Council Ministerial Meeting." Iqaluit, 24.4.2015. <<http://hdl.handle.net/11374/909>>. Luettu 23.2.2022.

Lavrov, Sergey. 2017. "Statement by Foreign Minister Sergey Lavrov at the Ministerial Meeting of the Arctic Council." Fairbanks, USA, 11.5.2017 <<http://hdl.handle.net/11374/2024>>. Luettu 23.2.2022.

Lavrov, Sergey. 2019. "Foreign Minister Sergey Lavrov's remarks at the 11th Arctic Council Ministerial Meeting" Rovaniemi, 7.5.2019 <<http://hdl.handle.net/11374/2405>>. Luettu 23.2.2022.

Lavrov, Sergey, 2021. "Statement by Sergey Lavrov at the 12th Ministerial Meeting of the Arctic Council" Reykjavik, 20.5.2021.

<<https://oaarchive.arctic-council.org/handle/11374/2683>>. Luettu 23.2.2021

Venäjän arktisen alueen asiakirja

Studies Institute, Russia Maritime; Davis, Anna; and Vest, Ryan. 2020. "Foundations of the Russian Federation State Policy in the Arctic for the Period up to 2035". RMSI Research. 5. Luettu 27.10.2021. <https://digital-commons.usnwc.edu/rmsi_research/5>

Kirjallisuus

Ahoniemi, Vesa. 2014. "Kremlin arktisen unelmat." *Ulkopolitiikka*. Julkaistu sähköisesti 10.9.2014. <<https://ulkopolitiikka.fi/lehti/3-2014/kremlin-arktiset-unelmat/>>. Luettu 20.1.2022.

Arctic council. "About the Arctic council." arctic-council.org. <<https://arctic-council.org/en/about/>>. Luettu 11.1.2021.

Arctic Council Ministerial. 2021. "12th arctic council ministerial meeting convenes in reykjavik". Julkaistu 10.5.2021. <https://arctic-council.org/news/12th-arctic-council-ministerial-meeting-convenes-in-reykjavik/>>. Luettu 10.2.2022.

Arctic Council. Arctic Council Strategic Plan 2021-2030. Reykjavik: Arctic Council Secretariat, 2021. <<https://oaarchive.arctic-council.org/bitstream/handle/11374/2601/ac-strategic-plan%20web.pdf?sequence=8&isAllowed=y>>. Luettu 1.3.2022.

Arctic Council. "The Russian Federation." <<https://arctic-council.org/en/about/states/russian-federation/>>. Luettu 10.1.2021.

Arctic Council. "Russian chairmanship 2021–2023". <<https://arctic-council.org/about/russian-chairmanship-2/>>. Luettu 10.4.2022.

Arctic Institute. 2020. "Russia" <<https://www.thearcticinstitute.org/countries/russia/>>. Luettu 21.8.2021.

Alasuutari, Pertti. 2011. *Laadullinen tutkimus 2.0*. 4. uudistettu painos; Tampere, Vastapaino.

Arktinen keskus, Lapin yliopisto. "Arktinen alue." <<https://www.arcticcentre.org/FI/arktinenalue>>. Luettu 8.1.2021.

Barents Euro-Arctic cooperation. "About us." <<https://www.barentscooperation.org/en/About>>. Luettu 12.1.2021.

Blakkisrud, Helge. 2019. "Governing the Arctic: The Russian State Commission for Arctic Development and the Forging of a New Domestic Arctic Policy Agenda". Arctic Review on Law and Politics, Vol. 10, 2019, pp. 190–216. *Norwegian Institute of International Affairs (NUPI)*. <<https://doi.org/10.23865/arctic.v10.1929>>. Luettu 28.3.2022.

Breuningin, Marjike ja Pecheninan, Anna. 2020. "Role Dissonance in Foreign Policy: Russia, Power, and Intercountry Adoption". *Foreign Policy Analysis* (2020) 16, 21–40. doi: 10.1093/fpa/orz004. Luettu 3.1.2022.

Climate Action Tracker. 2021. *Russian Federation*. 29.10.2021 päivitetty versio. <<https://climateactiontracker.org/countries/russian-federation/>>. Luettu 7.2.2022.

Clunan, Anne L. 2009. *The Social Construction of Russia's Resurgence: Aspirations, Identity, and Security Interests*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2009.

Engstrand, Sandra. 2021. *Role Theory, Environmental Politics, and Learning in International Relations: The Case of the Arctic Region*. Milton: Taylor & Francis Group, 2021. <<https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.4324/9780429329999>>. Luettu 13.1.2022.

European Union External Action. 2022. "Barents Euro-Arctic cooperation: Joint Statement of the European Union, Finland, Denmark, Iceland, Norway and Sweden on suspending activities with Russia" Julkaistu 9.3.2022. <https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/112462/Barents%20Euro-Arctic%20cooperation:%20Joint%20Statement%20of%20the%20European%20Union,%20Finland,%20Denmark,%20Iceland,%20Norway%20and%20Sweden%20on%20suspending%20activities%20with%20Russia>. Luettu 9.3.2022.

"Forum history." Forumarctic.ru. <<https://forumarctica.ru/en/the-forum/history/>>. Luettu 8.1.2021.

Frank, Cornelia., Sebastian. Harnisch, and Hanns Maull. 2011. *Role Theory in International Relations: Approaches and Analyses*. Abingdon, Oxon: Routledge, 2011. Web.

Grajewski, Nicole Bayat. 2017. "Russia's Great Power Assertion: Status-Seeking in the Arctic." *St Antony's International Review* 13, no. 1: 141–63. <<https://www.jstor.org/stable/26229126>>. Luettu 31.3.2022.

Grossman, Michael. 2005. "Role Theory and Foreign Policy Change: The Transformation of Russian Foreign Policy in the 1990s." *International Politics* 42 (3): 334-351. doi: <http://dx.doi.org/10.1057/palgrave.ip.8800115>. Luettu 26.1.2022.

Götz, Elias. 2021. "Status Matters in World Politics." *International Studies Review* (2021) 23, 228–247. Julkaisut Oxford University Press, the International Studies Association puolesta. doi: 10.1093/isr/viaa046. Luettu 4.1.2022.

Harnisch, Sebastian. 2011. "Role theory Operationalization of key concepts." Teoksessa *Role Theory in International Relations – Approaches and analyses*, toim. Cornelia Frank, Sebastian Harnisch ja Hanns W. Maull, 7-15. Abingdon, Oxon: Routledge.

Heininen, Lassu. 2019. "Special Features of Arctic Geopolitics: A Potential Asset for World Politics". Teoksessa *The Global Arctic Handbook*, toimittanut Finger, Matthias ja Heininen, Lassi, 215–234. Springer.

Holsti, Kalevi J. 1970. "National Role Conceptions in the Study of Foreign Policy". *International Studies Quarterly* 1970, 14(3).

Incoronato, Katja. 2022. "Nyt tuli jo toinen varoitus Venäjän aikeista arktisella alueella: "Tämä muuttaa molempien osapuolten uhkakäsitystä"." *Uusi Suomi*. Julkaistu 16.12.2022. <<https://www.msn.com/fi-fi/uutiset/politiikka/nyt-tuli-jo-toinen-varoitus-ven%C3%A4j%C3%A4n-aikeista-arktisella-alueella-t%C3%A4m%C3%A4-muuttaa-molempien-osapuolten-uhkak%C3%A4sityst%C3%A4/ar-AASPHqJ?cvid=8dd54afaf9f842d2b4b05e89fc52d7fd&ocid=winp1taskbar>>. Luettu 27.2.2022.

IWGIA. Russia. <<https://www.iwgia.org/en/russia.html>>. Luettu 1.3.2022.

Kluge, Janis ja Paul, Michael. 2020. "Russia's Arctic Strategy through 2035. Grand Plans and Pragmatic Constraints." *SWP Comment*. Julkaistu 26.11.2020. doi:10.18449/2020C57. Luettu 9.4.2022.

Koivurova, Timo, Juha Käpylä ja Harri Mikkola. 2015. "Continental shelf claims in the Arctic: Will legal procedure survive the growing uncertainty?" *FIIA Briefing paper 178. Ulkopoliittinen Instituutti*. Julkaistu 06.08.2015. <<https://www.fiaa.fi/julkaisu/continental-shelf-claims-in-the-arctic?read>>. Luettu 4.1.2022.

Kramer, Andrew E. 2021. "How Russia Is Cashing In on Climate Change". *The New York Times*. Julkaistu 22.10.2021. <<https://www.nytimes.com/2021/10/22/world/europe/russia-arctic-climate-change-putin.html>>. Luettu 28.2.2022.

Käpylä, Juha, Harri Mikkola ja Toivo Martikainen. 2016." Moscow's Arctic dreams turned sour?" *FIIA Briefing paper 192. Suomen ulkopoliittinen instituutti*. Julkaistu 11.03.2016.

- https://www.fiia.fi/wp-content/uploads/2017/10/bp192_moscows-arctic-dreams-turned-sour.pdf.
Luettu 4.1.2022.
- Jordan, Jonathan. 2021. "Russia's Coercive Diplomacy in the Arctic." *Arctic Institute*. Julkaistu 6.7.2021. <https://www.thearcticinstitute.org/russia-coercive-diplomacy-arctic/>. Luettu 21.8.2021
- Lagutina, Maria. 2021. "Russia's Arctic policies: concepts, domestic and international priorities." *The Polar Journal*, 11:1, 118-135. DOI: 10.1080/2154896X.2021.1932262. Luettu 11.8.2021.
- Larson, Deborah Welch ja Shevchenko, Alexei. 2019. *Quest for Status: Chinese and Russian Foreign Policy*. New Haven, CT: Yale University Press, 2019. 352 pp.
- Mikkola, Harri. 2019. "The geostrategic arctic: Hard security in the high north." *FIIA Briefing paper 259. Suomen ulkopolitiittinen instituutti*. Julkaistu 11.04.2019.
- Murray, Michelle K. 2019. *The Struggle for Recognition in International Relations: Status, Revisionism, and Rising Powers*. New York, NY: Oxford University Press, 2019.
- Nabers, Dirk. 2011. "Identity and role change in international politics". Teoksessa *Role Theory in International Relations – Approaches and analyses*, toimittajat Cornelia Frank, Sebastian Harnisch ja Hanns W. Maull, 74-92. Oxon: Routledge.
- Nye, Joseph S. 1990. "Soft Power." *Foreign Policy*, no. 80. Washingtonpost. Newsweek Interactive, LLC, 1990, pp. 153–71. <https://doi.org/10.2307/1148580>. Luettu 9.3.2022.
- Parlar Dal, Emel, ja Erşen, Emre, toim. 2019. *Russia in the Changing International System*. Cham: Springer International Publishing AG. Luettu 13.2.2022.
- Paul, Michael ja Swistek, Göran. 2022. "Russia in the Arctic. Development Plans, Military Potential, and Conflict Prevention." *SWP Research Paper 2022/RP 03*. Julkaistu 02.02.2022, 42 Seiten. doi:10.18449/2022RP03. Luettu 23.2.2022.
- Piskunova, Ekaterina. 2010. "Russia in the Arctic: What's Lurking behind the Flag?" *International Journal* 65, no. 4. 851–64. <https://doi.org/10.1177/002070201006500415>. Luettu 21.8.2021.
- President of Russia. 2017. "The Arctic: Territory of Dialogue international forum." Julkaistu 30.3.2017. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/54149>. Luettu 21.2.2022.
- Rahbek-Clemmensen, Jon. 2017. "The Ukraine crisis moves north. Is Arctic conflict spill-over driven by material interests?" *Polar Record* 53 (1): 1–15. doi:10.1017/S0032247416000735. Luettu 22.2.2022.
- Renshon, Jonathan. 2017. *Fighting for Status: Hierarchy and Conflict in World Politics*. Princeton University Press, 2017. Princeton Scholarship Online, 2018. doi: 10.23943/princeton/9780691174501.003.0002. Luettu 1.2.2022.
- Rumer, Eugene, Sokolsky, Richard ja Stronski, Paul. 2021. "Russia in the Arctic— A Critical Examination." Julkaistu 21.3.2021. *Carnegie Endowment for International Peace*. https://carnegieendowment.org/files/Rumer_et_al_Russia_in_the_Arctic.pdf. Luettu 23.2.2022.

- Sergunin, Alexander. 2016. *Russia in the Arctic: Hard or Soft Power?* Berlin: Ibidem Verlag. Luettu 28.2.2022. ProQuest Ebook Central.
- Schreier, Margrit. 2014. "Qualitative Content Analysis." In *The SAGE Handbook of Qualitative Data Analysis*, 170-83. London: SAGE Publications Ltd, 2014. <<http://dx.doi.org.libproxy.tuni.fi/10.4135/9781446282243>>. Luettu 1.1.2022.
- Sevestre, Heïdi. 2021. "Life in one of the fastest-warming places on earth". Julkaistu 10.3.2021. Arctic council. <<https://arctic-council.org/ru/news/life-in-one-of-the-fastest-warming-places-on-earth/>>. Luettu 9.2.2022.
- Seethi, KM. 2021. "Russia, the United States, and Churning Arctic Geopolitics." *Arctic Institute*. Julkaistu 27.7.2021 <<https://www.thearcticinstitute.org/russia-united-states-churning-arctic-geopolitics/>>. Luettu 21.8.2021.
- Thies, Cameron. 2009. *Role Theory and Foreign Policy*. <https://www.researchgate.net/publication/228985348_Role_Theory_and_Foreign_Policy>. Luettu 7.12.2021.
- Trading Economics. "Russia exports." 2022. Data 1994-2021. Päivitetty 2/2022. <<https://tradingeconomics.com/russia/exports>>. Luettu 2.3.2022.
- Trunkos, Judit. 2021. "Comparing Russian, Chinese and American Soft Power Use: A New Approach." *Global Society: Journal of Interdisciplinary International Relations*, vol. 35, no. 3. Routledge, 2021, pp. 395–418. <<https://doi.org/10.1080/13600826.2020.1848809>>. Luettu 9.3.2022.
- Tuomi, Jouni, ja Anneli Sarajärvi. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi, 2018.
- UArctic. 2021. "The standard regulating interaction of companies and indigenous peoples in the Arctic zone came into force in Russia." Julkaistu 4.2.2021. <<https://www.uarctic.org/news/2021/2/the-standard-regulating-interaction-of-companies-and-indigenous-peoples-in-the-arctic-zone-came-into-force-in-russia/>>. Luettu 1.3.2022.
- Ulkoministeriö. "Keskeiset arktisen ja antarktisen toimijat." <<https://um.fi/arktiset-toimijat>>. Luettu 11.1.2021.
- U.S. Department of State, Media note. 2022. "Joint Statement on Arctic Council Cooperation Following Russia's Invasion of Ukraine." Media note. 3.3.2022. <<https://www.state.gov/joint-statement-on-arctic-council-cooperation-following-russias-invasion-of-ukraine/>>. Luettu 6.3.2022.
- Wallach, Amei. 1991. "Censorship in the Soviet Bloc." *Art Journal* 50, no. 3 (1991): 75–83. <<https://doi.org/10.2307/777221>>. Luettu 22.2.2022.
- Walker, Stephen G., Ed. 1987. *Role Theory and Foreign Policy Analysis*. Durham, NC: Duke University Press.

Wendt, Alexander. 1999. *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press

Wehner, Leslie E., and Cameron G. Thies. 2014. "Role Theory, Narratives, and Interpretation: The Domestic Contestation of Roles." *International Studies Review* 16 (3): 411–36. <doi:10.1111/misr.12149. >. Luettu 7.12.2021.

Wehner, Leslie E. 2018. "The Narration of Roles in Foreign Policy Analysis." *Journal of international relations and development* 23, no. 2 (2018): 359–384. <<https://doi.org/10.1057/s41268-018-0148-y>>. Luettu 4.1.2022.

Williams, Tim. 2012. The Arctic: Organizations Involved in Circumpolar Cooperation. *Parliament of Canada*. Julkaistu 1.8.2012. <<https://web.archive.org/web/20130629024028/http://www.parl.gc.ca/Content/LOP/ResearchPublications/2008-15-e.htm#a2>>. Luettu 4.1.2022.

WWF, Arctic Climate Change. <<https://arcticwwf.org/work/climate/>>. Luettu 12.3.2022.